

หัตถกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัด
สมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร

เสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มิถุนายน 2555

หัตถกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัด
สมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร

เสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มิถุนายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หัตถกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัด
สมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
กริฑากร แสงสกุล

เสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มิถุนายน 2555

กวีทากร แสงสกุล. (2555). *หัตถกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
รองศาสตราจารย์พทุทธิ ศุภเศรษฐศิริ , รองศาสตราจารย์สมศิริ อรุโณทัย.

ปริญญาานิพนธ์เรื่องหัตถกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ หัตถกรรมดินไทยในประเด็นกระบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ กระบวนการถ่ายทอดความรู้การจัดการด้านการตลาด ผลการศึกษาพบว่า

กระบวนการขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะที่เหมือนกันเป็นส่วนมาก คือใช้วัตถุดิบจากดินขาวเป็นหลัก และใช้สารให้ความเหนียวเหน็ดคือกาว สารกันเสีย และสารแต่งกลิ่นคือหัวน้ำหอม ส่วนผสมบางอย่างของแต่ละกลุ่มจะจะมีเทคนิคการผลิตวัตถุดิบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการผลิตรูปแบบของแต่ละแห่งที่ไม่เหมือนกัน โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะมีความโดดเด่นในการผลิตหัตถกรรมดินไทยประเภทพวงมาลัยต่างๆ ส่วนรูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ จะมีความโดดเด่นในการผลิตดอกไม้ประเภทต่างๆ และกลุ่มนางกนก จันทร์ นาคทอง จะมีความโดดเด่นในการผลิตหัตถกรรมดินไทยประเภทของจิว หรือของจำลอง ขนาดเล็กส่วนกระบวนการถ่ายทอดของทั้ง 3 แห่ง จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว หรือเป็นกลุ่ม โดยครูเป็นผู้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ และความรู้ต่างๆ โดยครูจะเป็นผู้ศึกษาพื้นฐานความรู้จากผู้เรียนก่อน และจะสอนจากง่ายไปหายาก ให้ทำซ้ำๆจนทำได้ แล้วค่อยเพิ่มรูปแบบที่ยากขึ้น การสอนของทั้ง 3 แห่งจะเป็นการถ่ายทอดแบบกัลยาณมิตร หรือสอนแบบเครือข่าย เหมือนพ่อแม่สอนลูก เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน ส่วนการจัดการด้านการตลาดนั้นของทั้ง 3 แห่ง จะมีการกำหนดราคาในรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยกลุ่มเหมือนกัน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่ใช้ รูปแบบความยากง่ายของผลิตภัณฑ์ และระยะเวลาในการทำ เป็นตัวกำหนดของราคาผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ทั้ง 3 กลุ่ม จะมีร้านค้า จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และยังเป็นศูนย์รวม เป็นแหล่งจำหน่ายไปยังแหล่งอื่นๆ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ดินไทยเป็นงานที่เสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ชุมชน สร้างความรัก ความสามัคคีปรองดองกันมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ชุมชนรักถิ่นฐานบ้านเกิดผลงานมีคุณค่าทางความงาม เกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และยังคงความเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม สมควรที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมดินไทยให้ยั่งยืนต่อไป

THAI CLAY HANDICRAFTS: A STUDY OF THAI CLAY HANDICRAFTS OF OTOP
IN THE AREA OF SAMUT SONGKHRAM PROVINCE, NONTHABURI
PROVINCE AND BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

June 2012

Kretakron Sangsakul. (2012). *Thai Clay Handicrafts: a Study of Thai Clay Handicrafts of OTOP in the Area of Smut Songkhram Province, Nonthaburi Province and Bangkok Metropolitan Administration*. Master's Project. M.Ed. (Art Education). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisors: Asst. Prof. Pruet Suphasethsiri. Ass. Prof. Somsiri Arunothai.

Thai Clay Handicrafts: a Study of Thai Clay Handicrafts of OTOP in Area of Smut Songkhram Province, Nonthaburi Province and Bangkok Metropolitan Administration aimed to study and compare Thai clay handicrafts towards the four aspects are as follows: the procedure of manufacture, the styles of products, the procedure of knowledge transfer and the marketing management. The study was held in three sources of production in the three provinces: Samut Songkhram, Nonthburi and Bangkok.

The results of the study found that the most of procedures of manufacture in the three provinces are the same characteristics, such as using soft white clay (Kaolin) as an essential ingredient in the manufacture, using latex glue as the viscous substance, using preservative and using the concentrated fragrance oil as favor added. In addition to that, some ingredients of each source of production are different in detail and technic depending on the styles of products of each source. The style of products of Mr. Sirin Yotrungrueang's group is outstanding in Thai clay handicraft of the Thai traditional garlands. The style of products of Mrs. Charoonsap Thanomsatsana's group is outstanding in the different types of flowers. And the style of products of Mrs. Kanokchan Nakthong's group is outstanding in Thai clay handicrafts of the miniatures or the small scale models. As for the knowledge transfers of three sources are the same characteristics, such as in – person or group transmission by the craftsman masters who taught practitioners and prepared materials for use in teaching. The craftsman masters would observe knowledge background of each practitioner then transferred how to make Thai clay handicraft to practitioner step by step and from easy to difficult procedure. How to transfer knowledge of each group is in form of good will or in form of family member as if the parents instruct the children. Such knowledge transfers are the exchanges of knowledge. In part of marketing management of three groups, the pricing should be fixed by the raw materials, the difficulty and the duration of

making. The three groups have its own shop to distribute products in retail and in wholesale to other souvenir shop.

The suggestions of the study are as follows: Thai clay handicraft could support increasing income of families and of communities, could encourage the love of hometown and the unity between community members through activities, could encourage the inventing of fine and beautiful products, and could inherit Thai local wisdom which is the mutual leaning and the identity of community.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง “ ทัศนกรรมดินไทย : กรณีศึกษางานทัศนกรรมดินไทย OTOP “ ในเขต จังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร ฉบับนี้สำเร็จได้ต้องความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ ประธานกรรมการ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ สมศิริ อรุโณทัย กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง แก้ไขข้อบกพร่องในการจัดทำ ปริญญานิพนธ์ ตลอดจน จนคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้คำแนะนำตลอดหลักสูตร เจ้าหน้าที่ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ที่ให้คำแนะนำทุกท่าน ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง หัวหน้ากลุ่มทัศนกรรมดินไทย บ้านดินหอมมะลิ จังหวัดสมุทรสงคราม นางจัญญทรัพย์ ถนอมศาสนะ หัวหน้ากลุ่มทัศนกรรมดินไทย A AND ART จังหวัดนนทบุรี นางกนกจันทร์ นาคทอง หัวหน้ากลุ่มทัศนกรรมดินไทยดินจิ๋ว เลดี้เคลย์ กรุงเทพมหานคร ตลอด ดจนช่างทัศนกรรมดินไทยทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาให้ข้อมูลต่างๆ ในการทำผลงานวิจัยครั้งนี้ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ร่วมคณะทุกท่านที่ได้ร่วมเดินทางไปศึกษางานทัศนกรรมดินไทยในการร่วม บันทึกข้อมูล บันทึกภาพ บันทึกเสียง และผู้จัดทำเอกสารการพิมพ์ ผู้ให้ความอนุเคราะห์ทุกท่าน จนทำให้ผลงานปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณพ่ออรรถ แสงสกุล และคุณแม่ไสว แสงสกุล ที่เป็นกำลังใจ ให้ความรัก ความห่วงใย และเลี้ยงดูบ่มนิสัยให้เห็นคุณค่าของการศึกษา ด้วยความรักและเทิดทูนยิ่งตลอดมา

ขอขอบพระคุณ นางศิริประเสริฐ ศรีนิล ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดใต้ (ราษฎร์นิมิต) ที่เป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางการจัดทำผลงานปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดีตลอดมา

คุณค่าของงานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ หากบังเกิดเป็นสิ่งอันเป็นกุศลบุญ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์มา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ ผู้ศึกษา และอนุชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาต่อไป

กীরัทกร แสงสกุล

สารบัญ

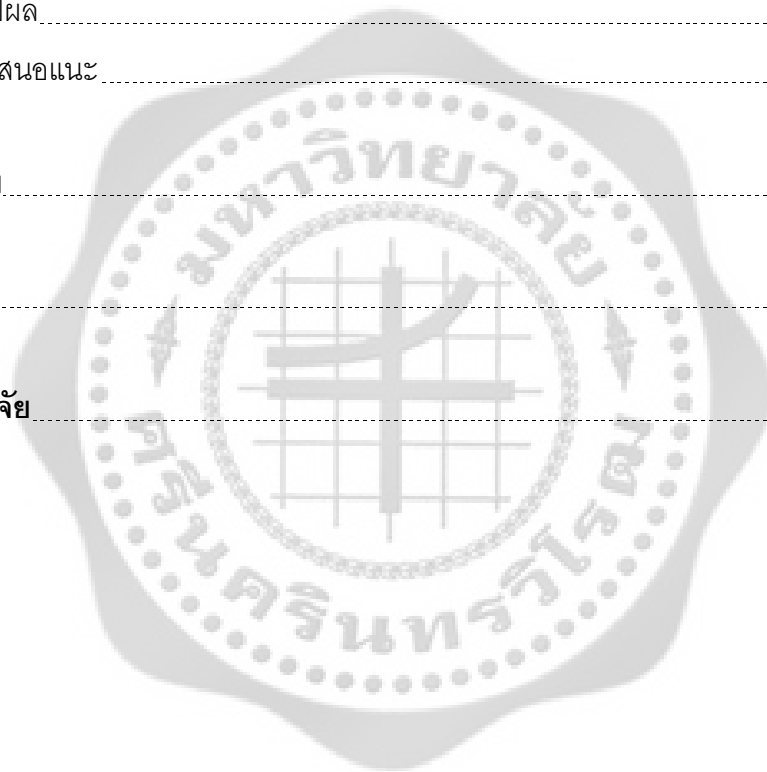
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดที่ทำกรวิจัย	7
ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม	7
ข้อมูลทั่วไปตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	8
ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี	9
ข้อมูลทั่วไปตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	10
ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร	11
ข้อมูลทั่วไปแขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร	11
เอกสารความหมายเกี่ยวข้องกับหัตถกรรมพื้นบ้าน	13
ความหมายของหัตถกรรม	13
ลักษณะของหัตถกรรมพื้นบ้าน	16
ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้าน	17
ข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมดินไทย	19
ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมดินไทย	19
ประเภทของดินไทย	20
ข้อมูลเกี่ยวกับการปั้น	22
ความหมายของการปั้น	22
วัสดุที่ใช้ในการปั้น	23
อุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้น	24
ประเภทของงานปั้น	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ประโยชน์ที่ได้จากงานนั้น.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน.....	28
ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน.....	28
โครงสร้างการเรียนรู้ในชุมชน.....	30
การเกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน.....	33
การถ่ายโยงการเรียนรู้.....	35
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้.....	35
การสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้.....	36
การสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ.....	37
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านการตลาด.....	38
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.....	42
ประวัติความเป็นมาและกลไกการบริหารโครงการ.....	42
หลักเกณฑ์มาตรฐานและการคัดเลือกผลิตภัณฑ์.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	59
กลุ่มตัวอย่าง.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
จัดทำระบบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
กระบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ.....	61
รูปแบบของผลิตภัณฑ์.....	80
กระบวนการถ่ายทอดความรู้.....	111
การจัดการด้านการตลาด.....	118

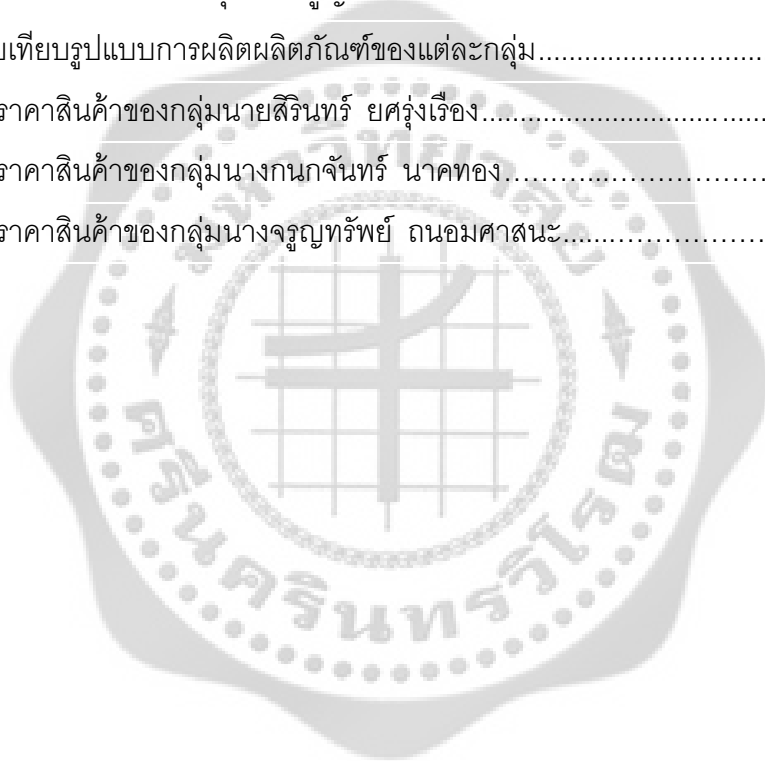
สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	135
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	135
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	135
การเก็บรวบรวมข้อมูล	136
การวิเคราะห์ข้อมูล	137
สรุปผล	137
ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	150
ประวัติย่อผู้วิจัย	170

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ส่วนผสมหลักของกลุ่มสมาชิกนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง.....	61
2 ส่วนผสมที่ผลิตรัฐหลักของกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ.....	67
3 ส่วนผสมวัตถุดิบหลักของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง.....	73
4 สูตรรูปแบบการปั้นของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง.....	90
5 สูตรรูปแบบการปั้นของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง.....	98
6 สูตรรูปแบบการปั้นของกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ.....	106
7 เปรียบเทียบรูปแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่ม.....	110
8 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง.....	119
9 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง.....	123
10 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ.....	128

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ส่วนผสม.....	61
2 ดินขาว.....	62
3 ดินสอพอง.....	62
4 กาวลาเทค.....	62
5 หัวน้ำหอม.....	63
6 สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต).....	63
7 น้ำมันมะกอก.....	63
8 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง.....	64
9 ร่อนดินสอพองด้วยตะแกรง.....	64
10 นำดินขาวและดินสอพองมาผสมกัน.....	65
11 เติมกาวลาเทค.....	65
12 เติมหัวน้ำหอม.....	65
13 เติมน้ำมันมะกอก.....	66
14 นวดส่วนผสมให้เข้ากัน.....	66
15 ใช้ครีมพอนด์สทามือนวดดินให้เข้ากัน.....	66
16 นำมาแบ่งใส่ถุงจัดเก็บในอุณหภูมิปกติ.....	67
17 ดินขาว.....	68
18 น้ำมันมะกอก.....	68
19 สารทัลคัม.....	68
20 กาวลาเทค.....	69
21 สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต)	69
22 หัวน้ำหอม.....	69
23 ส่วนผสม.....	70
24 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง.....	70
25 ร่อนสารทัลคัมด้วยตะแกรง.....	70
26 นำกาวลาเทคมาผสม.....	71
27 เติมน้ำมันมะกอก.....	71

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 เติมหัวน้ำหอม.....	71
29 นวดให้เข้ากัน.....	72
30 นวดด้วยมือ.....	72
31 ห่อด้วยพลาสติกเก็บไว้.....	72
32 ดินขาว.....	73
33 กาวลาเทค.....	74
34 หัวน้ำหอม.....	74
35 สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต).....	74
36 ครีมพอนด์สมะนาว.....	75
37 รวมวัตถุดิบที่ใช้ทั้งหมด.....	75
38 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง.....	75
39 นำกาวลาเทคใส่หม้อตั้งไฟให้เดือด.....	76
40 ใส่ดินขาว.....	76
41 ใส่หัวน้ำหอม.....	76
42 ใส่สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต).....	77
43 คนส่วนผสมให้เข้ากัน.....	77
44 นวดให้เข้ากัน.....	77
45 หากดินติดมือใช้ครีมพอนด์ส่นวดมือ.....	78
46 นวดจนดินเข้ากันได้ดี.....	78
47 นำแบ่งใส่ถุงกันดินแห้ง.....	78
48 จัดเก็บในอุณหภูมิปกติ.....	79
49 ดินขาว.....	80
50 พู่กัน.....	80
51 กรรไกร.....	80
52 ดินผสมสีแล้ว.....	81
53 ดินนั้นเป็นหยดน้ำ.....	81
54 กัดดินด้วยกระจก.....	81

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
55 นำดินมาผึ่ง.....	82
56 เจาะรู.....	82
57 นำดินมาร้อย.....	82
58 ทากาว.....	83
59 ตัวมาลัยที่ร้อยเสร็จ.....	83
60 นำมาผูกกับแกน.....	84
61 ร้อยอุบะ.....	84
62 ประกอบพวงมาลัย.....	85
63 พวงมาลัยในบรรจุมัณฑ์ 1.....	85
64 พวงมาลัยในบรรจุมัณฑ์ 2.....	85
65 พวงมาลัยในบรรจุมัณฑ์ 3.....	86
66 พวงมาลัยในบรรจุมัณฑ์ 4.....	86
67 ดอกบานไม่รู้รุ่ย.....	86
68 ดอกกุหลาบ.....	86
69 ดอกหน้าวัว.....	86
70 ดอกกล้วยไม้.....	86
71 ดอกกล้วยไม้.....	87
72 ดอกทิวลิป.....	87
73 ดอกแวนด้าม่วง.....	87
74 ดอกแวนด้าแดง.....	87
75 ดอกอติสาเบธ.....	87
76 ดอกแคทลียา.....	87
77 มาลัยกลมเล็ก.....	88
78 มาลัยกลมใหญ่.....	88
79 มาลัย 2 ชาย ลายสลับแดง.....	88
80 มาลัย 2 ชาย ลายสลับเหลือง.....	88
81 มาลัยชายเดี่ยว.....	88

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
82 มาลัยแต่งงาน.....	88
83 พานพระธาตุ.....	89
84 พานพระธาตุ.....	89
85 พานเครื่องทองน้อย.....	89
86 พานพุ่มเดี่ยว.....	89
87 พานพุ่มคู่.....	89
88 พานพุ่มเฉลิมพระเกียรติ.....	89
89 อุบะ 3 ชาย.....	90
90 อุบะ 3 ชาย.....	90
91 ดินขาว.....	91
92 สี.....	92
93 กรรไกร.....	92
94 ตะกร้า.....	92
95 กาว.....	92
96 ดินผสมสี.....	92
97 ปั้นดินเป็นรูปทรง.....	93
98 ปั้นดินเป็นรูปทรง.....	93
99 ปั้นดินเป็นรูปทรง.....	93
100 ปั้นดินเป็นรูปทรง.....	94
101 ปั้นดินเป็นรูปทรง.....	94
102 ทากาว.....	94
103 นำชิ้นส่วนมาประกอบ.....	95
104 นำชิ้นส่วนมาประกอบ.....	95
105 ส่วนประกอบขั้วม้งคุด.....	96
106 ประกอบชิ้นส่วนสุดท้าย.....	96
107 จัดแต่งใส่ตะกร้า.....	96
108 ขนมไทยจิ๋ว.....	97

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
109 พืชผักสวนครัวจิ๋ว.....	97
110 อาหารทะเลจิ๋ว.....	97
111 อาหารไทยจิ๋ว.....	97
112 ผลไม้จิ๋ว.....	97
113 ดอกไม้จิ๋ว.....	97
114 ดินขาว.....	99
115 เครื่องรีดดิน.....	100
116 ดัมเบล.....	100
117 พิมพ์กด.....	100
118 กรรไกร.....	100
119 การรีดดิน.....	100
120 การใช้พิมพ์กดดินตามแบบ.....	101
121 ดินที่ได้จากการกดพิมพ์.....	101
122 การคลึงด้วยดัมเบล.....	101
123 การกดด้านหลังด้วยเหล็ก.....	101
124 การปั้นดินเป็นรูปหยดน้ำ.....	102
125 การคลึงให้มีลักษณะยาว.....	102
126 ใช้เหล็กคลึงด้านหลังให้แบน.....	102
127 ใช้ปลายเหล็กแหลมแต่งเป็นเกสร.....	102
128 นำดินที่ปั้นเสร็จมาเสียบลวด.....	103
129 เกสรดอกไม้.....	103
130 ลงสีกลีบดอกไม้.....	103
131 ลงสีกลีบดอกไม้.....	103
132 ลงสีกลีบดอกไม้.....	103
133 ส่วนประกอบดอกแคทลียา 1 ดอก.....	104
134 การประกอบกลีบดอก.....	104
135 การประกอบกลีบดอก.....	104

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
136 การทากาวประกอบกลีบดอก.....	105
137 ดอกแคทลียาที่เสร็จสมบูรณ์.....	105
138 ดอกกล้วยไม้.....	108
139 ดอกกุหลาบ.....	108
140 ดอกกล้วยไม้.....	108
141 ดอกกล้วยไม้.....	108
142 ผลไม้จืด.....	108
143 การถ่ายทอดความรู้กลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง.....	113
144 การถ่ายทอดความรู้กลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง.....	115
145 การถ่ายทอดความรู้กลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ.....	118
146 บ้านดินหอมร้านของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง.....	121
147 สถานที่ขายสินค้าของกลุ่มสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง.....	126
148 หน้าร้านจำหน่ายสินค้ากลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ.....	133
149 แผนที่ ต.โรงหีบ อ.บางคนที่ จ. สมุทรสงคราม.....	160
150 แผนที่ เขตบางแคเหนือ กรุงเทพมหานคร.....	161
151 แผนที่ ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ. นนทบุรี.....	162

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หัตถกรรมมีบทบาทต่อการดำรงชีวิต ต่oprจําวันของมนุษย์ มนุษย์จึงรู้จักผลิตงานหัตถกรรม เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทต่างๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และค่อยปรับปรุงให้สวยงามขึ้นเพื่อ ตอบสนองทางด้านจิตใจหัตถกรรมเป็นงานฝีมือของมนุษย์ ที่เกิดจากการนำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันหรือโอกาสพิเศษต่างๆ หัตถกรรมเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเบื้องต้น แต่เนื่องจากมนุษย์มีนิสัยรัก สวยรักงามจึงทำให้เกิดการผลิตหัตถกรรมค่านึงถึงความสวยงามตามมาด้วย หัตถกรรมที่ผลิตขึ้นใน ท้องถิ่นมักจะมีการสืบทอดรูปแบบและวิธีการผลิตต่อกันมา จนมีลักษณะเฉพาะประจำถิ่นนั้นๆ ซึ่ง เรียกว่าหัตถกรรมท้องถิ่น หรือ หัตถกรรมพื้นบ้าน

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย (2526: 4) ได้ให้ความหมายของหัตถกรรม ไว้ว่า หัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์และมีความงามด้านศิลปะแฝงอยู่ โดยอาจ ใช้ เครื่องจักร เครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรงช่วยก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ พรชัย สุจิตต์ และสุธวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2529: 4051) ที่กล่าวไว้ว่า หัตถกรรม หมายถึง งานที่ต้องใช้ฝีมือในการดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวันหรือโอกาสพิเศษในครอบครัวหรือสังคม กระบวนการ ดัดแปลงวัตถุดิบ หรือเรียกว่า เทคโนโลยี ของหัตถกรรมนั้น ส่วนมากจะเป็นงานประเภทที่ใช้มือทำ และอาจจะมีอุปกรณ์ เครื่องมือมาช่วยบ้าง เช่น กี่ทอผ้าและแป้นหมุนที่ใช้ในการปั่นขึ้นทรงหมอลิ้นเผา เป็นต้น ผลงานหัตถกรรมอาจเรียกได้ว่าเป็นผลงานด้านศิลปะเช่นเดียวกัน

การสร้างเครื่องใช้สอยเพื่อประกอบการดำรงชีวิตย่อมจะมีกำเนิดขึ้นและมีการวิวัฒนาการ ควบคู่กับการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนหนึ่ง ๆ หากสืบค้นไปถึงต้นกำเนิดก็จะพบว่า มนุษย์ได้สร้างสิ่ง ต่าง ๆ ขึ้นตามพฤติกรรมทางการสร้างสรรค์ เพื่อสนองความต้องการทางกาย คือ เพื่อประโยชน์ใช้สอย เป็นสิ่งแรก แล้วจึงค่อยปรับปรุงให้มีความงดงามขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์และสนอง ความต้องการทางสังคมเป็นลำดับไป (อภัย นาคคง. 2523: 1)

หัตถกรรมนอกจากจะมีคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยและทางด้านจิตใจ ดังกล่าว แล้วยังเป็น สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ดังที่ วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2536: 359) ได้กล่าวไว้ว่าหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งแสดงให้เห็นวัฒนธรรม ของกลุ่มชนหรือท้องถิ่น เพราะผลงานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นมีได้มีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนสติปัญญาและเรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจของยุคสมัยด้วย ถ้ามองกลับไป

ในอดีตแล้วจะเห็นว่างามหัตถก ธรรมพื้นบ้านเป็นผลงานที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากความคิด สติปัญญา และการสร้างสรรค์ด้วยมือหัตถกรรมมีอยู่หลายประเภท เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน การทอผ้า การแกะสลัก หัตถกรรมโลหะ การปั้นรูปและลวดลายประดับ เป็นต้น ในบรรดา หัตถกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ หัตถกรรมประเภทหนึ่งที่มีการผลิตกันมาแต่ในอดีต และเป็นที่ยุ้จักกันอย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน คือ หัตถกรรมดินไทย

งานหัตถกรรมดินไทยจึงเป็นงานที่เกิดจากการปั้น การปั้นจึงเป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่เมื่อเริ่มเกิดมนุษย์เป็นครั้งแรกในโลก ต่อมามนุษย์มีพัฒนาจาก การใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ มาดัดแปลงและสร้างสรรค์ หัววัสดุต่างๆที่สามารถนำมาใช้ทดแทนในการปั้นจากดินให้มีความสามารถเก็บไว้ได้นาน และสามารถพัฒนารูปแบบให้มีความแตกต่าง และเหมือนจริงตามธรรมชาติโดยใช้วิธีปั้นตาม ประสบการณ์ หรือจินตนาการ มีอิสระทางความคิดอย่างเสรี สามารถสร้างงานปั้นตามนึกฝันได้ด้วย รูปทรงต่างๆ และจากการที่ดินญี่ปุ่นได้เข้ามา แพร่หลายในประเทศไทยประมาณ 30 กว่าปี ซึ่ง คุณสมบัติของดินญี่ปุ่นคือ มีความขาว สามารถผสมสีได้ตามต้องการ และสามารถสร้างงาน ผลิตภัณฑ์ได้หลายประเภท เช่น ประติมากรรมเป็นของใช้ ประติมากรรมเป็นของเล่น ประติมากรรมเป็นของชำร่วย ประติมากรรมเป็นดอกไม้ และ ผลิตภัณฑ์จิ๋วต่าง ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติที่ดี และเป็นที่ยินยมมากในประเทศ แต่ ด้วยราคาของวัตถุดิบ คือ ดินค่อนข้างแพงด้วยเหตุที่คนไทยมีฝีมือมาตั้งแต่อดีตกาล ในการทำ เครื่องปั้นดินเผา โดยใช้วัตถุดิบที่เป็นดินจากแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวด้วยภูมิปัญญาจึงนำมาคิด ประติมากรรมเป็นงานเครื่องปั้นดินเผาตุ๊กตาชาววัง ในรูปแบบต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบ และรูปทรง เรื่อยมาตามยุคสมัย แต่ด้วยเหตุที่ดินที่ได้จากแหล่งธรรมชาติเมื่อปั้นเป็นรูปแบบต่างๆ สำเร็จรูป เมื่อตั้งทิ้งไว้ให้แห้งจะมีความแข็งไม่สามารถดัดแปลงให้มีความบาง และความพลิ้วไหวได้ คนไทยจึงได้คิดค้น ดินไทย ที่ผลิตโดยใช้วัตถุดิบที่มีในประเทศไทยมาผลิต และจากการคิดค้นของภูมิปัญญาไทย ในการ ลองผิดลองถูก จึงได้ดินไทยที่มีคุณสมบัติไม่แพ้ดินจากต่างประเทศ และเป็นที่ยินยมแพร่หลายในการ นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายในรูปแบบของการผลิตและมีมากมายทั่วประเทศ

ในปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและให้ความสนใจเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม และพัฒนาอาชีพหัตถกรรมดินไทยให้ประชาชนมีรายได้หรืออาชีพเสริม เพื่อเป็นการสร้างงานในชนบท ให้ชุมชนรักถิ่นฐานที่เกิด ไม่ต้องจากบ้านไปทำงานในเมือง หัตถกรรมดินไทยจึงได้มีการพัฒนาใน ระดับเป็นสินค้า OTOP ของประเทศในหลาย ๆ จังหวัดของประเทศไทย ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยมีการนำไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีความคงทน เก็บไว้ได้นาน มด มอด แมลงต่าง ๆ ไม่กินผลิตเป็นของใช้ ของชำร่วย ของที่ระลึก หรือมอบให้แก่กันให้คุณค่าทางด้านจิตใจ และเป็นการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทยให้เป็นมรดกสืบทอดต่อไป

OTOP หรือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นนโยบายที่รัฐบาลต้องการส่งเสริมแต่ละตำบลทั่วประเทศมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ประเภท ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างงานหัตถกรรม เพื่อสร้างเศรษฐกิจพออยู่พอกินในชุมชน ซึ่งทางรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริม คือ

1. มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์
2. มีเอกลักษณ์เป็นหนึ่งเดียว
3. พัฒนาทรัพยากรและปรับปรุงเทคโนโลยี

ในกระบวนการผลิตคำนึงคุณภาพ กระบวนการจัดการ การอนุรักษ์ ความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลักรัฐบาลได้มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรม OTOP โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ร่วมมือกันจัดงานแสดงสินค้า OTOP CITY ณ เมืองทองธานี แจ้งวัฒนะ จังหวัดนนทบุรี เป็นประจำทุกปีโดยได้มีการคัดเลือกผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีความโดดเด่นในผลิตภัณฑ์ได้เข้ามามีส่วนแสดงงาน เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการขาย การอนุรักษ์ปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษางานหัตถกรรมดินไทย ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง มี 3 จังหวัด หรือที่มีการทำหัตถกรรมดินไทย ได้สำรวจกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับคัดเลือกในงานแสดงสินค้า OTOP CITY ที่มีแหล่งผลิตหัตถกรรมดินไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในทุกระดับ ประชาชนทั่วไป ผู้เกี่ยวข้อง และหน่วยงานทั้งหลายได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน วางแผนปรับปรุง และส่งเสริมงานหัตถกรรมดินไทยให้แพร่หลายต่อไป เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนและชุมชน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นของประเทศสืบไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์งานหัตถกรรมดินไทยในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร ในประเด็น

- 1.1 กระบวนการและขั้นตอนการผลิต
- 1.2 รูปแบบของผลิตภัณฑ์
- 1.3 กระบวนการถ่ายทอดความรู้
- 1.4 การจัดการด้านการตลาด

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงาน สถานศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหัตถกรรมดินไทย และประชาชนทั่วไป ที่จะนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์
2. จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้ในการวางแผน ปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนา การมีส่วนร่วมในโครงการ OTOP หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาจาก นหัตถกรรมดินไทย ที่เป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงในการผลิตงานหัตถกรรมดินไทยในภาคกลางตอนล่างและได้รับคัดเลือกให้ร่วมงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในงาน OTOP CITY ณ เมืองทองธานีโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง(Purposive Sampling) คือ

- 1.1 กลุ่มสมาชิกนายสิรินทรยศรุ่งเรือง
บ้านเลขที่ 80/1 ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.2 กลุ่มสมาชิก จรูญทรัพย์ ถนนอมศาสนะ
บ้าน เลขที่ 69/2 ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 1.3 กลุ่มกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. งานหัตถกรรมดินไทย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ หรือสิ่งของที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยใช้แรงงาน เป็นปัจจัยในการผลิต ใช้วัสดุที่มีส่วนผสมของดินหรือแป้ง ต่างๆ ผสมกาวที่คิดค้นโดยภูมิปัญญาไทย โดยใช้ความชำนาญการ และมีมือที่ประณีตสร้างหรือประดิษฐ์ผลงานที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อประโยชน์ใช้สอยและจำหน่าย
2. กระบวนการผลิต หมายถึง ขั้นตอนที่ใช้วัตถุดิบจากดินหรือแป้งต่างๆ ที่ ผสมกับกาวและสารกันบูดที่เป็นส่วนผสมหลักในการผลิตดินไทย
3. รูปแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ประเภท ของรูปแบบต่างๆ ที่ผลิตจากดินไทยอันได้แก่
 - 3.1 รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้
 - 3.2 รูปแบบการปั้นเป็นผลไม้
 - 3.3 รูปแบบการปั้นเป็นตัวสัตว์
 - 3.4 รูปแบบการปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก
 - 3.5 รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก

4. กระบวนการถ่ายทอด หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาจากหมู่บ้านหนึ่งสู่คนอีกหมู่บ้านหนึ่ง

5. กระบวนการจัดการด้านการตลาด หมายถึง การจัดการด้านต้นทุนการผลิต การขาย ราคาผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่าย

6. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นคำย่อมาจาก One Tambon One Product ที่นำแนวคิดมาจากประเทศญี่ปุ่นในโครงการ OVOP One Village One Product ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลได้เข้าไปส่งเสริมให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการ พัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดที่ทำการวิจัย

1.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม

1.2 ข้อมูลทั่วไปตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1.3 ข้อมูลหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกนาย สิริินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอ

บางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1.4 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี

1.5 ข้อมูลทั่วไป ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1.6 ข้อมูลหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกนายจรูญทรัพย์ ทัศนอมศาสนะ ตำบล

ละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1.7 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร

1.8 ข้อมูลทั่วไป แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

1.9 ข้อมูลหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกนกจันท์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ

เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

2. เอกสารความหมายเกี่ยวข้องกับหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.1 ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.2 ลักษณะของหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.3 บทบาทของหัตถกรรมพื้นบ้าน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมดินไทย

3.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมดินไทย

3.2 ประเภทของหัตถกรรมดินไทย

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการปั้น

4.1 ความหมายของการปั้น

4.2 วัสดุที่ใช้ในการปั้น

4.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้น

4.4 ประเภทของการปั้น

4.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการปั้น

5. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

- 5.1 ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ชุมชน
- 5.2 โครงสร้างการเรียนรู้ชุมชน
- 5.3 การเกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน
- 5.4 การถ่ายโยงการเรียนรู้
- 5.5 องค์ประกอบเกี่ยวกับการถ่ายโยงการเรียนรู้
- 5.6 การสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้
- 5.7 การสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ

6. ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านการตลาด

- 6.1 ส่วนผสมทางการตลาด
- 6.2 กระบวนการตลาด
- 6.3 การวิเคราะห์หาสถานการณ์ทางการตลาด

7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

- 7.1 ประวัติความเป็นมาและกลไกการบริหารโครงการ
 - 7.2 หลักเกณฑ์มาตรฐานและการคัดเลือกผลิตภัณฑ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดที่ทำกรวิจัย

1.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม

เดิมอยู่ในการปกครองของจังหวัดราชบุรี ในราวปลายกรุงศรีอยุธยา จึงแยกออกจากจังหวัดราชบุรี เรียกว่า “เมืองแม่กลอง” ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมือง สมุทรสงคราม ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดให้โอนสมุทรสงครามไปสังกัดกรมท่า และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดให้สมเด็จพระเจ้านั่งเยาเธอ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เสด็จออกไปจัดสร้างป้อมขึ้นที่ปากคลองแม่กลองฝั่งตะวันออก แล้วพระราชทานนามว่า “ป้อมพิฆาตข้าศึก” เพื่อป้องกันข้าศึกทางด้านญวน อำเภอมัทพวาของจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นสถานที่เสด็จพระราชสมภพของรัชกาลที่ 2 รวมทั้งพระราชินีในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 เมื่อจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองสมุทรสงครามขึ้นกับมณฑลราชบุรี พ.ศ. 2476 มีฐานะเป็นจังหวัด ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่ง ในภาคกลาง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอมีจำนวนประชากรประมาณ 207,535 คน

ภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม นักภูมิศาสตร์สันนิษฐานว่า พื้นดินส่วนที่เป็นจังหวัดสมุทรสงครามนั้นเกิดจากการทับถมของดินปากแม่น้ำและค่อย ๆ แข็งตัวจนสามารถตั้งบ้านเรือนอยู่ได้ แม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง มีพื้นที่ประมาณ 416.707 ตารางกิโลเมตร

เศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าว ลิ้นจี่ ข้าว ส้มโอ นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการประมงอีกด้วย

สถานที่สำคัญได้แก่ วัดเพชรสมุทรวรวิหาร วัดอัมพวันเจติยาราม ค่ายบางกุ้ง อุทยานพระบรมราชา นุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สถานที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ ดอนหอยหลอด นาเกลือ สวนลิ้นจี่ เตตาบ

คำขวัญประจำจังหวัด “ดอนหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม”

1.2 ข้อมูลทั่วไปตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ชุมชนตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เดิมที่ทำน้ำตาลจากอ้อยโดยรับวัตถุดิบมาจากจังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี ในการนำอ้อยมาผ่านกระบวนการหีบอ้อยและทำเป็นน้ำตาลทราย แต่ด้วยระยะทางการขนส่งวัตถุดิบจากอ้อยมีค่าขนส่งที่สูง โรงงานหีบอ้อยจึงล้มเลิกกิจการไปในที่สุด แต่ด้วยความคุ้นเคยและความเคยชินในการที่โรงงานหีบอ้อยได้ตั้งอยู่ที่นั่น จึงเรียกตำบลโรงหีบติดปากเป็นต้นมา

อาชีพทั่วไปในปัจจุบัน คนในชุมชนมีอาชีพทำสวนมะพร้าว สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ สวนกล้วย และสวนผสม การทำสวนของชาวตำบลโรงหีบได้อาศัยแม่น้ำแม่กลองที่เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดทำเป็นร่องสวนเพื่อให้น้ำไหลเข้าไปหาพืชผลที่ปลูกตามร่อง เป็นการผันน้ำจากแม่น้ำโดยอาศัยกระแสจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวแม่กลองที่กระทำกันมาแต่ในอดีต

อาณาเขตหมู่บ้าน ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศเหนือติดต่อบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศใต้ ติดต่อบางสะแก อำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันออกติดต่อบางกล้วยอำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศใต้ ติดต่อบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1.3 ข้อมูลเหตุการณ์ดินไทย กลุ่มสมาชิกนาย สิริินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มสมาชิกนายสิริินทร์ ยศรุ่งเรือง บ้านเลขที่ 80/1 ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งนายสิริินทร์ ยศรุ่งเรือง เป็นผู้นำกลุ่ม เดิมทีนายสิริินทร์ ยศรุ่งเรืองมีอาชีพทำสวนมะพร้าว และสวนผสมต่างๆ เช่น ส้มโอ ชมพู่ ฯลฯ แต่ด้วยผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ผลไม้ออกไม่ตรงตามฤดูกาล ได้ผลผลิตน้อย ราคาตกต่ำ นายสิริินทร์ จึงได้สร้างรายได้เสริมจากการศึกษางานเหตุการณ์ดินไทย

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 อาจารย์มายุทธทัศน์ศรี ซึ่งท่านเป็นประธานชมรมดินหอมแห่งประเทศไทย ได้นำดินสอพองที่ผลิตในจังหวัดลพบุรี นำมาเป็นวัตถุดิบหลักในการนำมาผสมกับกาบ และสารเคมีทางวิทยาศาสตร์บางตัว ทำการค้นคว้าวิจัยจนได้ดินสำเร็จรูปนำมาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมหลายชนิด ในปีเดียวกันอาจารย์ยุทธ ได้ริเริ่มก่อตั้งชมรมดินหอมมะลิแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อปี 2546 วันที่ 22 ตุลาคม นาย สิริพันธ์ ยศรุ่งเรือง ได้ไปเรียนที่ชมรมที่ ซอยนาวิ ถนนพุทธมณฑลสาย 2 แขวงศาลายา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร เรียนอยู่ได้ 3 วันได้ มาลัยชายเดี่ยว 1 ชิ้น กัลยไม้รองเท้าনারี 1 กอ และได้ซื้อดินสำเร็จรูป อุปกรณ์ตำราเรียนประกอบการเรียน จากนั้นนำมาทำชิ้นงานที่บ้าน หาดำราอื่นๆ มาฝึกฝนทักษะให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ได้อย่างหลากหลายเมื่อได้ชิ้นงานที่ สวยงามแล้วก็นำมาวางขายที่บ้าน ผู้คนเริ่มรู้จัก เดิมที่ผู้คนจะรู้จักแต่ชิ้นงานที่ทำจากดินสบู แต่ชิ้นงานที่ทำจากดินสอพองจะมีความละเอียดคล้ายธรรมชาติมากกว่า ครั้งแรกลงทุนเพียง 3,000 บาท ปี 2547 นาย สิริพันธ์ ได้ส่งผลิตภัณฑ์เข้ามาคัดสรรผลิตภัณฑ์สินค้า โอท็อป (OTOP) ได้ 3 ดาว ได้เป็นสินค้าประเภทหัตถกรรมประณีต หรือประณีตศิลป์ และได้รับคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป ของตำบลโรงหีบจังหวัดสมุทรสงครามและเป็นผลิตภัณฑ์ตัวแทนจังหวัดในการจำหน่าย หรือสาธิต แสดงนิทรรศการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน

1.4 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี

เดิมเป็นชุมชนเล็ก ๆ มีชื่อว่า “ตลาดขวัญ” หรือ “ตำบลบางกระสอบ” ในปัจจุบัน ได้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองนนทบุรี ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นเมืองระดมพลและสะสมเสบียงไว้ต่อสู้ข้าศึกสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงย้ายที่ตั้งเมืองจากตลาดขวัญมาอยู่ที่ปากแม่น้ำอ้อม พร้อมกับให้สร้างป้อมปราการขึ้นด้วย ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเมืองนนทบุรี เป็นที่ตั้งทัพของพม่าทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อควบคุมดูแลคนไทย สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้อพยพชาวมอญที่ เข้ามาขอที่พึ่งพระบรมโพธิสมภารที่เมืองตาก มาอยู่ที่นนทบุรี สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ นนทบุรีอยู่ในความดูแลของกรมท่า เมื่อจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล นนทบุรีขึ้นกับมณฑลกรุงเทพพ.ศ. 2476 มีฐานะเป็นจังหวัด ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ มีจำนวนประชากรประมาณ 783,584 คน

ภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การกสิกรรม มีพื้นที่ประมาณ 622,303 ตารางกิโลเมตร

เศรษฐกิจ เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของจังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และไม้ดอก นอกจากนี้ ยังมีการค้า การบริการ และอุตสาหกรรม สถานที่สำคัญได้แก่ วัดชลประทานรังสฤษดิ์ วัดสวนแก้ว วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดเขมาภิรตาราม วรวิหาร วัดปรมัยยิกาวาส วัดเกาะ วัดกู่ วัดปราสาท สถานที่น่าสนใจอื่น ๆ ได้แก่ ลำน้ำเจ้าพระยา และลำคลองต่าง ๆ เกาะเกร็ด แหล่งเครื่องปั้นดินเผา สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ สวนตาลน้อย สวนทิพย์ ศาลาอเนกประสงค์ “พระตำหนักสง่างาม ลือนามสวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”

1.5 ข้อมูลตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ชุมชนละหาร เป็นชุมชนที่เล็ก ๆ ที่อยู่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยหมู่บ้านที่สร้างเป็นบ้านจัดสรร และทาวเฮาส์ เพื่อให้ชุมชนได้เช่าหรือซื้อและอาศัย ซึ่งแต่เดิมเป็นส่วนผลไม้ และทำสวนต้นรัก เก็บดอกกรักขาย และชุมชนได้ร่วมมือกันพัฒนา จึงก่อตั้งเป็นชุมชนละหาร ที่อาศัยคลองส่งน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา คือ การทำสวนผลไม้ ต่อเนื่องจากสภาวะการขยายตัวของสังคมเมือง และที่อยู่อาศัยซึ่งทำให้เจ้าของที่ดินต่าง ต้องขายที่ให้กับนายทุน เพื่อไปทำเป็นบ้านจัดสรร เพราะการทำสวนผลไม้ ไม่ได้ราคาผลผลิตที่ไม่ได้ตามที่ต้องการ สวนผลไม้จึงค่อย ๆ หายไป

ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอไทรน้อย และจังหวัด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอนนนทบุรี และปากเกร็ด

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอไทรน้อยและอำเภอบางใหญ่

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบางใหญ่

1.6 ข้อมูลหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกจรรยาทรัพย์ ถนนมศานะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มสมาชิกจรรยาทรัพย์ ถนนมศานะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ของนางจรรยา ถนนมศานะ เป็นคน บางบัวทอง โดยกำเนิด จบการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่งงานกับนายวิบูลย์ ถนนมศานะ แต่เดิมในสมัยเป็นเด็ก อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีอาชีพทำสวนผลไม้ต่าง ๆ อันได้แก่ ทุเรียน กัลย และผลไม้ต่างๆ เนื่องจากพ่อแม่มีลูกหลายคน จึงต้องขายสวน บางส่วน เนื่องจากเพื่อส่งลูกเรียน และผลกระทบจากสังคม เมื่อมีการขยายที่อยู่อาศัยของประชาชนมากขึ้น การทำสวนผลไม้จึงเปลี่ยนแปลงเป็นที่ดินจัดสรร อาชีพทำสวนจึงหายไป นางจรรยาทรัพย์ ถนนมศานะ ได้รับมรดกที่ดินจากพ่อแม่จึงได้ทำการปลูกบ้าน และทำสวนรอบๆบ้าน จึงทำให้ผลผลิตใช้กินภายในครอบครัวไม่พอเพียงสำหรับเหลือขาย สามีมีอาชีพค้าขายของอยู่กับบ้าน เมื่อมีการอบรมอาชีพของทางอำเภอที่ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมอบรมพัฒนาอาชีพของศูนย์พัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน อำเภอบางบัวทอง นางจรรยาทรัพย์ จึงเลือกอบรมการปั้นดินไทยจากวิทยากร โดยในครั้งแรกได้ฝึกอบรมทำกล้วยไม้แคทรียาดอกเล็ก แต่ด้วยความรู้ความตั้งใจที่สนใจงานฝีมือ จึงได้ ซื้อดินไทยจากวิทยากรผู้อบรม แล้วกลับมาทำการฝึกทักษะต่อที่บ้าน แรกๆทำไว้ตั้งโชว์ในบ้านเมื่อผลิตภัณฑ์มีมากขึ้น จึงทำจำหน่าย มีคนสั่งทำจึงนำไปขาย ด้วยความที่ผลงานมีความประณีตสวยงามจึงนำส่งออกสถานที่และสอนบุคคลตามบ้าน ตลอดจนกลุ่มหัตถกรรมดินไทยกลุ่มเล็กๆเดิมที่มี สมาชิก 2-3 คน แต่ต่อมาเมื่อผลิตภัณฑ์ขายดีทำส่งไม่ทันจึงมีสมาชิกใหม่เพิ่มมากขึ้น รวมกลุ่มจัดทำเป็นระบบ มีการถ่ายทอดความรู้ และให้นำกลับไปทำที่บ้านและนำมาส่งผลิตเป็นสินค้า และเป็นตัวแทน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลละหาร จนถึงปัจจุบัน ชุมชนมีการพัฒนา อาชีพหัตถกรรมดินไทยแบบ

พอเพียง เมื่อคนในหมู่บ้านมีเวลาว่างจากงานหรือกลับจากทำงานแล้วในตอนเย็นก็ประดิษฐ์งานของตนเองที่ถนัด และได้ฝึกฝนทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ แล้วนำมาส่งที่กลุ่มสมาชิกโดยนางจตุรพรทรัพย์ ถนอมศาสนะ เป็นผู้รับซื้อและให้คำปรึกษาถ่ายทอดภูมิความรู้ให้กับ สมาชิกในกลุ่มให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองได้

1.7 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร

สมัยอาณาจักรอยุธยา มีชื่อเรียกว่า “บางกอก” และเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

พ.ศ. 2476 กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นจังหวัด พ.ศ. 2487 รวมจังหวัดพระนครกับจังหวัดธนบุรี เรียกว่า “นครบาลกรุงเทพธนบุรี” ซึ่งในปีต่อมาได้แยกออกจากกันจนถึง พ.ศ. 2514 ได้รวมเข้าด้วยกัน เรียกว่า “นครหลวงกรุงเทพธนบุรี” พ.ศ. 2515 ได้จัดรูปแบบการปกครองใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็น “กรุงเทพมหานคร” ทำयในที่สุด พ.ศ. 2518 ได้รับการปรับปรุงอีกครั้งเป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 50 เขต มีจำนวนประชากรประมาณ 10,608,772 คน

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณ 1,568.737 ตารางกิโลเมตร

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์รวมของธุรกิจและการขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พระบรมมหาราชวัง สถานที่ที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พระที่นั่งอนันตสมาคม สวนสัตว์ดุสิต ศูนย์การค้า และสวนสนุกต่าง ๆ

คำขวัญประจำจังหวัด “ช่วยชุมชนแออัด ขจัดมลพิษ แก้ปัญหาโรคติดต่อ ชีวิตที่นรมย์”

1.8 ข้อมูลทั่วไป แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

เดิมทีพื้นที่เขตบางมีฐานะเป็นท้องที่ปกครองใน เขตอำเภอภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี มีชื่อว่า ตำบลบางแค ต่อมาเมื่ออาณาเขตกว้างขวาง ผู้คนมาอยู่อาศัยมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2498 กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดตั้งสุขาภิบาลบางแคขึ้นครอบคลุมพื้นที่ส่วนของตำบลบางแค ในปี พ.ศ. 2508 ได้แบ่งพื้นที่ทางเหนือของตำบลนี้ไปจัดตั้งเป็น ตำบลบางแคเหนือ

ภายหลังได้มีการรวบรวมจังหวัดธนบุรี จังหวัดพระนคร เข้าด้วยกันเป็น จังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และเปลี่ยนเป็นกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งยุบการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสุขาภิบาล และเทศบาล ได้เปลี่ยนเรียก ตำบล และอำเภอใหม่เป็นแขวงบางแค ขึ้นกับเขตภาษีเจริญ

ต่อมามีประชากรหนาแน่นมากขึ้นกรุงเทพมหานคร จึงได้จัดตั้งเขตภาษีเจริญสาขา 1 ดูแลความรับผิดชอบ แขวงบางแค แขวงบางแคเหนือ และแขวงบางไผ่ในที่สุดได้มีการประกาศกระทรวงมหาดไทย แบ่งพื้นที่ปกครองของสำนักงานเขตภาษีเจริญสาขา 1 รวมกับพื้นที่แขวงหลักสอง สำนักงานเขตหนองแขมมาจัดตั้งเป็นเขตบางแค ในวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และต่อมาในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2541 ได้มีการประกาศกรุงเทพมหานคร เปลี่ยนแปลงแนวเขตและพื้นที่แขวงทั้งสี่ของเขตบางแคใหม่ เพื่อความชัดเจนในการปกครองและการบริหาร และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

การแบ่งเขตการปกครอง

เขตบางแคแบ่งเขตการปกครองย่อย ออกเป็น 4 แขวง ได้แก่

1. บางแค
2. บางแคเหนือ
3. บางไผ่
4. หลักสอง

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตทวีวัฒนา เขตตลิ่งชัน มีคลองบางซื่อ เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตภาษีเจริญมีคลองลาดดาเหนือยง คลองบางไผ่ คลองครุเสีียม

คลองบางแจก และคลองพระยาราชมนตรีเป็นเส้นแบ่ง

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตบางบอน มีคลองเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตหนองแขม มีแนวขอบขวางถนนบางบอน 3 ซอยเพชรเกษม 69 และคลองทวีวัฒนาเป็นเส้นแบ่งเขต

1.9 ข้อมูลเหตุการณ์ดินไทย กลุ่มสมาชิกนกจันทร์ นาคทอง

แรกเริ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง เป็นคน จังหวัดนครปฐม และได้ย้ายมาเรียน ต่อที่กรุงเทพฯ จนจบปริญญาตรีและรับจ้างทั่วไป จนได้สมรสกับสามีมีบุตรสองคน จึงได้ยึดอาชีพรับจ้างและเป็นแม่บ้านเลี้ยงลูกสองคน ด้วยการทำงานกนกจันทร์ นาคทอง เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ และมีความสนใจในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาจำลอง หรือเครื่องปั้นจิ๋ว และได้เข้าไปสมัคร เป็นสมาชิกชมรมปั้นจิ๋วโดยมีอาจารย์ดร.ณิ นาคคง เป็นประธานชมรม และได้รับการอบรมสอบถามผู้รู้ด้วยความที่มีความสนใจในงานศิลปะ และการได้ศึกษางานปั้นจิ๋ว จากผู้รู้ครูอาจารย์หลายๆท่านจึงได้คิดลองประดิษฐ์ทำดู โดยซื้อดินไทยจากแหล่งต่างๆ มาฝึกทำเป็นผลไม่จื๊วก่อนเป็นอันดับแรก แล้วนำออกแสดงในงานต่างๆ เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไปผลงานมีความประณีต สวยงามและเหมือนจริงตามธรรมชาติ จึงได้ศึกษาเพิ่มเติม และทำการปั้นเป็นรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น สัตว์ ดอกไม้ชนิดต่างๆ ต้นไม้มงคล ของเล่น ของ

จิตต่างๆ ออกจำหน่าย ด้วยการที่ผลงานมีความเหมือนจริงตามธรรมชาติ และมีผู้สนใจทั้งสั่งทำเป็นส่วนตัว หรือสั่งไปจำหน่าย จากบริษัทห้างร้านต่างๆ จึงต้องขยายแหล่งผลิต โดยรับอาสาสมัครเป็นแม่บ้าน ที่มีเวลารว่างมาฝึกอบรมและสอนให้โดยไม่คิดมูลค่า สอนจนเป็นเมื่อสามารถทำได้แล้วก็ให้สมาชิกซื้อคืนกลับไปลองทำ และนำผลงานผลิตภัณฑ์นั้นกลับมาส่งให้ตนเองจะเป็นคนกลางนำไปจำหน่ายให้ โดยตนเองจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้ตามความชำนาญและความถนัดว่าสมาชิกคนใดจะได้ปั้นรูปอะไร เพื่อเป็นการกระจายรายได้ หากมีการสั่งงานเข้ามามากตนเองก็จะให้สมาชิกทั้งหมดมารวมตัวกันและจัดแบ่งงานกันทำเป็นฝ่ายๆ จนได้ผลงานสามารถนำไปจำหน่าย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ปัจจุบันกลุ่มหัตถกรรมดินไทยกนกจันทร์ นาคทอง มีสมาชิก 12 คน

2. เอกสารความหมายเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน

2.1 ความหมายของหัตถกรรม

หัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์ และมีความงามด้านศิลปะแฝงอยู่ มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยเป็นหลัก หัตถกรรมแต่ละชนิดมักใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงและเลือกสรรต่อกันมานานหลายร้อยปี

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน สามารถแยกออกได้ 3 คำ คือ คำว่า ศิลปะ หัตถกรรม และพื้นบ้าน เมื่อนำคำ 3 คำ มารวมกัน จึงหมายถึง ศิลปะหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือคนไทยในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดกันในครอบครัวโดนตรงจาก พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยจุดประสงค์หลัก คือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ศิลปหัตถกรรมคงเป็นสิ่งที่เห็นเป็นรูปแบบธรรมที่แฝงด้วยความรู้ภูมิปัญญา คติชน ความเชื่อ ความศรัทธา และความคิดของคนในสมัยนั้น ๆ การถ่ายทอดนอกจากการมุ่งเน้นคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยแล้วคุณค่าด้านสุนทรียภาพที่มีอยู่ในงานฝีมือเหล่านี้ด้วยเช่นกัน ความงามจากรูปลักษณ์ ลวดลายความมีลักษณะเฉพาะของชุมชนถือเป็นการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) มาสร้างงานที่ทรงคุณค่า เราอาจเรียกภูมิปัญญานี้ว่า “ภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom)” นันทสาร สีสลับ และคณะได้อธิบายคำนี้ว่า “หมายถึงความสามารถ ทักษะและเทคนิคอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้มวลรวมทุกด้านที่ ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนาเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีในการสร้างผลงาน แก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างดี เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ (นันทสาร สีสลับ; และคนอื่นๆ. 2542: 18)

-จากความหลากหลายในสังคมปัจจุบัน ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมความคิด ยุคสมัยของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงต่างก็แสดงบทบาทที่มีต่อรูปแบบทาง ศิลปะ ศิลปะพื้นบ้านก็เช่นกันที่ได้รับการปรับเปลี่ยนเชิงพัฒนาให้ทันต่อยุคสมัยด้วยเช่นกัน แต่ถ้ามอง คุณค่ายังเป็นเช่นเดิมคงเป็นเรื่องไม่สู้ดีนัก ปัจจุบันเป็นยุคของการยุบตัว ของเส้นแบ่งระหว่างสิ่งต่าง ๆ ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชาวบ้าน ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างภาพปรากฏกับความ จริง (จันทน์ เจริญศรี. 2544: 26)

- ดังนั้นงานหัตถกรรมที่พัฒนาขึ้น เป็นงานศิลปหัตถกรรมในสังคมของคนธรรมดาสามัญ จึง เกิดขึ้นจากความชำนาญของช่างมากกว่าความจงใจ หรือตั้งใจจะให้คุณค่าทางความงาม และ ศิลปะ เหมือนศิลปหัตถกรรมของคนชั้นสูง

- จากงานหัตถกรรมทั้งสองประเภทดังกล่าวทำให้งานศิลปหัตถกรรม ของกลุ่มชนทั้งสองมี ลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง กัน งานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมของคนธรรมดาสามัญ จะมี ลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง และมีความแตกต่างกันไปตามคตินิยมของแต่ละกลุ่ม กลุ่มชนที่มีอยู่ รวมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่ เป็นท้องถิ่น โดยลักษณะร่วมกันบางประการ เช่น การมีภาษาเฉพาะของกลุ่ม หรือของหมู่บ้าน มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ความเชื่อและศาสนาของกลุ่มรวม ลักษณะร่วม เช่นนี้ เป็นลักษณะของพื้นบ้านท้องถิ่นดังนั้นศิลปหัตถกรรมที่สร้างขึ้นในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ จึง เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย มีกระจัดกระจายอยู่ตามกลุ่มชนในท้องถิ่น ต่าง ๆ มากมายและในแต่ละถิ่นแต่ละหมู่บ้านจะมีศิลปหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองแตกต่างกัน ไป ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านควรมีคุณลักษณะต่อไปนี้

1. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องมียุคสมัยใช้วัสดุธรรมชาติผ่านการใช้สอยมาเป็นเวลานาน
2. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องทำขึ้นโดยช่างนิรนาม ที่ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ของประชาชน

3. คุณค่าทาง ศิลปะและความงามของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เกิดจากการฝึกฝนและ ความชำนาญของช่างที่ทำสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคนและการผลิตซ้ำ ๆ กันเป็นจำนวนมาก

4. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องเป็นของที่ผลิตขึ้นใช้ ซื่อขายแลกเปลี่ยน

5. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องมียุคสมัยเฉพาะถิ่น หรือลักษณะของถิ่นกำเนิด

6. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องสร้างขึ้นด้วยมือปราศจากอิทธิพลอุตสาหกรรม หรือทำ ด้วยเครื่องจักร

จากคุณลักษณะศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ สอยเป็นหลัก และมีความงามและคุณค่าทางศิลปะเป็นองค์ประกอบที่ติดตามมาเป็นวัฒนธรรมทาง วัตถุของแต่ละกลุ่มชนที่สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน นับเป็นมรดกที่สำคัญสิ่งหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถ บอกกล่าวเรื่องราวความเป็นอยู่ชนบประเพณีของกลุ่มต่าง ๆ ได้คืออย่างหนึ่ง

มารุต อัมรานนท์ได้สรุปลักษณะของ ศิลปะพื้นบ้านไว้ดังนี้ ศิลปะและเครื่องใช้พื้นบ้านจะ แสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง สี สันลวดลาย วัสดุที่นำมาใช้ เช่น รูปทรงของภาชนะเครื่องปั้นดินเผาจากท้องถิ่นต่าง ๆ มีรูปแบบเฉพาะของตัวเองซึ่งจะ สอดคล้อง กับประโยชน์ใช้สอยแต่ละอย่างของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

อารี สุทธิพันธุ์ ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น ๆ ของศิลปะพื้นบ้าน ว่าควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. ศิลปะพื้นบ้านมีลักษณะเด่นรวม ๆ ทั่วไปเป็นเอกลักษณ์ แม้ว่าบางชนิดจะมีคุณค่า ทางการตกแต่งมากเกินไป แต่ก็สามารถสื่อความหมายในสังคมพื้นบ้านนั้นได้
2. ศิลปะพื้นบ้านมีคุณค่าของความมหัศจรรย์ในการออกแบบ การผูกมัดลายแฝงอยู่ให้รู้สึก สัมผัสได้เสมอ และลวดลายนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับรูปแบบของศิลปะพื้นบ้านนั้น ๆ ทั้ง ๆ ที่เป็นลาย ต่อเนื่องและที่เป็นลายโดด ๆ
3. ศิลปะพื้นบ้านแสดงลักษณะชื่อ ๆ ไร่เดียวสา ตรงไปตรงมาตามหน้าที่ใช้สอยลักษณะนี้ ช่วยให้เห็นร่องรอยในพื้นที่บ้านนั้น ๆ สืบทอดรูปแบบศิลปะพื้นบ้านนั้นได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
4. ศิลปะพื้นบ้านทำด้วยวัสดุที่หาได้ในพื้นที่บ้านนั้น ๆ และใช้เครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านคิด ขึ้น เป็นงานทำด้วยมือตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมา อาจโดยการบอกเล่าการฝึกฝนให้ทำตามแบบหรือ เลียนแบบที่มีมาแต่เดิม
5. ศิลปะพื้นบ้านมีลักษณะของการชีสไค่นชัด สดใส เจิดจ้า ลวดลายแจ่มชัดตามคุณสมบัติ ของสีในท้องถิ่นที่หาได้ และด้วยสีและวัสดุอันจำกัดนี้ทำให้ ศิลปะพื้นบ้านกลายเป็นรูปแบบที่มีมนต์ ขลัง สร้างเสน่ห์ต่อผู้พบเห็นให้ซาบซึ้งในความประณีต และในความคิดสร้างสรรค์อย่างน่าทึ่ง
6. ศิลปะพื้นบ้านเป็นผลงานอันเกิดจากความเต็มใจของชาวบ้าน มีความภูมิใจในการใช้ มี ความมั่นใจในการบำรุงรักษาและถือเป็นความสนุกเพลิดเพลินในการสร้างสรรค์ ไม่มีการแบ่งงานตาม ระบบของสังคมอุตสาหกรรม ตรงกันข้ามถือเป็นงานของช่างศิลป์แต่ละคนโดยตรงสามารถรู้ว่าเป็น ผลงานของคนใด ช่างหมู่ไหน
7. ศิลปะพื้นบ้านเป็นผลงานที่สร้างขึ้นหลังจากการว่างงาน ไม่คำนึงถึงเวลาในการสร้าง และมีจำนวนจำกัด (อารี สุทธิพันธุ์, 2529: 123)

มนุษย์เมื่อเกิดมามีปัจจัยของการดำรงชีพอยู่สี่อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย และยารักษาโรค นักสังคมศาสตร์โดยเฉพาะนักมนุษยวิทยาได้ยอมรับว่า มนุษย์เราโดยส่วน ใหญ่แล้วไม่ต่างกับสัตว์บางทีก็เรียกว่าสัตว์สังคมก็มี เหตุที่มนุษย์มีความเจริญ มี ความอยู่และมี ความก้าวหน้าดีกว่าสัตว์นั้นก็เพราะมนุษย์มีสมองที่ดีกว่ามีความคิดสร้างสรรค์ดีกว่า ตลอดจนรู้จักการ แก้ปัญหาดีกว่า เหตุนี้มนุษย์เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติและอุปสรรคต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคแรก มาจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุของการต่อสู้นี้เองจึงทำให้อายุยืนยาวได้ เช่น มนุษย์ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

ก่อน จากการทำที่มนุษย์จำเป็นต้องสร้างสรรค์ทางวัตถุเพื่อสนองต่อการดำรงชีวิตตัวเอง ต่อมาเมื่อมนุษย์มีชีวิตความเป็นอยู่ดีและมีความสุขดีขึ้น มนุษย์ก็ค่อย ๆ ถ่ายทอดความรู้สึกในความงาม ความรักสวยรักงาม ลงไปในผลงาน ที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น ทำให้มนุษย์มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ มากมายขึ้นกว่าเดิมมากมายจนกลายมาเป็นผลงานทางศิลปะพื้นบ้านขึ้นมา (สัง พรศรี. 2524: 1 -7)

ดังนั้นจะสังเกตได้ว่า หัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นงานที่มนุษย์หรือกลุ่มคนที่รวมตัวกัน โดยเริ่มแรกจะสร้างขึ้นเพื่อใช้ตอบสนองในครอบครัวเพื่อสร้างวัสดุ -อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต โดยอาศัยวัสดุ -อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น และได้มีการพัฒนาในทางความเชื่อ ผสมผสานกับการสร้างสรรค์ทางความสวยงาม ประเพณี และวัฒนธรรม ของท้องถิ่นนั้นๆ ผนวกกับการได้เรียนรู้ สืบต่อจากบรรพบุรุษ จึงทำให้เกิดความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของงานหัตถกรรม

2.2 ลักษณะของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527: 42) ได้อ้างถึงเกณฑ์การพิจารณาลักษณะศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านของโซเอ็สยานากิ (Soetsu Yanaki)

1. สิ่งนั้นจะต้องเป็นผลงานของช่างนิรนาม ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันของประชาชน ความงามที่ปรากฏมีได้เกิดจากความประสงค์ส่วนตัวของช่างเพื่อแสดงออกทาง ศิลปะแต่มาจากความพยายามของช่างที่ฝึกฝนและผลิตงานนั้นสืบต่อมามากหลายชั่วอายุ
2. สิ่งนั้นมีรูปแบบที่ง่าย ๆ มีความงามที่เกิดจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการใช้สอยมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน
3. สิ่งนั้นโดยทั่วไปจะผลิตขึ้นเป็นจำนวนมากและขายกันในราคาปกติ ความงามเกิดจากการฝึกฝนและการทำซ้ำ ๆ กันมากกว่าความพยายามที่จะให้เป็นศิลปะ
4. สิ่งนั้นมีความเป็นธรรมชาติปรากฏอยู่มากกว่าความสละสลวย เพื่อความเป็น ศิลปะเพื่อศิลปะ
5. สิ่งนั้นจะต้องแสดงลักษณะพิเศษเฉพาะท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นกำเนิด
6. สิ่งนั้นจะต้องปราศจากอิทธิพลอุตสาหกรรมคือ ขึ้นด้วยมือเท่านั้น

จุดประสงค์หลักของการสร้างศิลปหัตถกรรมอยู่ที่ ความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เป็นพื้นฐานก่อนที่จะผลิตเพื่อการค้า ซื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และเมื่อรู้วัตถุประสงค์และความต้องการแล้ว สิ่งต่อไปที่ผู้สร้างศิลปหัตถกรรมจะต้องคิดถึงคือ การแสวงหาวัตถุดิบตามธรรมชาติในท้องถิ่นที่จะหาได้ และสามารถนำมาสร้างด้วยเครื่องมือเครื่องใช้เท่าที่มีอยู่ตามสภาพท้องถิ่นของตนนอกเหนือไปจากสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบและเป็นตัวกำหนดให้เกิดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นแล้ว ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นก็เป็นองค์ประกอบและกำหนดที่สำคัญในการก่อให้เกิดการสร้างศิลปหัตถกรรม

จะเห็นว่างานศิลปหัตถกรรมโดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นเรื่องราวของชุมชนผู้เป็นเจ้าของลึกลงไปในอดีตและความเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมได้เป็นอย่างดี

2.3 ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย แบ่งตามลักษณะของวัสดุที่ใช้ในการผลิตจากวัสดุประเภทต่าง ๆ มุ่งประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันไป ส่วนมากจะเรียกตามรูปแบบผลผลิตและวัสดุที่ใช้ทำ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527: 42) ได้แบ่งประเภทของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ 10 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics) ได้แก่ ภาชนะเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่เป็นดินเผาและดินเผาแล้วเคลือบด้วยน้ำเคลือบชนิดต่าง ๆ เช่น โอ่ง อ่าง กระถาง จาน ถ้วย เป็นต้น

2. การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย (Textile and Embroidery) ได้แก่ การทอผ้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งการทอผ้าไหม การทอฝ้าย และการทอผ้าชนิดอื่น ๆ เช่น การทอผ้าไหมของภาคเหนือและภาคอีสาน การทอผ้าเกาะยอ เป็นต้น

3. การแกะสลัก (Carving) ได้แก่ การแกะสลักเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น การทำครกหินที่อ่างศิลา จันทบุรี การแกะสลักสำหรับทำเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งอาคารของทางภาคเหนือ เป็นต้น

4. หัตถกรรมโลหะ (Metal Works) ได้แก่ งานหัตถกรรมโลหะชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด หรืออาวุธ และการขึ้นหล่อรูปเคารพ เป็นต้น

5. เครื่องจักสาน (Basketry Craft)

6. การก่อสร้าง (Architectures) ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมพื้นบ้านทั่วไป ตั้งแต่การสร้างอาคารบ้านเรือนและการก่อสร้างเพิ่มพักชั่วคราว และการก่อสร้างอาคารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นตามความนิยมของท้องถิ่น เช่น เฝิงกระต๊อบ กะท่อม เก๋งนา ของภาคเหนือ เชียงไร เชียงนา ของภาคอีสานและหน้าของภาคใต้ เป็นต้น

7. ภาพเขียน (Painting & Drawing) ได้แก่ งานจิตรกรรมหรือภาพเขียนระบายสีและภาพลายเส้นงานประเภทนี้ มักเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นส่วนมาก เช่น ภาพพระกบฏ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพในสมุดข่อย การสลัก และการระบายสีตกแต่งเครื่องใช้ต่างๆ

8. การปั้นรูปและลวดลายประดับ (Sculpture and Decorating Motive) ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลาย เช่น การปั้นพระพุทธรูป การปั้นรูปเคารพ การปั้นตุ๊กตาต่าง ๆ

9. การทำเครื่องกระดาษ (Paper Mache) ได้แก่ การทำกระดาษพื้นบ้าน เช่น การทำกระดาษสาของภาคเหนือ การทำกระดาษข่อยของภาคกลาง เป็นต้น

10. ประเภทเบ็ดเตล็ด เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นประเภทใด ได้แน่นอน และไม่มีใครมีทำแพร่หลาย ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ซึ่งมีอยู่หลายชนิด เช่น การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ การแทงหยวกเกวียน ล้อเลื่อน เป็นต้นไป

วิรุณ ตั้งเจริญ (2534: 5) อธิบายคำว่า หัตถศิลป์ (Manual Art) ดังนี้ หัตถศิลป์ คือ ผลงานศิลปะในทางอรรถประโยชน์ที่ผลิตด้วยแรงงานจากฝีมือเป็นประการสำคัญ ซึ่งการผลิตในลักษณะนี้อาจจะใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเข้าช่วยในการผลิต แต่ก็มักจะเป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือง่าย ๆ มุ่งผลิตจำนวนไม่มากนัก ใช้แรงงานจากมือและร่างกายเป็นหลักในกระบวนการผลิต มีรูปแบบลวดลายและการตกแต่งที่ประณีตสวยงามในเชิงช่างฝีมือ มีรูปลักษณะและการใช้วัสดุแสดงเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน งานหัตถศิลป์ คือ งานหัตถกรรม (Handicraft) และงานช่างฝีมือ (Craft) ผลงานหัตถกรรมบางชนิด แม้จะขาดความประณีตไปบ้างก็ตาม แต่ก็เกิดจากการสร้างสรรค์บางอย่าง ตรงไปตรงมาของชาวบ้าน ที่มีกระบวนการและกรรมวิธีในการผลิตแบบพื้น ๆ รวมทั้งแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสืบทอดกันมานาน ซึ่งเรียกว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สุเทพ สุนทรภัสส์ (2532: 50) ได้อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน ในท่ามกลางของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ไม่ใช่ สิ่งที่ยุคหนึ่งและไม่ใช่สิ่งที่อยู่ลอย ๆ โดยไม่มีรายหรือมีบริบทของมันเอง เพราะว่าในท้องถิ่นนั้นเองก็มีการเปลี่ยนแปลงมีการยอมรับในการเลือกสรรต่าง ๆ ทำให้เป็นแบบแผนที่ยอมรับของท้องถิ่นนั้น หรือสิ่งที่กำหนดลักษณะหรือความสำนึกร่วมกันของท้องถิ่นเป็นสิ่งที่จะดี ของเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา หากเราเข้าใจวัฒนธรรมในแง่นี้แล้วก็จะทำให้เรารู้ความหมายของวัฒนธรรมได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ทำให้เรารู้จักตัวเองเพื่อที่เราจะได้กำหนดอนาคตของเราให้เหมาะสมกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปได้

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ ได้กล่าวถึงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านว่า

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรนั้น จำเป็นจะต้องมีเครื่องมือใช้ไม้สอยต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีพ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์ในสังคมเกษตรกรรม คิดประดิษฐ์ขึ้นให้จะได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยได้ดีที่สุดเรื่อยมา

เครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยนั้น จะมีลักษณะผิดแตกต่างกันไป ตามความนิยมของแต่ละกลุ่มชน ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับวัสดุและกรรมวิธีในการผลิตด้วย การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ในระยะแรก ๆ มนุษย์อาจจะมุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักสำคัญ ต่อมาเมื่อสิ่ง นั้นมีความสมบูรณ์ในเรื่องการใช้สอยแล้ว ผู้สร้างจึงคิดประดิษฐ์รูปทรงให้มีความสวยงามนำไปด้วย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์ขึ้นด้วยมือนี้เรามักเรียกว่า “หัตถกรรม” คือผลงานที่เกิดขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ และงานหัตถกรรมไทยทั่วไปควรผลิตขึ้นด้วยมือ เป็นหลัก ไม่มีเครื่องจักรเข้ามาร่วมในกระบวนการผลิต

งานหัตถกรรมในระยะเริ่มแรกจะสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก รูปทรง วัสดุต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะคำนึงถึงคุณค่าในการใช้สอยเป็นสำคัญ ต่อเมื่อมีรูปแบบและรูปทรงที่อำนวยความสะดวกให้ใช้สอยได้ดีที่สุดแล้ว การผลิตจึงจะคำนึงถึงรูปทรงมีความสวยงามเข้ามาเป็นองค์ประกอบด้วย การสร้างงานหัตถกรรมบางชนิด ช่างหรือผู้ผลิตจะให้ความสำคัญเรื่องความงามคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอยหรือบางครั้งให้

ความสำคัญเรื่องความงามหรือสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic) มากกว่าประโยชน์ใช้สอย (Function) เสียอีก ลักษณะเช่นนี้จะทำให้งานหัตถกรรมมีคุณค่าทางด้านศิลปะเป็นงานหัตถกรรม มากกว่าที่จะเป็นเพียงงานหัตถกรรมธรรมดา

การพัฒนาของเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทหัตถกรรมในประเทศไทยแต่อดีตมานั้น อาจจะแบ่งคร่าวๆ ออกเป็นสองประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง เป็นงานหัตถกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับสังคมชั้นสูง ซึ่งได้แก่ผู้ที่เป็นผู้ปกครองอันได้แก่ พระมหากษัตริย์และชนชั้นสูงในรั้วในวัง งานหัตถกรรมเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ จะได้รับการพัฒนารูปแบบ และการเลือกสรรวัสดุ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และมักคำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานะของผู้ใช้ด้วยซึ่งเริ่มจากการใช้กระบวยที่ทำด้วยกะลามะพร้าว มีด้ามสำหรับถือแต่เมื่อพัฒนามาเป็นของใช้ของคนระดับสูงอาจจะเปลี่ยนรูปทรงและวัสดุไป จากการใช้กระบวยมาเป็นการใช้ขันน้ำชนิดต่าง ๆ แทนที่จะใช้กะลามะพร้าว ก็ใช้ทองเหลืองบ้าง มาทำเป็นรูปขันน้ำแทนและนอกจากนี้ยังได้ประดับตกแต่งให้วิจิตรพิสดารยิ่งขึ้นด้วยการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในรั้วในวังหรือในสังคมชั้นสูงนั้น มีลักษณะที่เป็นงานศิลปะหัตถกรรมมากกว่าที่จะเป็นเพียงหัตถกรรม เพราะผู้ผลิตเน้นความสำคัญในด้านความงาม และคุณค่าทางศิลปะมากกว่าประโยชน์ใช้สอย ลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมหลวง หรือวัฒนธรรมราชสำนัก งานศิลปะหัตถกรรมมักกลายเป็นงานประณีตศิลป์ไป

ประเภทที่สอง เป็นงานหัตถกรรมที่พัฒนาขึ้นในสังคมทั่วไป โดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรม การสร้างงานหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็ได้รับการพัฒนาปรับปรุงเช่นกัน หากแต่มุ่งความสำคัญไปที่ประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ คือให้หัตถกรรมนั้นสามารถใช้สอยได้ดีตามสภาพแวดล้อมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เรื่องความงามของหัตถกรรม หรือ คุณค่าทาง ศิลปะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความชำนาญของผู้สร้าง เช่น การใช้กระบวยสำหรับตักน้ำในชนบททั่วไปยังใช้อยู่ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2537: 115)

จากการได้ศึกษาจะสังเกตได้ว่าประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านมุ่งประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างกัน ส่วนมาก จะเรียก ตามรูปแบบผลผลิต และวัสดุที่ใช้ทำ ได้มีการพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเภทของหัตถกรรมจะแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1.งานหัตถกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับสังคมชั้นสูง 2.งานหัตถกรรมที่พัฒนาขึ้นในสังคมทั่วไป และสังคมเกษตรกรรม

3. ข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมดินไทย

3.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมดินไทย

คนไทยมีความสามารถในการปั้นสิ่งต่าง ๆ มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ วัสดุที่ใช้ปั้นส่วนมากก็ได้จากธรรมชาติที่หาได้ใกล้ตัว และมีในท้องถิ่น ปั้นเพื่อเล่น ปั้นเพื่อใช้ประกอบกรรมพิธีต่าง ๆ หรือใช้บูชาตามความเชื่อ ลักษณะของการปั้นแบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่ ปั้นแบบนูนต่ำ นูนสูง ลอยตัว หรือรูปทรงอิสระ แรกเริ่มเดิมทีปั้นด้วยดินเหนียว เมื่อเป็นรูปทรงตามต้องการก็จะปล่อยให้แห้งและตกแต่งด้วยสีจากธรรมชาติ ต่อมาก็มีการพัฒนาด้วยการปั้นจากดินจากดินที่มีความเหนียว นำมาปั้นเป็น

รูปทรงต่าง ๆ แล้วเผาด้วยความร้อนสูงตกแต่งด้วยสี ผลงานก็จะมีความแกร่งและเก็บไว้ได้นาน แต่การพัฒนาการของภูมิปัญญาไทยในสมัย โบราณสยามประเทศได้มีการติดต่อซื้อขายกับชาวต่างประเทศ เช่น จีน, อินเดีย, ยุโรป ฯลฯ วิวัฒนาการของการปั้นได้มีการแพร่หลายเข้ามาสู่สุวรรณภูมิ จึงทำให้มีการนำดินขาวผสมกับน้ำยาสารเคมีตามธรรมชาติเผาด้วยความร้อนสูง ก็จะได้ผลงานที่มีความแกร่ง และมีความมันวาวแข็งและแกร่ง

ประมาณ 30 กว่าปี ได้มีการนำดินญี่ปุ่นเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย ด้วยคุณสมบัติของดินญี่ปุ่นคือสามารถผลิตหรือประดิษฐ์ให้งานมีความประณีตสวยงามสามารถผสมสีได้อย่างหลากหลายชนิด ไม่แห้งง่าย ปั้นได้ตามความพอใจหรือความต้องการเมื่อทิ้งไว้ให้แห้งก็จะมี ความสวยงามเหมือนธรรมชาติ พลิ้วไหว ไม่แตกหักง่าย สามารถนำมาประดิษฐ์ได้อย่างหลากหลาย จึงเป็นที่นิยมเป็นอันมากในหมู่ชนชาวไทย ด้วยเนื้อดินมีความละเอียดเก็บไว้ใช้ได้ยาวนาน ไม่อ่อน หรือ แข็งจนเกินไป มด หรือ แมลงต่าง ๆ ไม่กัดกิน แต่ด้วยต้นทุนของดินญี่ปุ่นมีราคาแพงต้องนำเข้าจาก ต่างประเทศ คนไทยจึงได้คิดค้นวัสดุให้มีความใกล้เคียง หรือทดแทนจากดินนำเข้าจากต่างประเทศ โดยคิดค้นส่วนผสมต่าง ๆ เช่นจากถัฟืช, ดินขาว, ใยแก้ว, สบู่, เยื่อกระดาษ ซึ่งเป็นวัสดุหลักและผสม ด้วยสารที่มีความเหนียว หรือ หนืด จึงทำให้ดินไทยเป็นที่แพร่หลาย และเป็นที่ นิยมไม่แพ้จากดินจาก ต่างประเทศ จังหวัดที่มีการผลิตหัตถกรรมดินไทยในประเทศและเป็นที่แพร่หลายได้แก่ พิษณุโลก ลำปาง เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ นครศรีธรรมราช เพชรบุรี นนทบุรี ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม เป็นต้น

3.2 ประเภทของดินไทย

หากจะแบ่งประเภทของหัตถกรรมดินไทยแล้ว จะสามารถแบ่งเป็นประเภทได้ตามแหล่งผลิตต่าง ๆ ที่มีวัสดุท้องถิ่นไม่เหมือนกันเป็นวัสดุหลัก ซึ่งขึ้นอยู่กับการคิดค้นหรือการลองผิดลองถูกของภูมิปัญญาไทยจนสามารถนำมาเป็นหัตถกรรมดินไทย ที่มีคุณภาพไม่แพ้ดินจากต่างประเทศ ซึ่งจะแบ่งประเภทตามวัสดุหลักหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นดินไทยได้ดังนี้คือ

3.2.1 หัตถกรรมไทยที่มีส่วนผสมหลักจากดินขาว ซึ่งมีคุณสมบัติ คือมีความมันวาวเมื่อเวลาปั้นให้เป็นสีขาว ว ไม่ต้องผสมสีขาว เนื่องจากดินขาวมีความขาวอยู่แล้วในตัว แมลง มด มอดไม่กัดกินผลงานผลิตภัณฑ์เก็บไว้ได้นาน ราไม่ขึ้น ใช้ผลิตผลงานผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลาย เช่น ดอกไม้ชนิดต่างๆ พวงมาลัยดอกไม้ ขนمجิว ขนมไทย ของที่ระลึก พวงกุญแจ เป็นต้น

3.2.2 หัตถกรรมไทยที่มีส่วนผสมหลักจากดินสอพองซึ่งมีคุณสมบัติ คือเนื้อดินจะมีสีขาวนวลขุ่น หากต้องการผลิตผลงานที่เป็น สีขาวต้องใช้สีขาวผสม ม จึงได้ผลงานที่เป็นสีขาวตามต้องการ ผลงานสำเร็จ มด มอด ไม่กัดกิน เมื่อผลงานผลิตภัณฑ์แห้งราไม่ขึ้น ใช้ผลิตผลงานที่เป็น ผลิตภัณฑ์ที่นิยมส่วนมากได้แก่ การทำพวงมาลัยดอกไม้ ดอกไม้ พานพุ่ม เป็นต้น

3.2.3 หัตถกรรมไทยที่มีส่วนผสมหลักจากวัสดุจากพืชซึ่งมีคุณสมบัติ คือเหนียวนุ่ม เนื้อดินจะมีสีขาวขุ่นเมื่อต้องการใช้ดินที่เป็นสีขาวต้องใช้สีขาวผสม ส่วนมากมักใช้แป้งข้าวเหนียว แป้งข้าวโพด ส่วนผสมต้องใช้สารกันบูด ผลงานผลิตภัณฑ์เมื่อแห้งแล้วต้องทาเคลือบด้วยน้ำยาเคลือบเงา เพื่อกันแมลง มด มอด และเชื้อราที่จะเกิดกับผลงาน ใช้ผลิ ตผลงานผลิตภัณฑ์ต่างๆได้แก่ ขนมไทยจิว ผลไม้จิว พวงกุญแจ ของที่ระลึก

3.2.4 หัตถกรรมไทยที่มีส่วนผสมหลักจากเยื่อกระดาษ ซึ่งมีคุณสมบัติ คือเนื้อดินมีความขาวนวล หากต้องการปั้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นสีขาวไม่ต้องใช้สีขาวผสม สามารถปั้นได้เลยผลงานสำเร็จแมลง มด มอด ไม่กัดกิน ราไม่ขึ้น แต่ขั้นตอนและกรรมวิธีผลิตมีหลายขั้นตอน ดินจึงมีราคาแพง ใช้ผลิตผลงานเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้อย่างหลากหลาย เช่น ดอกไม้ ผลไม้จิว ขนมไทยจิว ของที่ระลึก ของเล่น ของจำลอง พวงมาลัยดอกไม้ เป็นต้น

3.2.5 หัตถกรรมไทยที่มีส่วนผสมหลักจากสบู่ ซึ่งมีคุณ สมบัติ คือมีความนุ่ม และหอม เนื้อดินมีสีขาวนวล แมลง มด มอด ไม่กัดกินผลงานผลิตภัณฑ์เมื่อทำสำเร็จต้องใส่กล่องหรือห่อพลาสติก เนื้อดินมีความแตกหักง่าย เมื่อดินแห้งแล้วการเคลื่อนย้ายต้องมีความระมัดระวังการแตกหัก ใช้ผลิตผลงานผลิตภัณฑ์ได้ไม่มากนัก ได้แก่ ดอกไม้ พวงมาลัยดอกไม้หอม ของที่ระลึก เป็นต้น

เมื่อนำส่วนผสมหลักที่เป็นวัตถุดิบนำมาผสมกับสารความเหนียวหรือหนืด และใส่สารแต่งกลิ่น ก็จะได้วัตถุดิบที่เป็นหัตถกรรมดินไทยตามต้องการซึ่งกระบวนการผลิตหัตถกรรมไทยของแต่ละแหล่งจะมีความใกล้เคียงกัน แต่จะมีความแตกต่างกันก็คือ วัตถุดิบที่ใช้และเทคนิคกระบวนการผลิตที่มีความเป็นตัวตนและโดดเด่นในผลิตภัณฑ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของชาวแต่ละคนที่มีเทคนิคในการลองผิดลองถูกจนได้มาซึ่งหัตถกรรมดินไทยที่ไม่เหมือนกัน แต่สามารถให้แทนกันได้ ถึงแม้ว่า จะมาจากแหล่งผลิตที่ไม่เหมือนกัน

สรุป

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าหัตถกรรมดินไทยที่นิยมใช้กันเป็นส่วนมาก มักจะใช้ส่วนผสมหลักจากดินขาวเนื่องด้วยผลงานมีความคงทนเก็บไว้ได้นานสีไม่จาง แมลง มด มอดไม่กิน และไม่ทำลายชิ้นงานผลงานเมื่อฝุ่นเกาะสามารถใช้แปรง บัดฝุ่นออกได้ หรือใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดผลงานก็จะมีสีสดใสเหมือนเดิม จากการศึกษาแหล่งผลิตของทั้ง 3 แหล่งต่างใช้ดินไทยที่มีส่วนผสมหลักจากดินขาวทั้งสิ้น

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการปั้น

4.1 ความหมายของการปั้น

วิฑูรย์โสแก้ว (2544: 14) ได้กล่าวถึงการปั้นพื้นฐานมี 3 วิธีได้แก่

1. การปั้นแบบวิธีขด นำดินมาคลึงบนพื้นรองรับด้วยมือ ให้เป็นเส้นกลมๆ นำมาขดให้เป็นรูปทรงตามต้องการหรือตามที่ออกแบบไว้
2. การปั้นแบบวิธีตัดเป็นแผ่น นำดินมาคลึงให้เป็นแผ่นเรียบแล้วตัดเป็นแผ่นเล็กๆนำมาประกอบต่อดัดกันเข้าให้เป็นรูปทรงตามต้องการ หรือตามที่ออกแบบไว้
3. การปั้นแบบอิสระ นำดินปั้นขึ้นรูปด้วยมือแบบอิสระ แล้วใช้เครื่องมือช่วยตัดแต่ง ขูด ขีด คัด ให้เป็นรูปตามต้องการ

ไพบุลย์ และเพื่อน (2554: 1) ได้ให้ความหมาย การปั้นหมายถึง การนำวัสดุที่เป็นเนื้ออ่อนที่สามารถเปลี่ยนรูปได้ เช่น ขี้ผึ้ง ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระจกผสมแก้ว ปูน พลาสติก เป็นต้น มาผ่านกระบวนการในการเพิ่มวัสดุให้เกิดเป็นรูปทรงตามต้องการโดยใช้มือ และวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่างๆ ช่วยให้การสร้างงานนั้น นอกจากนี้ยังเป็นงานศิลปะที่สามารถสัมผัสกับส่วนลึก ตื้น หนา หรือบาง ได้ตามความเป็นจริง ไม่เหมือนงานจิตรกรรมที่มีลักษณะงานแบบ 2 มิติ ที่ผู้ชมจะสัมผัสกับความลึก ตื้น หนา บางได้จากความรู้สึกเท่านั้น

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (2553: 16) ได้ให้ความหมายของการปั้นหมายถึง การนำเอาวัสดุอ่อนที่สามารถรวมกันได้ หรือแบ่งแยกออกจากกันได้เช่นดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง มาเป็นรูปทรงต่างๆ ตามที่ต้องการโดยวิธีขยำ บีบ นวด ตัด ชัด ขูด ปะ เป็นต้นรูปปั้นมีลักษณะเป็น 3 มิติ คือมีความกว้าง ความยาว ความลึก เราจึงสามารถมองเห็นงานนั้นได้ทั้งความตื้น หนา บาง ตามความเป็นจริง ซึ่งจะต่างจากภาพวาดที่เรามองเห็นได้เพียง 2 มิติ คือความกว้าง และความยาว

สุชาติเถาทอง และคณะ (2553: 50) ได้ให้ความหมายของงานปั้น หรืองานประติมากรรม เป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่เมื่อเริ่มเกิดมนุษย์เป็นครั้งแรกในโลก อาศัยการแกะ และการขูดขีดลงบนผนัง ถ้ำ ต่อมามนุษย์มีพัฒนาการมากขึ้น จึงรู้จักใช้กรรมวิธีการปั้น และการหล่อ ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมลักษณะต่างๆ อาจใช้วิธีปั้นตามประสบการณ์ หรือวิวัฒนาการให้มีอิสระทางความคิดอย่างเสรี สามารถสร้างรูปปั้นตามความนึกฝันได้ด้วยรูปทรงต่างๆกัน ไม่ว่าจะเป็นผลงานแบบรูปนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว

จากการได้ศึกษาค้นคว้า การปั้น โดยพื้นฐานจะมีด้วยกัน 3 วิธี คือ การปั้นด้วยวิธีขด วิธีตัดแผ่น และวิธีอิสระลักษณะการปั้นมองเห็นได้เป็น 3 มิติ คือ ความกว้าง ความยาว ความลึก โดยวัสดุที่ใช้ปั้นนั้นมีด้วยกันหลากหลาย เป็นวัสดุที่มีความนิ่ม นุ่ม เหนียว ยืดเกาะติดกันได้ดี รูปแบบการปั้นมีด้วยกัน 3 ลักษณะ ได้แก่ การปั้นแบบนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว เป็นต้น

4.2 วัสดุที่ใช้ในการปั้นรูป

วัสดุที่ใช้ในการปั้นต้องมีความเหนียวและนิ่ม สามารถยึดจับกันเป็นก้อน ทรงตัวอยู่ได้ตลอดเวลาที่ปั้น มีความคงทนไม่แตกสลายได้ง่าย ทั้งในขณะกำลังปั้นและปั้นเสร็จแล้ว ซึ่งวัสดุเหล่านี้มีอยู่ในธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นวัสดุที่ใช้ในงานปั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัสดุจากธรรมชาติ

1.1 ดินเหนียวเป็นวัสดุธรรมชาติที่สามารถเกาะตัวกันได้ดีหาได้ง่าย และประหยัด ซึ่งเมื่อได้ดินเหนียวมาแล้วต้องเตรียมดินดังนี้

1.1.1. เก็บเศษวัสดุที่ติดมากับดินออกให้หมด

1.1.2. นวดดินให้นุ่มเป็นเนื้อเดียวกันแล้วเก็บใส่ถุงพลาสติก

2. วัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 ดินน้ำมัน เป็นวัสดุที่ใช้สำหรับงานปั้นโดยเฉพาะ มีหลากหลายให้เลือกใช้ ซึ่งดินน้ำมันมีคุณสมบัติที่ดี คือ นิ่ม เหนียว ไม่แข็งตัวง่ายไม่ติดมือ สะดวกในการเก็บ จึงเหมาะสำหรับงานปั้นชิ้นเล็ก

2.2 กระดาษผสมกาว เป็นวัสดุที่เกิดจากการนำเอาเศษกระดาษมาแช่น้ำจนเปื่อยยุ่ย มาคลุกเคล้ากับกาวลาเท็กซ์หรือแป้งเปียกจนเข้ากัน แล้วค่อยนำมาปั้นให้เป็นรูปต่างๆตามต้องการ เมื่อปั้นเสร็จแล้วให้เอารูปปั้นไปผึ่งลมจนแห้ง

2.3 ขี้เลื่อยผสมกาว เป็นวัสดุที่เกิดจากการนำเอาเศษขี้เลื่อยจากการเหลาไม้ต่างๆ นำมากรองด้วยตระแกรงให้เหลือเป็นเศษผงเล็กๆผสมกับกาวต่างๆ ส่วนมากมักใช้กาวลาเท็กซ์ ส่วนมากมักใช้ปั้นขึ้นรูป รูปทรงใหญ่เก็บรายละเอียดได้ไม่มาก หรือใช้อัดใส่แม่พิมพ์ที่ทำเป็นแบบไว้ ต้องใช้เวลาานพอสมควรเพื่อให้เนื้อดินขี้เลื่อยแห้ง เมื่อผลงานแห้งจะแข็งเหมือนไม้

2.4 ดินไทยที่มีส่วนผสมด้วยแป้งต่างๆดินที่เกิดจากการนำเอาแป้งต่างๆที่มีสีขาว ได้แก่ แป้งสาลี แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว แป้งข้าวโพด แป้งมันสำปะหลัง ดินขาว(ดินสอพอง) ซึ่งเป็นวัสดุหลักมาผสมกับกาวส่วนมากมักใช้กาวลาเท็กซ์ และผสมสารกันบูด หรือสารกันเชื้อราคลุกเคล้าให้เข้ากัน แล้วจึงนำมาแบ่งใส่ถุงพลาสติก ห่อให้มิดชิดจัดเก็บไว้ที่อุณหภูมิปกติ ซึ่งดินประเภทนี้สามารถผสมน้ำ สีโปสเตอร์ สีน้ำมัน หรือสีฝุ่นได้ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้นำไปใช้ ดินประเภทนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ดินไทย นอกจากนี้ยังมีแป้งโดผสมกาวลาเท็กซ์ และสีน้ำมัน สีโปสเตอร์ หรือสีฝุ่นลงไปด้วยก็ได้ เพื่อให้แป้งเป็นสีต่างๆ แล้วจึงนำไปปั้นเป็นรูปต่างๆ

2.5 ดินเยื่อกระดาษ ดินเยื่อกระดาษเป็นดินที่ ผลิตจากการนำเยื่อกระดาษที่บดละเอียด มาผสมแป้งหรือดินสอพอง และวัสดุที่ทำให้เกิดความเหนียวผ่านกระบวนการนวดจนเป็นเนื้อเดียวกัน นำมาปั้นตุ๊กตาจิว หรือดอกไม้เลียนแบบธรรมชาติได้ดี เพราะมีเนื้อละเอียดเนียน เมื่อแกะออกใช้แล้ว ต้องเก็บในภาชนะที่ปิดสนิทไม่ให้อากาศเข้าจะเก็บไว้ได้นานเป็นเดือน

2.6 ดินญี่ปุ่น ดินญี่ปุ่นเกิดจากการเอาดินขาว (ดินสอพอง) มาผสมกับกาวยอะครีลิคใสๆ เช่น กาวยลวดใหญ่ที่ใช้ในงานก่อสร้าง จะได้ราคาไม่แพง อาจใช้น้ำมันพืชเพื่อกันเลอะติดมือและบั้น เป็นก้อนง่าย สามารถเติมสีอะครีลิคหลอดเล็กๆ ให้เป็นที่ต้องการได้ เก็บไว้ในถุงหรือกระปุกได้นาน ไม่น่า แต่พอโดนอากาศจะแห้งแข็งไม่ละลายน้ำอีก

2.7 ชี๊ฉิ่ง เป็นวัสดุที่ผลิตขึ้นจากการนำเทียนร้อยเปอร์เซ็นต์ผสมกับชัน กวนให้เข้ากัน จนกระทั่งเหนียวขึ้น ทิ้งไว้ให้เย็นจะแข็งเป็นก้อน เมื่อเวลาจะนำมาใช้บั้น ต้อง นำชี๊ฉิ่งมาต้มให้ละลาย และเทใส่ถ้วยน้ำเย็นนวดให้นิ่มแล้วจึงนำมาบั้นในขณะที่ชี๊ฉิ่งยังนิ่มๆจะบั้นได้ง่าย หากทิ้งไว้ให้เย็นจะแข็ง บั้นยาก

4.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในงานปั้น

การปั้นวัสดุต่างๆให้เป็นรูปตามต้องการ คือ เพื่อให้ได้งานที่ดี ประณีตและสวยงามนั้น เราต้องรู้จักเลือกใช้อุปกรณ์ช่วยในงานปั้น ดังนี้

1. แผ่นกระดาษหรือกระดาษรองปั้น มีไว้สำหรับรองเวลาปั้น และเวลานวดดินให้เข้ากัน
 2. กระจกพลาสติก มีไว้สำหรับใส่ดิน หรือคลุมดินที่นวดแล้ว หรือคลุมงานปั้นปั้นที่ยังไม่เสร็จ เพื่อไม่ให้ดินแห้ง
 3. เหล็กแหลม มีไว้สำหรับกดให้เป็นรอย หรือลวดลาย
 4. มีดคัตเตอร์ มีไว้สำหรับกดให้เป็นรอย หรือลวดลาย
- เครื่องมือปั้น เป็นเครื่องมือชุด, เซาะร่อง, ตัด, ทำพื้นเรียบ
5. เครื่องมือต่างๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานเช่น ซ้อน ตะเกียบ ไม้แหลม ไม้ไผ่ ลวด เป็นต้น

ส่วนกลุ่มผู้สร้างงานหัตถกรรมดินไทย ทั้ง 3 แหล่งมักใช้เครื่องมือ อย่างหลากหลายที่มีความใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างผลงานให้มีความสวยงามดังนี้คือ

1. เครื่องรีดดิน ใช้สำหรับรีดดินให้เรียบให้เรียบ เสมอกันเป็นแผ่นบางๆ
2. พิมพ์สำหรับกดแบบ เป็นรูปใบไม้, ดอกไม้ต่างๆ ใช้สำหรับตัด และกดบนแผ่นดินเพื่อให้ได้จำนวนมากๆตามต้องการ
3. เหล็กแหลม ใช้สำหรับกดให้เป็นลวดลาย หรือคลึงดินให้พลี๊วบาง
4. เหล็กปลายมนกลม ใช้สำหรับคลึงดินให้นูน, ลึก โดยให้ดินพลี๊วบางมีส่วนโค้ง หรือเว้า
5. กาวยลาเท็กซ์ ใช้สำหรับติดเชื่อมประกอบชิ้นงาน
6. แผ่นพลาสติก 2 หน้า ใส่ดินตรงกลางแผ่น ใช้สำหรับรีดดินให้เป็นแผ่นบาง ก่อนใส่เครื่องรีด
7. แผ่นพลาสติกรองดิน ใช้สำหรับรีดดินให้เรียบ เวลาคลายด้วยแม่พิมพ์ ทำให้ชิ้นงานได้ตามรูปแบบที่ต้องการ

8. ลวดก้านดอกไม้ ใช้สำหรับเป็นใช้สำหรับเป็นแกนติดใบ หรือกลีบดอกเกดสร หรือก้านดอกไม้ เพื่อให้ดินมีโครงสร้างยึดติดด้วยกาว สามารถตัดให้โค้งงอได้ตามต้องการ

9. ครีมนอนด์ส หรือวาสลีน ใช้ทามือ หรือแผ่นรองรีดดินเพื่อให้ดินไม่ติดมือ หรือติดแผ่นรอง สามารถใช้เหล็กแหลมคลึงให้ดินย้วยหรือพลิ้วไหวได้ตามธรรมชาติ

10. กรรไกรปลายแหลม ใช้ตัดดินชิ้นงานให้เป็นชิ้นเล็กๆ

นอกจากนี้กลุ่มผู้สร้างงานหัตถกรรมดินไทย ยังได้คิดอุปกรณ์ เพื่อความสะดวกในการสร้างผลงานขึ้นเอง และประหยัดเวลาในการทำงาน ผลงานเสร็จได้เร็ว อันได้แก่

1. ตะปู ใช้สำหรับเจาะรูดิน

2. กระจกกรอง ตัดเป็นแผ่นเล็กๆ ใช้กดทับลายให้แบน

3. เข็มหมุด ใช้สำหรับเจาะรู ลายที่ต้องการให้เล็ก

4. ไม้ไผ่เหลากลม ใช้สำหรับตัดดินให้มีความโค้งงอ

5. ไม้บรรทัดพลาสติก ตัดเป็นชิ้น เล็กๆ ใช้สำหรับรีดดินให้เรียบสำหรับชิ้นงานเล็ก หรือใช้กด

ลายบนดินให้เป็นเส้น

สรุป ดังนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำชิ้นงานนั้น จึงเป็นอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้ปั้นทำขึ้นมา หรือนำใช้ประกอบเพื่ออำนวยความสะดวกในงานปั้นให้ได้ผลงานที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถประหยัดเวลาในการทำ เพื่อให้ผลงานสำเร็จเร็วขึ้น มีความสวยงามและความพึงพอใจมากขึ้น

4.4 ประเภทของงานปั้น

งานปั้นหลายประเภท การแบ่งประเภทของงานนั้นจึงต้องมีการสรุป รูปแบบต่างๆ ของงานปั้นมาจัดเป็นกลุ่ม เพื่อให้ง่ายต่อการจำแนกประเภทของงาน โดยส่วนมากแล้วจะแบ่งประเภทของงานปั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. รูปปั้นนูนต่ำเป็นรูปปั้นที่มีแผ่นหลังรองรับ และภาพนูนสูงขึ้นมาจากพื้นเพียงเล็กน้อย

มองเห็นด้านหน้าได้เพียงด้านเดียว เช่น เหรียญต่างๆ พระเครื่องที่มีลักษณะเป็นเหรียญ เป็นต้น

2. รูปปั้นนูนสูงเป็นรูปปั้นที่มีแผ่นหลังรองรับ คล้ายรูปปั้นนูนต่ำ แต่ภาพจะนูนสูงมาจากพื้น

รองรับมากกว่า และมีการลดหลั่นตามความเหมาะสม เช่น รูปประดับฝาผนัง เป็นต้น

3. รูปปั้นลอยตัวเป็นรูปปั้นที่สามารถมองเห็นได้ทุกด้านโดยรอบ มีลักษณะเป็นภาพ 3 มิติ

ส่วนมากมักจะมีส่วนเพื่อสามารถวางตั้งกับพื้นได้ เช่น รูปปั้นอนุสาวรีย์ต่างๆ รูปปั้นเครื่องใช้ต่างๆ

เป็นต้น

นอกจากนี้ ประสิทธิ์ (2552: 2) ได้แบ่งประเภทงานปั้นไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ลักษณะรูปทรงแบบนูนต่ำ (Bass or Low Relief) หมายถึงผลงานประติมากรรมสัมผัสได้เพียงด้านเดียว คือด้านหน้าหรือผลงานที่นูนขึ้นมาจากพื้นหลังเพียงเล็กน้อย เช่น ภาพในหลวงบนเหรียญ หรือ เหรียญพระเก็จที่มีชื่อ (หลวงพ่อกุณ) ผลงานประติมากรรมดินเผาตกต่างที่ฐานกลีบบัวของพิพิธภัณฑสถานหลวงปู่ฝั้น เป็นต้น

2. ลักษณะรูปทรงแบบนูนสูง (High Relief) หมายถึงผลงานประติมากรรมดินเผาทั้งสองด้านคือด้านหน้าและด้านหลังหรือผลงานที่นูนขึ้นมาจากมองเห็นเป็นเรื่องราวได้ เช่น ผลงานประติมากรรมตกแต่งที่ฐานอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นต้น

3. ลักษณะรูปทรงแบบลอยตัว (Round Relief) หมายถึงผลงานประติมากรรมที่สามารถสัมผัสได้ ทุกด้านหรือผลงานที่มีรูปทรงพวยพุ่งขึ้นสู่อากาศ เช่น ผลงานอนุสาวรีย์ที่หน้าหน่วยงานราชการ เท้าสุรนารี พระบรมรูปทรงม้า พระพุทธรูปที่เป็นพระประธานในโบสถ์ หรือรูปเคารพ รูปบุคคล เป็นต้น

4. ลักษณะรูปทรงแบบแขวน (Mobile) หมายถึงงานประติมากรรมแบบแขวนที่ติดยึดกับเพดานหรืองานโครงสร้าง เช่น โคมไฟประดับ หรือพวงมาลัยแขวนเพดาน เป็นต้น

5. ลักษณะรูปทรงแบบตัดเส้น (Outline Relief) หรือ ลักษณะรูปทรงแบบเว้าลึก (Concave Relief) หมายถึงผลงานที่เกิดขึ้นจากการเจาะร่อง การแกะสลัก ลงบนพื้นระนาบให้ปรากฏเป็นรูปภาพมีมิติแสงและเงา เช่น งานแกะสลักตามผนังถ้ำหรือตามต้นเสาของสถาปัตยกรรมอียิปต์ ผลงานที่เกิดขึ้นโดยการกด การดุน การทุบลงบนพื้นผิวของวัตถุก่อให้เกิดเป็นรูปภาพขึ้นมา เช่น รอยพระพุทธรูปบาท เป็นต้น

จากข้อมูลต่างๆสรุปได้ว่าการแบ่งประเภทของงานปั้นนั้นมักนิยมแบ่งเป็น 3 แบบ ซึ่งกลุ่มหัตถกรรมดินไทย กลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นายจรรยาทรัพย์ ถนนอมศาสนา ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีและกลุ่มหัตถกรรมดินไทยกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ได้การผลิตผลงานเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้ใช้วิธีการทั้งนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว ผสมผสานกันในผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับผลงานประเภทต่างๆที่สร้างขึ้น

4.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการปั้น

ในการปฏิบัติการปั้นนั้น ผู้ที่ได้ลงมือกระทำจะได้รับประโยชน์ เป็นการฝึกทักษะความชำนาญและถ่ายทอดจินตนาการได้อย่างดี ให้เป็นรูปทรงมิติที่สามารถสื่อแก่ผู้พบเห็น และสามารถจับต้องได้ เป็นการฝึกทักษะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งนอกจากนี้ยังมีประโยชน์มากมายจากการปั้น ได้แก่

1. ประโยชน์ทางสังคม ในขณะที่ผู้ที่สร้างกำลังปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีการวางแผนงานนั้นในการออกแบบ หรือจินตนาการทางความคิดจึงต้องสื่อสารกิจกรรมเข้าใจกันเพื่อให้ผลงานตรงตามวัตถุประสงค์จึงทำให้เกิดการพูดคุย ประสานความร่วมมือ ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการสร้างความ สามัคคีประสานความร่วมมือใน การสร้างผลงานนั้น ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน สามารถพัฒนางานนั้นไปสู่มาตรฐานระดับอาชีพ ได้เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างเสริมรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชนคนในชุมชนมีงานทำไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดสังคมอยู่กันอย่างมีความสุข

2. ประโยชน์ทางด้านอารมณ์และจิตใจ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นซึ่งผลงานที่ได้และความตั้งใจที่จะทำให้ผลงานได้ประสบผลสำเร็จ ต้องตั้งใจทำผู้ปฏิบัติงานต้องตั้งใจปฏิบัติจึงจะทำให้เกิดสมาธิในการปฏิบัติงานเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานตั้งใจทำให้ไปสู่จุดหมาย ทำให้ เกิดอารมณ์ร่วมหรือคล้อยตาม เกิดความเพลิดเพลินในการปฏิบัติ ทำให้อารมณ์แจ่มใสมีกรอบในความคิดที่รวบรวมทักษะต่างๆ บูรณาการร่วมกัน เพื่อให้ผลงานประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีผลต่อจิตใจทำให้เกิดความชื่นชอบรักสวรักร่างกาย ทำให้จิตใจเบิกบาน อยากทำงานให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข

3. ประโยชน์ทางด้านร่างกาย ในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานต้องมีการออกแบบผลงานที่นั้น มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นตอนแรกของการนั้น เพื่อให้ผลงานเป็นไปตามจุดหมาย เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิด จินตนาการ เพื่อออกแบบผลงานประสบความสำเร็จ ได้ผู้ปฏิบัติต้องลงมือปฏิบัติและถ่ายทอดจินตนาการความคิดในผลงาน เป็นการฝึกทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย คือ ตาต้องใช้การมอง การเปรียบเทียบการลด ตัดทอนเพื่อให้ได้รูปร่างและรูปทรงตามจินตนาการ เป็นการฝึกทักษะทั้งกล้ามเนื้อเล็ก และมัดใหญ่ในการบีบ ขยี้ นวด กด คลึง ปะ แปะ ะ ทำให้เกิดการบริหารกล้ามเนื้อโดยเฉพาะในวัยเด็ก เด็กทุกคนจะชอบกิจกรรมการปั้น บริหารนิ้วต้องใช้พลังงานในการสร้างสรรค์รูปทรงให้ได้ตามความคิด เป็นกิจกรรมที่สร้างการพัฒนาการของร่างกาย และถ่ายทอดจินตนาการตามความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างดี

4. ประโยชน์ทางความงามทาง ศิลปะ คุณค่าความงามเกิดขึ้นจากการสัมผัสของผู้ชมงานแล้วมีผลต่อความคิด อารมณ์หรือความรู้สึกที่ชื่นชม ชื่นชอบในความงามและเห็นคุณค่าในความ ประณีตและความงาม ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นนั้นจะไม่คงที่หรือตายตัวเหมือนกันทุกยุคทุกสมัย แต่ทั้งนี้ เพราะความเชื่อ ความศรัทธา แล ะค่านิยมของแต่ละบุคคลสังคมย่อมไม่เหมือนกัน การจะมองเห็นคุณค่าทางความงาม จึงต้องผสมผสานกับการมองเห็นคุณค่าธรรมชาติ ความเชื่อตำนาน ซึ่งสามารถมองเห็นได้ด้วยการสัมผัสด้วย รูปร่าง รูปทรง ลักษณะผิว มวล ทิศทาง และเส้นแสง ของการปั้นนั้นๆ

5. ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ๑ นอกจากผู้สร้างผลงานนั้นจะเป็นผลงานเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน หรือความสวยงามตามความต้องการของตนเองแล้ว ผลงานหรือชิ้นงานต่างๆ เมื่อครอบครัวทำแล้วมีการนำไปขายสร้างรายได้ในครอบครัว เมื่อมีผู้สั่งทำหรือซื้อมากขึ้น ก็ขายจากครอบครัวหนึ่งไปอีกครอบครัวหนึ่งทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างแรงงานในหมู่บ้าน เกิดการสร้างรายได้ในครอบครัว และหมู่บ้านชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการซื้อ-ขาย ก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

5. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

จากการที่มนุษย์รู้จักการนำทรัพยากรตามธรรมชาติมาตอบสนอง ทำให้ผู้คนมีความกินดีอยู่ดีเมื่อมีความพร้อมและรู้จักพึ่งพาตนเองได้ ก็จะสร้างสรรค์ผลงานจากเครื่องมือเครื่องใช้เมื่อมีเวลามากขึ้นก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานให้มีความประณีตมากขึ้น และจะทำการสืบทอดต่อกันหลายชั่วอายุคน และมีลักษณะเหมือนกัน หรือคล้ายๆกัน จนเป็นลักษณะเด่น ของภูมิปัญญาในชุมชนจึงทำให้เกิดการถ่ายทอด และกระบวนการเกิดการเรียนรู้ของชุมชน จนมีการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ของตน

ไชยรัตน์ ปราณ (2543: 110) ได้อธิบายไว้ว่า

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ สิ่งสมและถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาไทยของบรรพบุรุษ และผู้คนของสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยมีจุดมุ่งหมายที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและสามารถเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ในวิถีชีวิตของคน โดยใช้ภูมิปัญญาของตนเองที่มีอยู่ซึ่งเรียกว่าเป็นการเรียนรู้หรือการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งต่างจากการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เรียนรู้ในเรื่องไกลตัวและไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเพราะว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาแผนใหม่เป็นการศึกษาเพื่อผลิตคนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ตามแนวทางของรัฐ การศึกษาแผนใหม่จึงเท่ากับเป็นการตัดฐานรากของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนให้สูญสลายลงไป ซึ่งส่งผลให้ชุมชนหรือท้องถิ่นอ่อนแอลง และในที่สุดก็เป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาจากภายนอกเป็นหลัก ดังนั้นการฟื้นฟูกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนขึ้นอีกครั้ง จึงเป็นวิถีทางที่ถูกต้องที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นต่อไป

5.1 ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นเป็นการเรียนรู้เพื่อสืบต่อชีวิตครอบครัว ชุมชนวัฒนธรรมและธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นแหล่งความรู้ ได้แก่ ครอบครัวเครือญาติหมู่บ้าน วัด และธรรมชาติแวดล้อม อันดำรงอยู่ในชุมชน ต่อมาประเทศชาติได้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาแผนใหม่จึงถูกนำเข้ามาแทนที่ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ผลของการจัดการศึกษาตามแผนใหม่ ในด้านหนึ่งก็มีส่วนในการยกระดับการศึกษาของคนในชาติให้สูงขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งมีผลทำให้การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เนื่องจากนำเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียน เป็นการแยกเด็กออกจากบ้าน จากธรรมชาติแวดล้อมและสภาพความเป็นจริงในชุมชนท้องถิ่น และที่สำคัญยังเป็นการดึงคนออกจากชนบท ทำให้ชุมชนชนบท อ่อนแอลง ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เหมือนก่อน ในท่ามกลางกระแสดังกล่าวได้มีนักวิชาการหลายท่านได้พยายามทวนกระแสโดยเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนชนบท ให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ วิเคราะห์และหาทางเลือกด้วยตนเองเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ (2529: 61 - 64) ได้อธิบายถึงลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนไว้ว่ามีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนคือ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้ของคนแต่ละคนจะเกิดขึ้นในกระบวนการที่ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และแม้ว่าสมาชิกในกลุ่มชุมชนอาจจะไม่ตระหนัก แต่แท้ที่จริงแล้ว กระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับเป็นการยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่มาเรียนรู้ด้วยกัน บางคนอาจรู้มากกว่า คนอื่นในบางเรื่อง แต่ก็มีหลายเรื่องที่เขาอาจเรียนรู้ ได้จากคนอื่นเช่นกัน นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มยังทำให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมอง ทำให้สามารถหาทางออกที่ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้เนื่องจากคนที่มาเรียนรู้ร่วมกันเป็นคนในชุมชน เขาย่อมเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับปัญหาขอ งตนเองและชุมชน ได้มีประสบการณ์ของการทดลองทางเลือกแก้ปัญหาต่าง ๆ มาแล้วในชีวิตจริง การพูดคุยถกเถียงของคนในชุมชน จึงเป็นการนำเอาประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

2. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนคือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นเรื่องความพยายามที่จะหาทางแก้ปัญหาในชีวิตจริงของการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการได้มาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางแก้ไข สมาชิกที่นำกลับไปลงมือปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการกระทำของบุคคลหรือของกลุ่มก็ได้ แล้วแต่กรณีว่าประเด็นปัญหานั้นเป็นเรื่องที่ต้องการพลังของกลุ่มหรือไม่ เมื่อได้ทดลองทำตามแนวทางที่ได้ตกลงกันไว้ในกลุ่มแล้วได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น ก็นำกลับมาทบทวน วิเคราะห์ร่วมกับกลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไปอีก

3. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน คือ การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง (Problem-oriented) และเป็นการเรียนรู้เพื่อพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ การเรียนรู้ของชุมชนจึงมิได้มีความหมายเพียงการยกระดับความคิดสติปัญญาของคนในชุมชน ยังหมายถึงการช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต อันเป็น ผลที่คนใช้ชุมชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้เมื่อชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของตนเองได้ ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองก็จะสูงขึ้นและกล้าที่จะริเริ่มคิดค้นและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาชุมชนของคนให้ดีขึ้น นอกจากนี้การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง ยังมีความหมายในอีกนัยหนึ่งคือ การเรียนรู้เช่นนี้เป็นการเรียนรู้จากของใกล้ตัวที่ผู้เรียนรู้จักอยู่แล้ว การทำความเข้าใจในสิ่งสถานการณ์ที่ผู้เรียนรู้จักอยู่แล้ว ย่อมง่ายและเอื้อต่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการที่ผู้เรียนเรียนจากเรื่องที่ไกลตัวหรือไม่รู้จัก

4. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนคือ การเรียนรู้และทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย ว่าด้วยเครือข่ายของความสัมพันธ์ในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง ความเชื่อมโยงระหว่างคนที่เข้ามาสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายนี้ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกันการแลกเปลี่ยนความคิดและหรือทรัพยากรระหว่างกันตามความสมัครใจ มีการช่วยเหลือกันมีการติดต่อสื่อสารถึงกัน แต่ไม่มีการบังคับบัญชาสั่งการ ไม่มีโครงสร้างอำนาจ เครือข่ายจึงมีลักษณะค่อนข้างหลวม จุดรวมของคนหรือชุมชนที่เข้ามาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมักจะได้แก่การมีแนวคิดคล้ายกันมีความสนใจหรือทำงานในเรื่องประเภทเดียวกันโดยนัยนี้ เครือข่ายในแต่ละชุมชนก็คือกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมกันเรียนรู้และร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันนั่นเอง

นอกจากนี้อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540: 27 – 28) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาของชุมชนว่าเกิดขึ้นด้วยวิธีการหลายแบบ ทั้งการสอน การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การเลียนแบบ การคิดไตร่ตรอง การแลกเปลี่ยน ฯลฯ กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายแบบนี้ ส่งเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับเนื้อหาที่ไม่เหมือนกันความสามารถความถนัดที่ไม่เท่ากันของผู้เรียนและผู้สอนแต่ละคน และพรพิไล เลิศวิชา (2532: 7) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญทำให้มนุษย์ได้มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และพึ่งตนเองได้กระบวนการเรียนรู้คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การเรียนรู้ และการปฏิบัติเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว

จากแนวคิดที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ของชุมชนว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ โดยอาศัยรากฐานดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.2 โครงสร้างการเรียนรู้ในชุมชน

ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ (2535: 33 – 34) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชนบทภาคเหนือ พบว่าระบบการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่นเริ่มจากบ้าน วัด และมีการพัฒนา มาจะถึงการเรียนในระบบโรงเรียน ระบบการศึกษา ที่อยู่ในท้องถิ่นเริ่มจากการเรียนการสอนในบ้านที่มีผู้สอนเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในวิชานั้น ซึ่งอาจจะเป็นบรรพบุรุษ หรือผู้อื่น ๆ

เนื้อหาที่ถ่ายทอดเป็นเนื้อหาของวิชาชีพที่ถ่ายทอดกันมานานแล้ว เช่น การทำนา การตีเหล็ก บัณฑิต งานฝีมือ หรืองานประเภทจักสาน สถานที่เรียน สถานที่เรียนกับสถานที่ปฏิบัติงานคือสถานที่เดียวกัน ได้แก่ บ้านผู้รู้ นั่น ซึ่งอาจเป็นบ้านของผู้เรียนเองเช่นกัน ในกรณีที่ผู้เรียนและผู้สอนเป็นพ่อลูกหรือเป็นญาติกันการถ่ายทอดความรู้ เป็นการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างหลาย ๆ ครั้ง จนผู้เรียน

สามารถเรียนรู้และปฏิบัติ ได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนที่นำวิชาที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติเป็นเวลานานก็จะสามารถถ่ายทอดให้กับลูกหลานและผู้สนใจอื่นต่อไปปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีผู้อยากเรียนวิชาชีพจากบรรพบุรุษหรือผู้รู้ คือตัวอย่างความสำเร็จของ บรรพบุรุษในงานอาชีพนั้นและเงื่อนไขทางการคมนาคมที่ลำบากทำให้คนในหมู่บ้านไม่สามารถออกไปเรียนรู้โดยการเข้าโรงเรียนหรือเรียนวิชาชีพต่างถิ่นได้

- การเรียนรู้อีกประเภทหนึ่งคือการเรียนรู้ในวัดสำหรับผู้ที่ยังเป็น นสาเมณหรือเด็กที่เป็น ศิษย์วัดการเรียนรู้อีกประเภทหนึ่งคือการเรียนรู้ในวัดเป็นการเรียนรู้ออกจากการสอนของเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้ใหญ่ที่เคยได้รับการถ่ายทอดความรู้มาก่อนโดยมุ่งสอนการอ่านและเขียนภาษาล้านนาและภาษาบาลี เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการอ่านบทสวดมนต์และตำราภาษาพื้นเมือง การเรียนในวัดเริ่มมีรูปแบบชั้นเรียนมีการวัดผลการเรียน โดยวนการสอบข้อเขียนสอบอ่านเพื่อทดสอบความจำจากการเรียนที่ผ่านมา

พจนี เทียมศักดิ์ (2544: 221 – 223) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บทปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียนและผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีของการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชนมีดังนี้

1. ความรู้และระบบความรู้ ระบบความรู้ของชุมชนเกิดขึ้น จากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และระหว่างคนกับคน อันเป็นปรากฏการณ์ที่ออกมาในวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น การทำนา การหาอาหาร การทำจักสาน การทอผ้า การเพาะพันธุ์ และพืชสมุนไพร จะเห็นได้จากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้ที่มีอยู่ตลอดเวลาทั้งอยู่ในวิถีชีวิต

2. เรื่องการสั่งสมและกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเป็นกา รสั่งสม เป็นระบบคิด ระบบความรู้ ระบบคุณค่าที่สืบทอดต่อเนื่องกันเกิดจากการกระจายความรู้ภายในกลุ่มครอบครัวและญาติเป็นการกระจายความรู้แก่ผู้นำ เป็นการบอกเล่าแบบปากต่อปากจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน เป็นการร่วมกลุ่มจับกลุ่มพูดคุย เป็นการอ่านเอกสารที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการถ่ายทอดจากศรัทธา ความเชื่อ พิธีกรรม จารีตธรรมเนียม และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จากการทำศนศึกษาจากการรณรงค์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม

3. สถาบันสังคมซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และระบบความรู้ ในชุมชนมีสถาบันทางสังคม ซึ่งเป็นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของบุคคลมีรูปแบบและมีจุดประสงค์ที่แน่นอนร่วมกัน ตัวอย่างของสถาบันสังคม ได้แก่ครอบครัว วัด และกลุ่มปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

4. ครอบครัว เป็นสถาบันหนึ่งที่ถ่ายทอดความรู้และระบบควา มรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากครอบครัวเป็นองค์กรทางสังคม ซึ่งมีหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมและอบรม ถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยเกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติจริงในวิถีชีวิต อันเป็นการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต

5. วัด เป็นสถาบันในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในชุมชนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในเชิงการเรียนรู้ เพราะวัดเป็นสถาบันทางศาสนาที่อบรมถ่ายทอดอุดมการณ์แห่งชีวิต ให้กรอบและ บรรทัดฐานความประพฤติ จริยธรรม ให้ความมั่นคง อบอุ่นทางจิตใจ โดยผ่านพิธีกรรมอันเป็นการ เรียนรู้แบบบูรณาการ

6. ปรัชญาของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งในที่นี้ดูจากบุคคลที่มีความชำนาญมีความสามารถ เฉพาะทางในด้านต่าง ๆ เช่น มีความสามารถในการรักษาด้วยสมุนไพร อันเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม

7. การสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาความรู้หรือระบบความรู้ของชาวบ้าน เนื่องจาก ระบบ ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมระบบความรู้จึงมีการ เปลี่ยนแปลงและได้รับการปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่น การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดการประสมประสานการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการรับแนวคิดและรูปแบบการจัดการเข้ามาประสมประสานตามแต่ละบริบทของแต่ละท้องถิ่น และมาปรับใช้เข้ากับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการบูรณาการ ให้เกิดการเรียนรู้

8. แบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งและเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ โดยทั่วไปในหมู่บ้าน การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งยึดความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชนเป็นหลักใหญ่ เป็นแกนกลางของคนในชุมชน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

9. ชุมชนเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจ ด้วยความสัมพันธ์ค่อนข้างเหนียวแน่นทั้งนี้เพราะมีกิจกรรม ทางสังคม ให้คนกลุ่มนี้พบปะกันเป็นประจำ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้แล้ว คนในชุมชนยังจัดให้มีองค์กรชุมชนที่เป็นแหล่งรวมตัดกันทำงานเพื่อชุมชน เป็น กิจกรรมที่นับได้ว่าเป็นหัวใจ ในการดำเนินงานกิจกรรมในชุมชน จึงเกิดเป็นปฏิสัมพันธ์แบบให้ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม

10. การที่ ผู้นำชุมชนยึดความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชนเป็นหลักใหญ่ จุดเน้นของ ความสำเร็จอยู่ที่โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมมือกัน ทำให้บรรลุอยู่ที่ความต้องการพื้นฐานของคนใน ชุมชน โดยส่วนรวมซึ่งจะต้องให้ความช่วยเหลือตรงกับปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและ ต้องเป็นความต้องการ การที่ไม่เกินฐานะและความสามารถของคนใช้ชุมชนที่จะสามารถช่วยกันได้ เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ร่วมกันในชุมชน ถนนคอนกรีต สหกรณ์ ร้านค้า บั๊มน้ำมัน เป็นต้น

11. การริเริ่มและดำเนินการโดยประชาชน เป็นวิธีการริเริ่มจากประชาชนผู้สนใจที่ต้องการ แก้ไขปรับปรุงสถานภาพเดิมให้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้จะเป็นการเริ่มต้นจากกลุ่มคนไม่กี่คนก็สามารถที่จะ แก้ปัญหาได้อย่างเช่น การให้ความรู้ซึ่งกันและกัน การทำร้านค้า สหกรณ์ร่วมกัน การทำบั๊มน้ำมัน ร่วมกัน การทำร้านค้าสหกรณ์ร่วมกัน การรวมกลุ่มจึงมีพลังในการดำเนินงานได้ดี

12. การเน้นความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของชุมชนในชุมชนที่ศึกษามี การเน้นความสอดคล้องดังกล่าวมาก ความพร้อมของชุมชนที่นี้หมายถึง ระดับของการยอมรับที่ชุมชน จะผลักดันให้การจัดการเรียนรู้ในชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถ้ามีการดำเนินงานในชุมชนการ ดำเนินงาน จึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความพร้อมของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้ ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในเบื้องต้น

13. รัฐธรรมนูญ 2540 มาตราที่ 46 ของรัฐธรรมนูญ ระบุไว้ว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารี ตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของ ท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า โครงสร้างของการเรียนรู้ ในชุมชน พื้นฐานของโครงสร้างเริ่มมาจากครอบครัว ซึ่งมี การเรียนรู้และถ่ายทอด ซึ่งกันและกันในระบบครอบครัวก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนา ด้วย ความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และการเรียนรู้ในชีวิตความเป็นอยู่ กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้เกิด ความสัมพันธ์กันระหว่างปราชญ์ วัตถุประสงค์ ชุมชน โครงสร้างข องการ เรียนรู้ มีการพัฒนาและเข้มแข็งให้ชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดำรงอยู่ได้

5.3 การเกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในทุกภาคของประเทศ พบว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของชุมชน ซึ่งอาจจะทำอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้ากับคนไทย ตลอดจนสังคมโลก
2. การแสวงหาทางออกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทางออกนี้อาจมีได้หลายวิธี เช่น การไปมาหาสู่กัน การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นต้น
3. การสร้างกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาและแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ ซึ่งอาจเรียกว่า กิจกรรมการเรียนรู้
4. การประเมินผลกิจกรรมและนำผลที่ได้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ – สังเคราะห์ ศักยภาพ และปัญหาของชุมชน (วิจิต นันทสุวรรณ; และจ่านงค์ แรกพินิจ. 2541: 38)

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ (2541: 47) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา
2. การวิเคราะห์ทางเลือกหาทางออก
3. กิจกรรมการเรียนรู้

4. การติดตามประเมินผล

5. การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ทรงพล เจตนาวณิชย์ (2538: 21) ได้สรุปให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนที่เป็นงาน การพัฒนาแบบองค์รวมที่ไม่ได้แยกจากกัน ใน 3 มิติ คือ มิติการจัดการทรัพยากร มิติด้าน ศิลวัฒนธรรม ประเพณีสังคมและมิติด้านอาชีพ เป็นการพัฒนาที่ยกระดับความสามารถของคนและ ชุมชนในการตอบสนองกับปัญหาและกระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาการ เรียนรู้ของคนและชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์การชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แต่ปัญหาที่คือตำบล โดยสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจทุกวันนี้ บริเวณที่ เป็นตำบลในหลาย ๆ ท้องถิ่น ได้มีการเจริญเติบโตและขยายตัวของชุมชนในย่านที่การคมนาคมมีถนน ล้ำคลองตัดผ่าน เกิดผ่านตลาด ธนาคาร และคนหลายเหล่าหลายอาชีพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ดังนั้น เป็น การยอมรับและปูพื้นฐานให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางปกครองและเศรษฐกิจ กลายเป็นเมืองไม่ชอบธรรม

ขอบเขตของการเป็นท้องถิ่น หรือสังคมท้องถิ่นบ้าง มักมีคำที่คุ้นหูกันบ่อย ๆ ว่าที่เกี่ยวกับ สิ่งของหรือประเพณีในท้องถิ่นนั้นว่า “เป็นของพื้นบ้านพื้นเมือง ” ความเป็นท้องถิ่นจึงดูเหมือน การ จำกัดตัวอยู่บริเวณ หรือขอบเขตที่เป็นอำเภอเล็ก หรือในระดับตำบลเป็นส่วนมาก ดังนั้นในท้องถิ่นก็จะ มุ่งหมายจำกัดอยู่ในขอบเขตของตำบล หรืออำเภอขนาดเล็กเป็นสำคัญ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือ สภาพแวดล้อมเดียวกัน โครงสร้างดังกล่าวนี้คือบริเวณที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การปกครอง และประเพณีพิธีกรรม บางแห่งแบ่งศูนย์กลางทางเศรษฐกิจอาจอยู่รวมกัน

เพราะฉะนั้นในการศึกษา หรือดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ถ้าจะไม่อยู่ ในลักษณะที่บ่อย ๆ หรือหยุดนิ่งอย่างไม่มี ความหมายและความสำคัญนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะมองและ เข้าใจ วัฒนธรรมนั้น คือสิ่งที่กลุ่มชุมชนในท้องถิ่นหนึ่งที่อยู่รวมกันมาสร้างสรรคกันมาช้านาน ในทาง เศรษฐกิจ สังคม และประเพณีพิธีกรรม ได้ร่วมกันสร้างขึ้น จนทำให้เกิดมีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นไม่ เหมือนที่อื่น ๆ รูปแบบทางวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนี้ คือสิ่งที่สื่อสารให้คนอยู่รวมกัน รู้จักกัน ว่าเป็นพวกเดียวกัน ทำให้เกิดความสำนึกรวมกัน ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมและอื่น ๆ ที่จะทำให้สังคม ท้องถิ่น ดำรงอยู่ได้ด้วย ความราบรื่นโดยนับเช่นนี้สิ่งที่เรียกบริบททางสังคมของ วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มุ่งหมายให้เป็นในที่นี้ก็คือ

1. พื้นที่หรือท้องถิ่นที่มี
2. กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน หรือหมู่บ้าน หลาย ๆ ชุมชน
3. อดีตจนกระทั่งปัจจุบันและสืบเนื่องต่อไปอนาคต

การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ความมุ่งหมายควรอยู่ที่เพื่อให้เข้าใจสังคมในท้องถิ่นต่าง ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ดำรงอยู่ได้อย่างไรและ ในที่สุดมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางใด ใน อนาคตเป็นสิ่งที่ทำให้คนในท้องถิ่นรู้จักตนเอง และในขณะเดียวกันก็รู้จักคนในถิ่นอื่นด้วย หรือ พัฒนา บ้านเมืองในทางสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสมได้

5.4 การถ่ายโยงการเรียนรู้

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544: 133 – 135) ได้กล่าวว่าจิตวิทยาการศึกษาของการถ่ายโยงการเรียนรู้ไว้ดังนี้

การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนำประสบการณ์ที่เรียนรู้ในอดีตมาใช้สัมพันธ์กับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังเรียนรู้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในการเรียนการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผลของการเรียนรู้จากอดีตหรือความรู้เดิมจะมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมหรือขัดแย้งก็ได้ ถ้าผลของการเรียนรู้ในอดีตช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ง่ายขึ้น เราเรียกว่า **การถ่ายโยงทางบวก (Positive Transfer)**

ในทางตรงข้าม ถ้าผลของการเรียนรู้ในอดีตขัดแย้งกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ยากขึ้น เราเรียกว่า **การถ่ายโยงทางลบ (Negative Transfer)** และถ้าการเรียนรู้ในอดีตไม่มีผลส่งเสริมหรือขัดขวางต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ เราเรียกว่า **การถ่ายโยงเป็นศูนย์ (Zero Transfer)**

5.5 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้

1. ความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบสิ่งที่เรียนรู้ระหว่างสิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ซึ่งมีการถ่ายโยงไปสู่กันนั้น จะพบว่าสิ่งทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน ความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้อาจคล้ายกันในลักษณะของสิ่งเร้าก็ได้ หรืออาจคล้ายกันในการตอบสนองก็ได้ ซึ่งความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนรู้อาจส่งผลให้เกิดการถ่ายโยงในทางบวก (Positive Transfer) หรือการถ่ายโยงทางลบ (Negative Transfer) ก็ได้ เช่น คนที่เคยหัดขี่จักรยานมาก่อน เมื่อมาหัดขี่มอเตอร์ไซค์ก็จะเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เพราะเคยมีประสบการณ์ในทางทรงตัวบนรถสองล้อมาก่อน แต่สำหรับคนที่เล่นแบดมินตันมาก่อน เมื่อมาหัดเล่นเทนนิสจะรู้สึกลำบากในตอนเริ่มหัดเล่น เพราะในการตีแบดมินตันนั้นจะใช้กล้ามเนื้อส่วนที่เกี่ยวกับการตีเทนนิส อีกทั้งลักษณะท่าทางในการตีก็แตกต่างกัน แม้จะใช้มือในการตีเช่นกัน

2. การถ่ายโยงการเรียนรู้โดยอาศัยกฎเกณฑ์ สิ่งที่ทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้สิ่งหนึ่งก็คือ หลักของการเรียนรู้ ซึ่งการถ่ายโยงจะเกิดขึ้นเมื่อกฎเกณฑ์ของการเรียนรู้สิ่งหนึ่งไปคล้ายคลึงกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ว่า สสารย่อมไหลลงสู่ที่ต่ำเสมอ ดังนั้น เมื่อผู้ขับขีรถยนต์ได้เรียนรู้หลักเกณฑ์นี้แล้ว เวลาที่ขับรถลงเนิน จึงต้องใช้เกียร์ต่ำ หรือชะลอเพื่อให้เกิดความปลอดภัย เป็นต้น

3. การเรียนรู้เทคนิคในการเรียน บางครั้งสิ่งที่เรียนรู้เดิมกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่อาจไม่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่การถ่ายโยงทางบวก (Positive Transfer) ก็เกิดขึ้นได้ นั่นคือ ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้อะไรใหม่ได้รวดเร็วขึ้น ถ้าผู้เรียนทราบถึงเคล็ดลับของการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น และเร็วขึ้น เช่น ต้องเรียนรู้วิธีการผ่อนคลายนกหวีด หรือความเมื่อยล้าในขณะที่กำลังเรียนรู้อะไรใหม่ หรือจะต้องพยายามไม่ใส่ใจกับสิ่งเร้าที่ไม่เกี่ยวข้อง และต้องค้นหาความสัมพันธ์ของลักษณะสำคัญในสิ่งที่เรียนรู้นั้นให้พบ

4. การถ่ายโยงการเรียนรู้ที่ดี ในการเรียนรู้สิ่งหนึ่งหากผู้เรียนสามารถรับรู้ในสิ่งนั้นได้มากเพียงใด เมื่อไปเรียนรู้สิ่งใหม่ การถ่ายโยงการเรียนรู้ก็มีโอกาสจะเกิดได้มากขึ้น

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้หลักการต่าง ๆ ที่เป็นความรู้พื้นฐานอย่างแม่นยำ

6. ถ้าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้สิ่งเดิมสูง จะทำให้การถ่ายโยงไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่มีโอกาสสูงตามไปด้วย

5.6 การสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้

ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มค ความพร้อมในการเรียนรู้นั่นเอง เราสามารถจะเพิ่มประสิทธิภาพของคนเราเพื่อที่จะแก้ปัญหาในอนาคตได้ดีขึ้นหรือไม่ เราสามารถจะเพิ่มสมรรถภาพทางสมองในการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ดีขึ้นได้หรือไม่ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโยงการเรียนรู้ทั้งสิ้น คำตอบที่ เชื่อได้แน่นอนก็คือ การถ่ายโยงการเรียนรู้ นั้นมีแน่ ความพร้อมนั้นเป็นสิ่งที่ครูสามารถเพิ่มให้นักเรียนได้แน่ แต่ปัญหาของครูปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่ การสอนเพื่อให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าจะสอนอย่างไรจึงจะเกิดการถ่ายโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาของชีวิตในอนาคตให้ได้ผลดีที่สุด และวิธีที่ครูสามารถจะทำได้ก็คือ

1. ครูจะต้องวางโครงการสอนให้ชัดเจนและรัดกุม ครูจะต้องทราบว่ เมื่อทำการสอนไปแล้ว จะเกิดการถ่ายโยงอะไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป

2. ครูจะต้องสอนอย่างตั้งใจที่จะให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้

3. ครูควรจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้คล้ายคลึงกับสภาพที่นักเรียนจะพบนอกห้องเรียน เช่น วิธีการพูดในที่ชุมชน เป็นต้น

4. ครูจะต้องพยายามช่วยให้นักเรียนรู้จักรวบรวมความจริง (Fact) กับความคิดรวบยอด (Concept) เข้าเป็นหลักการ (Principle) ซึ่งนักเรียนสามารถจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือช่วยในการเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป

5. ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนนำหลักการและความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้วไปใช้ใน ชีวิตจริง

6. ครูจะต้องคำนึงถึงเรื่องของการถ่ายโยงทางลบ (Negative Transfer) นั่นคือ ความรู้ บางอย่างที่ได้เรียนรู้ไปแล้วอาจเป็นเครื่องขัดขวางทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ช้าลง เช่น การฝึกหัดพิมพ์ดีด จากแท่นพิมพ์แบบเก่ามาเป็นแท่นพิมพ์แบบใหม่ ซึ่งผู้เรียนอาจเกิดความสับสนได้ในตอนที่เริ่มหัดพิมพ์แท่นแบบใหม่

5.7 การสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนสำหรับครู ก็คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ เบนจามินบลูม(Benjamin Bloom) ได้จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด (Cognitive Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ค วามจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินผล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดนี้เป็นผลมาจากการเรียนรู้ข้อเท็จจริง (Fact) ในเรื่องราวต่างๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด (Concept) การเรียนรู้หลักการ (Principle) ตลอดจนการเรียนรู้แก้ไขปัญหา (Problem Solving) ซึ่งผลของการเรียนรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาชีวิตอย่างมีเหตุผล

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Domain) เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกพึงพอใจ เกิดทัศนคติ (Attitude) และค่านิยม (Value) ตลอดจนเกิดความซาบซึ้งศรัทธา และมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรารู้ นั่น ผลจากการเรียนรู้ทางด้านนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างนุ่มนวลมีความสุข โดยใช้ทักษะทางสังคม

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านกล้ามเนื้อ (Psychomotor Domain) เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยใช้กล้ามเนื้อ ซึ่งอาจเป็นทักษะทางกลไกที่เกี่ยวกับการสัมผัส (Sensory Motor Skill) ซึ่งได้แก่ การเดินรำ หรือการเล่นกีฬา (Perceptual Skill) ซึ่งจะมีความซับซ้อนขึ้นเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจำ การคิด เช่น การพิมพ์ดีด การเขียนหนังสือ เป็นต้น

ในเรื่องราวของการเรียนการสอนนั้น หากครูต้องการสอนให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด (Concept) ครูจะต้องสอนโดยอธิบายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องราวเนื้อหาอย่างแจ่มชัดแต่ถ้าครูต้องการสอนให้นักเรียนเกิด ทักษะ (Skill) ครูจะต้องสอนโดยพยายามให้นักเรียนหัดทำกิจกรรมนั้นบ่อย ๆ

ดังนั้นการสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆจุดมุ่งหมายของครู คือเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในตัวผู้เรียนอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การเคลื่อนไหวร่างกาย เนื้อหาต้องมีความชัดเจน และฝึกฝนกิจกรรมนั้นบ่อยๆ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญจากการศึกษา การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ครูหรือครูภูมิปัญญาจะใช้ประสบการณ์จากตัวเองที่ได้ประสบมาทำการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ครูต้องเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ในเรื่องใหม่ๆ และกระตุ้นให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ก่อนจะสอนครูและครูภูมิปัญญาจึงต้องมีจิตวิทยาในศึกษามุมหลังของศิษย์แต่ละคนว่ามีพื้นฐานความรู้อย่างไร และจะถ่ายโยงการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครู

6. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านการตลาด

ทฤษฎี เซาว์วาทิน และค นอื่นๆ (2545: 34 – 37) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้อธิบายถึงกระบวนการด้านการตลาดได้ดังนี้คือ

การประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของบุคคลความรู้สึกด้านอารมณ์และแนวโน้มการปฏิบัติที่มีผลต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทัศนคติเป็นสิ่งที่มียุติพลต่อความเชื่อ ในขณะที่เดียวกันความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติ จากการศึกษาพบว่าทัศนคติของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าจะมีความสัมพันธ์กัน

หากนักการตลาดต้องการให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าจะมีความสัมพันธ์กัน

1. สร้างทัศนคติของผู้บริโภคให้สอดคล้องกับสินค้าของธุรกิจ
2. พิจารณาว่าทัศนคติของผู้บริโภคเป็นอย่างไร แล้วจึงพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับผู้บริโภค

โดยทั่วไปการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับทัศนคติทำได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริโภคให้เกิดความต้องการสินค้า เพราะต้องใช้เวลานานและใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารจึงจะสามารถเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ นักการตลาดต้องยึด องค์ประกอบของการเกิดทัศนคติซึ่งมี 3 ส่วน ดังนี้คือ

1. ส่วนความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อเกี่ยวกับตราสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค
2. ส่วนของความรู้สึก (Affective Component) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ซึ่งเป็นความพอใจและไม่พอใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
3. ส่วนของพฤติกรรม (Behavior Component) เป็นแนวโน้มของการกระทำที่เกิดจากทัศนคติ หรือเป็นการกำหนดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์หรือตราสินค้า

6.1 ส่วนผสมทางการตลาด(Marketing Mix)

เป็นแนวความคิดที่สำคัญ (Major Concept) อย่างหนึ่งทางการตลาดสมัยใหม่ ส่วนผสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ 4 ประการ ซึ่งบริษัทหรือองค์กรจำเป็นต้องนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ซึ่ง ตัวแปรทางการตลาดดังกล่าวมีดังนี้คือ

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ ผลิตภัณฑ์อาจเป็นคุณสมบัติที่แต่ละต้องได้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ตัวผลิตภัณฑ์ ชื่อผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ ความภูมิใจและผู้ขาย

2. ราคา (Price) เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าในการแลกเปลี่ยนสินค้า หรือบริการในรูปของเงินตรา เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดราคา นโยบาย และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการกำหนดราคา

3. การจัดจำหน่าย (Place) เป็นกิจกรรมการนำผลิตภัณฑ์ ที่กำหนดไว้ออกสู่ตลาดเป้าหมาย ในการนำผลิตภัณฑ์ ออกสู่ตลาดเป้าหมายจะประกอบด้วย 2 ส่วน ซึ่งเรียกว่าส่วนผสมในการจัดจำหน่าย (Distribution Mix) ดังนี้

3.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution Channel) หมายถึง กลุ่มของสถาบันหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ หรือกิจกรรมอันจะนำผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้

3.2 การกระจายตัวสินค้า (Physical Distribution) หมายถึงกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวสินค้าที่มีปริมาณถูกต้องไปยังสถานที่ที่ต้องการ และเวลาที่เหมาะสม

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้จำหน่าย และตลาดเป้าหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสาร หรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรม การซื้อ ซึ่งอาจทำได้โดย การโฆษณา (Advertising) และการขายโดยบุคคล (Personnel selling) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) และการให้ข่าว การประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation)

ผู้วิจัยได้นำตัวแปรส่วนผสมทางการตลาดดังกล่าวคือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ราคาของผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมตลาด มาทำการศึกษาเพื่อปรับแนวคิด ด้านการผลิต การสร้างโครงข่ายทางด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนสามารถผลิตได้ให้เกิดความต่อเนื่องในกระบวนการด้านการตลาดต่อไป

6.2 กระบวนการตลาด (Marketing Process)

หมายถึงการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดการพัฒนาดูแลกลยุทธ์การตลาด การวางแผนโปรแกรมการตลาด และการบริหารความพยายามทางการตลาด งานของธุรกิจใดก็ตามคือ การส่งมอบคุณค่าแก่ตลาดโดยมุ่งหวังกำไร หรือหมายถึงการวิเคราะห์ (Analysis) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Implementation) การควบคุม (Control) โปรแกรมที่ออกแบบเพื่อสร้างและรักษาการแลกเปลี่ยนสิ่งที่มีประโยชน์กับผู้ซื้อที่เป็นเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จากสองความหมายนี้จะเห็นว่าขั้นตอนการบริหารการตลาดจะเหมือนกับการบริหารทั่วไป แต่เน้นการวางแผนซึ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์หรือโอกาสทางการตลาด

6.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด (Analyzing Marketing Situation)จะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีองค์ประกอบดังนี้

6.3.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาดปัจจุบัน

6.3.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่ายและ
สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

6.3.3 การวิเคราะห์ (SWOT)

6.3.4 การวิจัยและกำหนดเป้าหมายตลาด

6.3.5 การวิเคราะห์ตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค

6.3.6 การคาดคะเนงบกำไรและขาดทุนและศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาด

6.4 การวางแผนการตลาด (Marketing Planning) จะทำการวางแผนในประเด็นที่สำคัญ
คือ

6.4.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการตลาด

6.4.2 การกำหนดกลยุทธ์และโปรแกรมการตลาด ประกอบด้วยกลยุทธ์และส่วนผสม
ทางการตลาด ประกอบด้วย 4 ด้านคือ

6.4.2.1 กลยุทธ์และโปรแกรมด้านผลิตภัณฑ์

6.4.2.2 กลยุทธ์และโปรแกรมด้านราคา

6.4.2.3 กลยุทธ์โปรแกรมด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

6.4.2.4 กลยุทธ์และโปรแกรมด้านการส่งเสริมการตลาด

ดังนั้นการวางแผนการตลาดจึงเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และโปรแกรม
การตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด การวางแผนการตลาดที่
ดีมีส่วนส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถออกสู่ตลาด และเป็นที่ยอมรับในรูปลักษณะหรือเอกลักษณ์ของ
สินค้า อันเป็นผลจากการทำรายได้เข้าสู่ครอบครัว ชุมชน ทำให้ชุมชน สมาชิกกลุ่มหรือสืบทอด
เอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมให้มีความยั่งยืนในอนาคต

ส่วนกลุ่มสมาชิกจรรยาพรีย์ ถนนมสนะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีนั้น
มีรายงานการจัดการด้านการตลาดดังนี้คือ

1. ด้านผลิตภัณฑ์ โดย นาง จรรยาพรีย์ จะเป็นผู้ศึกษาจำนวนหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆที่มีความ
ต้องการของตลาดเป็นจำนวนมากๆและสามารถมีช่องทางจำหน่ายได้ดี ก็จะส่งเสริมให้กลุ่มผลิต
ชิ้นงานนั้นๆมากขึ้นก่อนเป็นอันดับต้นๆส่วนชิ้นงานอื่นๆก็มีการจัดทำเพื่อรองรับการสั่งซื้อจากแหล่งอื่นๆ
ควบคู่กันไปกับการบรรจุหีบห่อให้ ดึงดูดลูกค้าจะเน้นที่การสั่งซื้อของลูกค้า และความต้องการของ
ตลาดบรรจุภัณฑ์จึงมีความหลากหลายตามความพอใจของผู้เลือกซื้อบริโภค

2. ทางด้านราคา นางจรรยาพรีย์ เป็นผู้ ศึกษาราคาต้นทุนสินค้า การจัดการ ด้านการขนส่ง
ค่าจ้างแรงงาน ความยากง่ายระยะเวลาในการผลิต โดยจะ ศึกษาราคาส่งควบคู่กันไป เพื่อให้ทาง
กลุ่มสามารถกำหนดราคาให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ แต่ละประเภท และ ผู้ซื้อสามารถซื้อกลับไปดัง
ความเหมาะสมกับคุณภาพของงาน

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายตัวสินค้า นาง จุญญทรัพย์ จะเป็นผู้รับข้อมูลสั่งซื้อจากตัวแทนต่างๆ หรือผู้ต้องการโดยตรง โดยจะมีการว่าจ้างผู้ขนส่ง โดยใช้พาหนะของกลุ่ม และคิดราคาค่าขนส่งตามระยะทางใกล้-ไกล จะมีการบรรจุหีบห่ออย่างดีเพื่อให้สินค้าถึงผู้บริโภคอย่างมีคุณภาพ

4. การส่งเสริมการตลาด นาง จุญญทรัพย์ จะส่งเสริมการตลาดโดยตรงกับลูกค้าโดยมีการส่งเสริมการขาย ทั้งในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด นะช่องทางโดยใช้สื่อ Internet แผ่นพับ และผู้ใช้สินค้าที่ใช้บอกต่อกันมา

สรุปโดยรวม กลุ่มสมาชิกนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีกระบวนการจัดการด้านการตลาดดังนี้คือ

1. ด้านผลิตภัณฑ์ จะศึกษาโดยรวมว่าผลิตภัณฑ์ผลงานใดที่กลุ่มสามารถทำได้เป็นจำนวนมาก และผลิตได้ไวเป็นที่ต้องการของตลาด ก็จะส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มผลิตผลงานนั้นมากๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โดยศึกษาภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม จัดบรรจุหีบห่อให้ดูสะอาดตาเป็นที่น่าสนใจของผู้ซื้อ เมื่อไปวางในตลาดสามารถดึงดูดความสนใจให้คนอยากซื้อ

2. ทางด้านราคา การจัดจำหน่ายทางกลุ่มจะเป็นผู้รวมตัวกันในการคิดราคาของสินค้าก่อนออกจำหน่าย โดยจะดูต้นทุนของการผลิต ค่าแรง ความยากง่ายของผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาในการผลิต และค่าขนส่ง ซึ่งจะเป็นการขายที่ทางกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดไปในตัวผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท หากสินค้าขายได้น้อยก็มีการกลับมาทบทวน และปรับราคากันใหม่โดยกลุ่มเป็นผู้กำหนด แล้วจึงนำสู่ตลาดใหม่

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายตัวสินค้า ทางกลุ่มจะรวมตัวกันในการเคลื่อนย้ายสินค้าจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง โดยใช้พาหนะตามความเหมาะสมของจำนวนสินค้าและระยะทาง โดยจะมีการว่าจ้างพาหนะของกลุ่มเป็นประจำและมีการคิดอัตราค่าขนส่งอย่างเป็นธรรม ให้สินค้าถึงผู้บริโภคได้อย่างดีที่สุดในไม่แตกหักระหว่างการขนส่ง

4. การส่งเสริมการตลาด เป็นการส่งเสริมการขาย และการตลาดของสินค้าโดยทางกลุ่มจะมีการประชาสัมพันธ์ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล - อำเภอ และระดับจังหวัด โดยบอกกันปากต่อปาก หรือทางสื่ออินเทอร์เน็ต แผ่นพับ ไปสเตอร์ต่างๆ ทั้งช่องทางในการจัดจำหน่าย จะมีวางจำหน่ายที่กลุ่ม ตามงานแสดงสินค้า นิทรรศการต่างๆ และงานโอทอป

ส่วนกลุ่มกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ได้มีกระบวนการจัดการด้านการตลาดดังนี้คือ

1. ด้านผลิตภัณฑ์ โดยนางกนกจันทร์ นาคทอง จะศึกษาความต้องการของตลาดจากกรรทักกลุ่มได้เป็นสมาชิกของชมรมของจังหวัดแห่งประเทศไทย ผลิตภัณฑ์และรูปแบบของสินค้าจึงมีความหลากหลาย และเน้นที่คุณภาพของชิ้นงานแต่ละประเภท มีความสวยงามเหมือนจริงตามธรรมชาติ ภาพลักษณ์บรรจุห่อของชิ้นงานที่สวยงาม และสามารถดึงดูดความสนใจผู้ซื้อได้

2. ทางด้านราคา นางกนกจันทร์ นาคทอง จะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้า โดยศึกษาจากต้นทุนการผลิต ค่าแรง ความยากง่ายของผลงานผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาในการผลิต และค่าขนส่ง ซึ่งสินค้าแต่ละประเภทจะมีความยากง่าย และความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายตัวสินค้า โดยนางกนกจันทร์ นาคทอง จะเป็นผู้กำหนดรับข้อมูลการสั่งซื้อจากผู้บริโภคในแหล่งต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันของจำนวนผลิตภัณฑ์ที่สั่งซื้อ และการจัดส่ง โดยจะใช้พาหนะของกลุ่ม และคิดราคาค่าขนส่งตามระยะใกล้ - ไกล และควบคุมการดูแลผลิตภัณฑ์ให้ถึงผู้บริโภคโดยไม่ให้ได้รับความเสียหาย

4. การส่งเสริมการตลาด นางกนกจันทร์ นาคทอง จะมีการส่งเสริมและโฆษณาทางการตลาด เพื่อให้สินค้าสามารถกระจายสู่ตลาดได้โดย รวมกลุ่มกับชมรมของจังหวัดแห่งประเทศไทย การจัดแสดงในระดับตำบล หมู่บ้าน อำเภอ และระดับจังหวัด และในงานโอทอปชิตี โดยใช้แผนพับ สื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ต และจากผู้ซื้อที่เห็นคุณภาพของสินค้าและบอกต่อกัน

7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

7.1 ประวัติความเป็นมาและกลไกการบริหารโครงการ

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) คือ

การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ทั้งนี้ เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ที่มีองค์ประกอบด้วยกัน 7 อย่าง ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือจากภายนอก
4. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
5. มีฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย (เสรี พงศ์พิศ. 2545: 68)

ทั้ง 7 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนล้วนแต่สำคัญทั้งสิ้น ฐานสำคัญที่สุดอยู่ที่เป้าหมาย คือ การพึ่งตนเอง เพราะที่ผ่านมากการส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนมักไปสอนชาวบ้านให้ผลิตแปรรูป โดยมีเป้าหมายเพื่อ “เพิ่มรายได้” ทำให้ “รวยขึ้น” ไม่ได้คิดถึง “ความพอเพียง” ไม่ได้คิดถึง การพึ่งตนเองเป็นรากฐานเพราะการพึ่งตนเองของชุมชนนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญของการทำวิสาหกิจ การปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจะต้องมาจากพลังทางปัญญา พลังความรู้ที่ได้ยินจากการเรียนรู้ว่าตนเองมีอะไรดี ๆ อยู่อีกมากมาย และจะเอามาจัดการอย่างไรจึงจะทดแทนสิ่งที่ซื้อจากตลาดได้มากที่สุด สำหรับในด้านการจัดการแบบวิสาหกิจ เสรี พงศ์พิศ (2545: 74) ได้กล่าวไว้ว่า ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่นำสู่ความคิดสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเสรี มกัันเป็นลูกโซ่ ดังที่เกิดขึ้นในตำบลต่าง ๆ หลายร้อยตำบลทั่วประเทศที่มีการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจ ซึ่งเป็นที่มาของ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

นอกจากนี้ ศุภโชค ชุนอิว ได้กล่าวถึงภูมิหลังที่ทำให้เกิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันอุตสาหกรรมในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชนบทควบคู่กับการทำเกษตรกรรม ซึ่งจากเดิมเป็นการผลิตเพื่อใช้สอยในครอบครัว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้สอยในครอบครัวที่มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยหลายผลิตภัณฑ์ จนกลายเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น หรือประจำชาติ ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนา ส่งเสริมฝึกอบรมจากหน่วยงานราชการ ทำให้อุตสาหกรรมในครัวเรือนขยายเป็นอุตสาหกรรมชุมชนและอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และมีการกระจายรายได้อย่างกว้างขวาง พร้อมกับมีการนำตราต่างประเทศเข้าประเทศไทยในรูปของการส่งออก ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยให้สินค้าของคนไทยเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก และในปัจจุบันการประกอบอุตสาหกรรมของท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือนมีจำนวนมาก ซึ่งถ้ามีการดำเนินการผลิตแบบต่างคนต่างผลิตโดยไม่มีทิศทางที่ชัดเจนจะส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการตลาดตามมาอย่างแน่นอน (ศุภโชค ชุนอิว, 2545: 97) และด้วยเหตุผลดังกล่าว

รัฐบาลจึงได้เริ่มโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเร่งด่วน โดยมีแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละชุมชนมีการรวมตัวกันสร้างผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่น โดยรัฐจะเข้ามาช่วยในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้มีศักยภาพทางการตลาด และเป็นผู้ให้การสนับสนุนมากกว่าการให้เงิน เนื่องจากต้องการให้ประชาชนในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามเหตุสำคัญของโครงการที่ไม่เน้นการให้เงินสนับสนุนนี้ กองพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้ให้เหตุผล ไว้ว่า การให้การสนับสนุน (Support) มากกว่าให้เงินช่วยเหลือ (Subsidy) เป็นหลักการสำคัญของโครงการนี้ เพราะการให้เงิน

สนับสนุนแก่ท้องถิ่นมักจะไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเอง รัฐบาลเพียงให้การสนับสนุนแก่ชุมชนต่าง ๆ ด้านเทคนิคเพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตลอดจนความช่วยเหลือในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ในการตลาด (กองพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม . 2545 :9) สำหรับความช่วยเหลือที่ภาครัฐจะให้การสนับสนุน คือ การเน้นภาพลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เพื่อเผยแพร่สินค้าไทยให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีการเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ มีระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนกระบวนการในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และเป็นการลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่ในเมืองใหญ่ ด้วยการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการเป็นที่ต้องการของตลาดและสามารถสร้างรายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ศุภโชค ชุนอิว ได้กล่าวถึง ความหมายของ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ” จากการให้ความหมายของกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อใช้เป็นสื่อกลางและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ” หมายถึง ความมุ่งหวังให้กลุ่มราษฎรได้มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ด้วยการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ ผู้บริโภคยอมรับได้ด้วยตนเองในตำบล โดยที่ราษฎรยังคงอยู่ในท้องถิ่นและดำเนินการอย่างยั่งยืน

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ” ไม่ใช่หมายความว่าหนึ่งตำบลมีผลิตภัณฑ์เดียว ซึ่งในแต่ละตำบลจะมีผลิตภัณฑ์หลายผลิตภัณฑ์ก็ได้ แต่ต้องมีผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่า ผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุด หนึ่งอย่าง (Product champion) หรือบางผลิตภัณฑ์อาจมีการรวมกัน 2 – 3 ตำบล ที่อยู่ใกล้เคียงกัน

“ผลิตภัณฑ์ ” ไม่ได้หมายถึงสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการบริการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การแสดง ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจะมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขายที่มีลักษณะแพร่หลายให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรม . 2545 : 95; อ้างอิงจาก ศุภโชค ชุนอิว. ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ ภายใต้การผลักดันของรัฐบาล ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาว่าจะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นนั้น รัฐบาลจะดำเนินงานภายใต้นโยบายตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ .ศ. 2544 โดยมีนโยบายในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้าง สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้ 6 ประการ คือ

1. ส่งเสริมและพัฒนาากลุ่มราษฎรในโครงการให้มีความรู้ ความสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นเมืองให้ได้คุณภาพ สามารถจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ
2. กระตุ้นให้กลุ่มราษฎรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความภูมิใจในผลิตภัณฑ์และในธุรกิจที่ดำเนินการ และสืบทอดในรุ่นต่อ ๆ ไป
3. ส่งเสริมและพัฒนาากลุ่มราษฎรให้มีจิตสำนึกในการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพราะจิตสำนึกในการเป็นผู้ประกอบการถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้กลุ่มราษฎรพัฒนาและเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้ผลิตอย่างขาดการวางแผน เป็นผู้ผลิตที่มีการวางแผนเข้าใจกลไกตลาด และแนวคิดเบื้องต้นในการแข่งขันเพื่อทำการค้า
4. ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันของกลุ่มราษฎรเพื่อเป้าหมายในการขยายตลาดร่วมกันและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลเพื่อการตลาดร่วมกัน
5. พัฒนาเครือข่ายขายสินค้าพื้นเมืองทั้งในและต่างประเทศ
6. สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศให้รู้จักไปทั่วโลก ด้วยสินค้าที่ผลิตจากภูมิปัญญาพื้นเมืองเหล่านี้ (วารสารอีโคโนมี. 2545: 20)

สำหรับกลไกในการบริหารเพื่อการดำเนินงานตามนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ จึงได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กอ.นตผ.” ขึ้น ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการโดยมีอำนาจหน้าที่ดังที่ กอ.พัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ (2545: 13-14) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ดังนี้

กระทรวงมหาดไทย (จังหวัด และอำเภอ/กิ่งอำเภอ)

การประชาคม ค้นหาผลิตภัณฑ์ข้อมูลพื้นฐาน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มคน / ชุมชน กระทรวงเกษตรฯ

การส่งเสริมการผลิต / วัตถุดิบ , คุณภาพของวัตถุดิบ / การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การศึกษา และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

กระทรวงอุตสาหกรรม, กระทรวงสาธารณสุข

การกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์

กระทรวงพาณิชย์, ภาคเอกชน

การส่งเสริมการตลาด การจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้า สิทธิบัตร และ เครื่องหมายการค้า

กระทรวงวิทยาศาสตร์, ภาคเอกชน

การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และพัฒนาเทคโนโลยีการบรรจุภัณฑ์ และ เครื่องหมายการค้า

สำนักนายกรัฐมนตรี

การประชาสัมพันธ์

ภาคเอกชน, กระทรวงมหาดไทย, สภาพัฒนา

การติดตาม การประเมินผล

สำนักนายกรัฐมนตรี

วิเทศสัมพันธ์รับความช่วยเหลือด้านเทคนิคจากต่างประเทศ , สัมพันธ์กับประเทศเพื่อน

บ้าน

นอกจากนี้ในรายงานการประเมินผลมหกรรมหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้กล่าวถึงขั้นตอน การบริหารงานของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระดับตำบล โดย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) / ท้องถิ่น มีหน้าที่หลักในการ ประชาสัมพันธ์/ ชี้แจงแนวคิดและจัดประชาคมเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลให้ สอดคล้องกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัตถุดิบในท้องถิ่นและแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล นตผ . อำเภอ/ กิ่งอำเภอ มีหน้าที่หลัก ในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์เด่นตำบลต่าง ๆ ของอำเภอ / กิ่งอำเภอ การบูรณาการแผนและงบประมาณ เพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล นตผ . จังหวัด มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับ ผลิตภัณฑ์ดีเด่นอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด การบูรณาการแผนและงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 และ 5 ระดับส่วนกลาง องค์การบริหารส่วนตำบล กอ . นตผ. มีหน้าที่หลักในการกำหนด นโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ” กำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์การคัดเลือก / วิทยุผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อสนับสนุนให้ การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บท

ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้จัดทำแผนแม่บท “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแผนต่อเนื่อง 5 ปี (พ.ศ. 2545- 2549) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย โดยมีเป้าหมายสร้างรายได้แก่ประชาชนและท้องถิ่นที่ร่วมโครงการให้ได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/คน/ปี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อสิ้นระยะเวลาการดำเนินงานตามแผน (ปี 2549) จะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้พึ่งตนเองได้ร้อยละ 60 ของชุมชน (ตำบล/เทศบาล) ที่เข้าร่วมโครงการในปี พ .ศ. 2546 ดังที่ วารสาร เศรษฐกิจวิเคราะห์ (2546 : 17) ได้กล่าวถึงแผนงานและตัวอย่างโครงการหรือกิจกรรมที่ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติได้กำหนดไว้ ดังนี้

แผนงานที่ 1 ส่งเสริมกระบวนการประชาคม

การพัฒนาศักยภาพประชาคมตำบลในการสนับสนุนการดำเนินงาน นตผ . ส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพในการดำเนินงาน นตผ . ระดับอำเภอ/ กิ่งอำเภอ, การสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ เครือข่ายและภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับจังหวัด

แผนงานที่ 2 กำหนดมาตรฐาน

ชี้แจงหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ , ตรวจสอบและกลั่นกรองผลิตภัณฑ์ตามกลุ่มเป้าหมาย, พิจารณาคัดเลือกผลิตภัณฑ์

แผนงานที่ 3 ส่งเสริมการผลิต

การพัฒนาการผลิต, ส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การแปรรูปผลผลิต, พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในโครงการ นตผ.

แผนงานที่ 4 ส่งเสริมมูลค่าเพิ่มสินค้า

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ มาตรฐานการผลิต , พัฒนาการตลาด และสร้างตราสินค้า (Brand Name) ให้แก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

แผนงานที่ 5 ส่งเสริมการตลาด

- โครงการสนับสนุนการตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิภาค นตผ . โครงการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาไทย, โครงการแสดงสินค้า นตผ. สู่สนามส่งออก

แผนงานที่ 6 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต

- การวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต คุณภาพผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ

แผนงานที่ 7 เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

- โครงการส่งเสริมการตลาดและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นตผ.

แผนงานที่ 8 สนับสนุนแหล่งทุนและวิเทศสัมพันธ์

- โครงการความร่วมมือพิเศษด้านวิชาการไทย – โออีเต้ ในการพัฒนา นตผ . โครงการร่วมมือไทย – ญี่ปุ่น (JETRO) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด, โครงการแสวงหาความร่วมมือด้านวิชาการ เงินทุน วัตถุดิบ และการตลาดจากต่างประเทศ

แผนงานที่ 9 ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน

จัดประชุมเตรียมความพร้อมชุมชน , กำหนดแนวทางยกระดับมาตรฐานการบริการ , กำหนดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม

แผนงานที่ 10 ประชาสัมพันธ์

งานเผยแพร่ทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์

แผนงานที่ 11 ติดตามและประเมินผล

โครงการพัฒนาติดตามผลการดำเนินงาน , โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการติดตามประเมินผลและรายงาน

แผนงานที่ 12 พัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

7.2 หลักเกณฑ์มาตรฐานและการคัดเลือกผลิตภัณฑ์

คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ได้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ โดยแบ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้า และกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งคณะกรรมการอำนวยความสะดวกหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2545 โดยมีหลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ เกณฑ์เบื้องต้นเป็นเกณฑ์ที่สินค้าทุกประเภทที่นำมาพิจารณาจะต้องเป็นสินค้าที่ไม่มีลักษณะข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1. วัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศ
2. วัตถุดิบนำมาผลิตเป็นของผิดกฎหมายหรือเลียงภาษี
3. เป็นสินค้าที่เลียนแบบหรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
4. เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม

สำหรับการแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อคัดเลือกสินค้าที่จะเข้าโครงการโดยกำหนดมาตรฐานออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสินค้าและกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว หรือกลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ ทั้งนี้ ส.ยุมพร ลิมไทย ได้กล่าวถึงเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไว้ในวารสารพัฒนาชุมชน สรุปได้ดังนี้

กลุ่มสินค้ามีเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการคัดเลือกสินค้าที่มีศักยภาพหรือมีความพร้อมที่จะขึ้นบัญชีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเกณฑ์ที่นำมาพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ตัวสินค้า พิจารณาจาก

1.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต แบ่งเป็น สัดส่วนการใช้วัตถุดิบและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 การผลิต แบ่งเป็น การพัฒนาแบบสินค้า คุณภาพสินค้า กระบวนการผลิตต่อ

สิ่งแวดล้อม

1.3 การตลาด แบ่งเป็น แหล่งจำหน่ายสินค้า จำนวนแหล่งจำหน่ายของชุมชน การเพิ่มขึ้นของยอดจำหน่ายเทียบกับปีที่แล้ว ความต่อเนื่องของตลาด รูปแบบผลิตภัณฑ์

2. ความเข้มแข็งของชุมชน พิจารณาจาก

2.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต แบ่งเป็น จำนวนสมาชิก อายุกลุ่มที่เริ่มผลิตเพื่อจำหน่าย

2.2 การผลิต แบ่งเป็น ความต่อเนื่องของการผลิต การจัดการด้านกระบวนการผลิต

2.3 การตลาด แบ่งเป็น ความสามารถในการตลาดของกลุ่ม

2.4 ระบบบัญชีและการเงิน แบ่งเป็น กองทุนของกลุ่ม ระบบการบันทึกบัญชี สัดส่วน

การลงทุนของกลุ่ม

2.5 อื่น ๆ แบ่งเป็น การบริหารจัดการกลุ่ม ระบบเครือข่าย

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว ใช้หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยให้จังหวัดคัดเลือกและเสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ประเมิน (สยมพร ลิมไทย. 2545: 10-11)

ในส่วนของการแบ่งระดับผลิตภัณฑ์นั้นคณะกรรมการอำนาจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้แบ่งระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับท้องถิ่น คือ ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในท้องถิ่น ระดับประเทศ คือ ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในประเทศ และระดับสากล คือ ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในต่างประเทศ นอกจากนี้ การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้นจะแบ่งออกเป็นสองรอบ คือ รอบแรก จังหวัดจะเป็นผู้ ดำเนินการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากสินค้าชุมชน และในรอบที่สอง จังหวัดจะพิจารณาและจัดลำดับผลิตภัณฑ์ในรอบแรกตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยมีการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม 8 ประเภท ดังนี้

1. กลุ่มสินค้ามี 5 ประเภท คือ

1.1 อาหาร : รายการอาหารที่สำเร็จรูป อาหารแปรรูป

1.2 ผ้า : รายการผ้าและสิ่งทอทุกชนิด

1.3 จักสาน : รายการเครื่องจักสานและหัตถกรรมประเภทจักสานทุกชนิด

1.4 ศิลปะประดิษฐ์ : รายการที่ใช้ศิลปะทุกประเภท เช่น การแกะสลัก

1.5 เครื่องใช้ทั่วไป : รายการเครื่องใช้ทั่วไป เช่น เครื่องเงิน เครื่องเงิน

2. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว แยกเป็น 3 ประเภท

2.1 ศิลปวัฒนธรรม : รายการที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปวัฒนธรรม

2.2 สถานที่แหล่งท่องเที่ยว : รายการสถานที่ท่องเที่ยว ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 การบริการ: รายการที่ให้บริการ เช่น ช่างต่าง ๆ ศูนย์จำหน่ายสินค้า

(เอกสารข่าวรัฐสภา. 2545: 115)

ในปีที่ผ่านมาคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้รายงานผลการดำเนินงานของโครงการ ณ วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2546

มีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น 7,100 รายการ สามารถสร้างรายได้มูลค่า 20,000 ล้านบาท และแต่ละเดือนสามารถทำรายได้ประมาณเดือนละ 2,000 ล้านบาท โดยมีสินค้าที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดแล้ว 925 ผลิตภัณฑ์ ระดับประเทศ 461 ผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan External Trade Organization) หรือ JETRO ซึ่งนอกจากจะให้ความร่วมมือทางด้าน วิชาการ เทคนิคและถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของไทยแล้ว ยังได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ของโครงการทั่วประเทศที่มีมาตรฐานและรูปแบบสวยงาม อาทิ เครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์ไม้ กระดาษสา ผ้าทอมือ เซรามิก ไปแสดงที่ญี่ปุ่นเพื่อพัฒนา และยกระดับมาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพสูงขึ้น และพัฒนาสู่ระดับสากลตรงตามความต้องการของลูกค้าและเพิ่มช่องทางการตลาด ทั้งนี้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมได้ร่วมมือกับสถาบัน อีสระต่าง ๆ ได้คัดเลือกสินค้าจากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อวางจำหน่ายบนเครื่องบินแล้วกว่า 10 รายการ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป และได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะจำหน่ายให้ได้ครบ 500 รายการ ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2546 โดยในเบื้องต้นจะจำหน่ายบนเครื่องบินของการบินไทย ก่อน และจะขยายสู่สายการบินพันธมิตรอีก 19 สายการบินต่อไป (วารสารเศรษฐกิจวิเคราะห์ . 2546: 19 – 20)

ปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 800 ล้านบาท โดยเน้นด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทั้งตัวผลิตและบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้ได้ใช้งบประมาณด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมาณ 120 ล้านบาท ซึ่งในขณะนี้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้กำหนดมาตรฐานสินค้าเพื่อสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สินค้าในโครงการได้รับการรับรองคุณภาพและผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคมากขึ้น ทั้งนี้ จุดยืนสำคัญของโครงการที่ว่า การเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างและมีจุดขายในสินค้าแต่ละผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ดังนั้นการที่จะทำให้สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาดได้ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบในหลาย ๆ ด้าน ดังที่วารสารอี- โคโนมี ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการทำตลาด คือ การเจาะตลาดด้วยสินค้าที่ตลาดต้องการเท่านั้น ซึ่งการจะทำเช่นนั้นได้ต้องมีกลยุทธ์สนับสนุน 3 ประการ คือ

1. กลยุทธ์พัฒนาสินค้า ต้องทำควบคู่ไปกับการศึกษาบุคลิกและลักษณะของผู้บริโภคและ ความต้องการของผู้บริโภคเหล่านั้น ในเบื้องต้นได้กำหนดว่าผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภค ที่ซื้อสินค้าด้วยความรู้สึก กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่ซื้อสินค้าเพราะ “ความรู้สึกชอบและพอใจ” เป็นเหตุผล หลัก

2. กลยุทธ์เจาะตลาด การเจาะตลาด หมายถึง การพัฒนากลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ที่สำคัญขึ้นมา ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์พัฒนาสินค้าและข้อมูลที่เกิดจากการทำการศึกษานักผู้บริโภค กลยุทธ์ที่ต้อง พัฒนาขึ้นมาคือกลยุทธ์ราคา กลยุทธ์สถานที่จำหน่ายสินค้าและกลยุทธ์โฆษณาประชาสัมพันธ์

3. กลยุทธ์ขยายตลาด หมายถึง กลยุทธ์เพิ่มสถานที่จำหน่ายสินค้า ซึ่งในที่นี้กำหนดทิศทาง ไว้ว่าเป็นการขยายสถานที่จำหน่ายสินค้าในหลายมิติ กล่าวคือ สถานที่จำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ และสถานที่จำหน่ายสินค้าที่มีสินค้าวางจำหน่าย จำต้องได้และสถานที่จำหน่ายสินค้าเสมือนจริง (วารสารอี-โคโนมี. 2545: 22)

นอกจากนี้ วารสารอี-โคโนมี ยังได้เสนอแผนปฏิบัติการของโครงการ ซึ่งพัฒนาจากแนวทาง กลยุทธ์ดังกล่าว ไว้ในบทความเรื่อง แผนบูรณาการ OTOP บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ดังนี้

1. แยกและคัดเลือกกลุ่มสินค้า เริ่มด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นจากทั่วประเทศอย่างเป็นระบบ แล้วนำ สินค้ามาเข้ากลุ่ม และคัดสรรสินค้าแยกเป็นสินค้าที่พร้อมทำตลาดทันทีในป ระเทศ สินค้าที่พร้อมทำตลาดทันที ต่างประเทศ สินค้าที่ต้องการการพัฒนาเพิ่มเพื่อทำตลาดในประเทศและ ต่างประเทศ โครงการนี้ประยุกต์แนวทางการจัดกลุ่มสินค้าตามการจัดกลุ่มของกรมส่งเสริมการส่งออก และได้กำหนดให้สินค้าในกลุ่ม OTOP มีทั้งสิ้น 14 กลุ่ม คือ กระดาษ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องหนัง จักสานดอกไม้และดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าแปรรูป เกษตร ผลิตภัณฑ์ไม้ ภาพเขียน รูปแกะสลัก และรูปปั้น โลหะ เส้นใยพืช อัญมณี และอาหาร

2. ปรับปรุงคุณภาพสินค้า โดย กำหนดปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ที่จะทำให้สินค้าดีขึ้น ได้แก่ Design, Value และ Uniqueness ขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาสินค้าโดยเพิ่มปัจจัยต่าง ๆ เข้าไปในสินค้า ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยอาศัยความรู้ของผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มาเป็นผู้กำหนด ทิศทาง เช่น ผู้ที่มีความรู้ในการส่งออกสินค้ากลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

3. การทำตลาดในประเทศ โดยการสร้างเครือข่ายร้านค้าทั่วประเทศแยกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอำเภอ จัดตั้ง “สำนักงานอำเภอ” ทำหน้าที่เป็นแกนกลางประสานระหว่างอำเภอและประสานกับ กลุ่มผู้ผลิตต่าง ๆ ภายในตำบลต่าง ๆ ของอำเภอนั้น ๆ และระดับระหว่างจังหวัด จัดตั้ง “สำนักงาน จังหวัด” ทำหน้าที่แกนกลางประสานระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ด้วยกันการทำตลาดต่างประเทศ โดยการ สร้างเครือข่ายขายสินค้าทั่วโลก แนวทางการทำตลาดแยกเป็น 3 ลักษณะคือการทำตลาดแบบ B2C: ขายให้กับผู้บริโภคเป็นรายบุคคล B2B: ขายให้กับผู้บริโภคต่างชาติที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อนำไปขาย ต่อและ B2G: ขายให้กับหน่วยงานของรัฐ (วารสารอี-โคโนมี. 2545: 23)

นอกเหนือจากคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติแล้ว ยังมีอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันและส่งเสริมให้สินค้า OTOP เป็นที่รู้จักและต้องการในตลาดต่างประเทศ นั่นคือ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศที่ได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยมีกิจกรรมและโครงการที่เป็นส่วนสนับสนุนและต่อยอดเพื่อเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์สู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ จนสามารถเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติ โดยพิจารณาได้จากสถิติการค้าสินค้าในกลุ่มของขวัญและของตกแต่งบ้าน ระหว่างเดือนมกราคมถึงกันยายน พ.ศ. 2545 มีมูลค่าการส่งออกรวม 10,384 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2544 ระยะเวลาเดียวกันร้อยละ 6.01 % ซึ่งเพิ่มขึ้นจากที่กรมฯ ได้ตั้งเป้าหมายการส่งออกตลอดปี 2545 ไว้ที่ร้อยละ 5 เท่านั้น ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมที่ทางกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนโครงการนี้ไปแล้ว คือ

- การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ โดยจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นที่ปรึกษาโครงการและให้คำแนะนำแก่ผู้ผลิต / ผู้ส่งออกของไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยสามารถสร้างคอลเลคชั่นสินค้าได้ตรงกับรสนิยมความต้องการของผู้บริโภค
- นำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนามาจัดแสดงนิทรรศการ และคัดเลือกกลุ่มผู้ผลิตที่มีศักยภาพเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงศักยภาพของผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้เป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและความต้องการของผู้บริโภคด้วย
- จัดฝึกอบรม / สัมมนา ด้านการออกแบบและทราบแนวโน้มของรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ
- การสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า OTOP เข้าร่วมแสดงสินค้าทั้งในและต่างประเทศ
- การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในรูปแบบของการจัดนิทรรศการทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในช่องทางการตลาด ดึงให้เต็มศักยภาพของตลาดที่มีอยู่
- สนับสนุนให้ผู้ผลิตสร้างและได้รับโอกาสในการเข้าสู่ตลาดใหม่ เช่น การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งในและต่างประเทศ การจับคู่ทางการค้า โดยให้บริษัทตัวแทนการค้า (Trading Company) ที่มีประสบการณ์ในการทำตลาดต่างประเทศ ช่วยทำหน้าที่ ในการรวบรวมสินค้าและดำเนินการในด้านการตลาดส่งออก
- ส่งเสริมระบบการตลาดสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การให้ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่และปัจจัยที่กระทบต่อความต้องการสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย เป็นต้น

- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการขายใหม่ ๆ เช่น การใช้ระบบ – Commerce การสร้างเฟรนไชน์ (ผู้ส่งออก. 2546: 68 – 69)

นอกจากนี้กรมส่งเสริมการส่งออกยังได้กล่าวถึงสินค้า OTOP ในกลุ่มที่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่

- ผ้าทอและผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าพันคอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าใช้บนโต๊ะอาหาร ของประดับ ตกแต่งบ้าน
- ผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยพืชและผ้าทอผสมเส้นใยพืช เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ผา ผักตบชวา ย่านลิเภา กระจุ๊ด เตยปาหนัน ป่านศรนารายณ์ กก หญ้าสามเหลี่ยม นำมาจักสานเป็น กระเป๋า ที่รองนั่งแบบญี่ปุ่น เสื้อ เป็นต้น
- ผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผาของกลุ่มผู้ผลิตจังหวัดสุโขทัย จังหวัดสงขลา จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรี
- ดอกไม้ประดิษฐ์จากดอกโสน ไบย่างพารา ดินหอม ผ้าใยบัว ผ้าไหม
- ผลิตภัณฑ์ไม้ เช่น เครื่องใช้บนโต๊ะทำจากไม้ตาล ผลิตภัณฑ์จากไม้มะม่วง ผลิตภัณฑ์จาก ไม้เนื้อหอม เชิงเทียน กล้อง โคมไฟ
- เฟอร์นิเจอร์จากผักตบชวา หวาย เถาวัลย์
- กระดาษสา กระดาษสับปะรด กระดาษจากกล้วยประเภทต่าง ๆ นำมาจัดทำเป็น ผลิตภัณฑ์ เช่น ดอกไม้ เครื่องเขียน กล้อง โคมไฟ
- ผลิตภัณฑ์ประเภทโลหะต่าง ๆ เช่น เครื่องประดับและของตกแต่งจากเงิน ผลิตภัณฑ์จาก ทองเหลือง มีดและช้อนสแตนเลส (ผู้ส่งออก. 2546: 69)

กล่าวได้ว่าผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ทุกประเภทสามารถพัฒนาให้มี ศักยภาพในการส่งออกและโอกาสในแทบทุกตลาด โดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่น ยุโรป อเมริกา ทั้งนี้ ส ี ัง สำคัญที่เป็นกุญแจไขสู่ความสำเร็จ คือ ผลิตภัณฑ์ต้องมีรูปแบบดี มีความหลากหลายและ ผู้ประกอบการมีการนำเสนอรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องและตรงกับรสนิยมของผู้บริโภค สำหรับ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกสู่ตลาดโลกนั้น กรมส่งเสริมการ ส่งออก ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “ปีม้กับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกรมการส่งเสริม การส่งออก” สรุปได้ดังนี้

- ปัญหาหลักใหญ่จะอยู่ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับผู้บริโภค ได้
- ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตขาดความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากผ ผลิตภัณฑ์ไม่มีความ สม่่าเสมอ ในด้านคุณภาพและปริมาณ

- รูปแบบของสินค้ายังไม่ค่อยมีการพัฒนา ส่วนใหญ่ยังเป็นแบบเดิม ๆ ไม่ได้มีการพัฒนา รูปแบบใหม่ให้ทันสมัยและน่าสนใจ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของตลาด เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่มีเป้าหมายการตลาดที่ชัดเจน
- ไม่มีการกำหนดบุคลากรด้านการตลาดอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในการส่งเสริม การตลาดต่อไป ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการส่งออกเห็นว่า ถ้าผู้ผลิตไม่มีศักยภาพในการทำตลาดส่งออก เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่มีเป้าหมายการตลาดที่ชัดเจน
- ผู้ผลิตขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ทำให้ระยะเวลาส่งมอบสินค้าไม่ตรงเวลา และไม่สามารถประหยัดต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ขาดความสามารถในการแข่งขัน
- ตอบสนองตลาดได้ช้า เนื่องผู้ผลิตขาดระบบข้อมูลข่าวสารของตลาด ทำให้ไม่รู้การ เปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด (ผู้ส่งออก. 2546: 70)

ทั้งนี้และทั้งนั้นในการทำการตลาดจะต้องนำจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคต่าง ๆ อื่น ทั้งพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมาช่วยในการกำหนดแผนปฏิบัติการของ การทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวทางการตลาดไปในทิศ ทาง เดียวกัน

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการของภาครัฐในการแก้ปัญหาความยากจนในท้องถิ่น ด้วยการสนับสนุนให้เกิดธุรกิจชุมชน โดยการใช้อนุมัติอนุญาตท้องถิ่นเป็นจุดแข็งในการสร้างศักยภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งให้สามารถพึ่งตนเองได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนใน ระดับรากหญ้า สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ เศรษฐกิจโลก ปัจจุบันผลิตภัณฑ์จากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน ต่าง ๆ ได้บ้างแล้ว และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยในระยะเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากจะสร้างรายได้ให้กับประชาชนแล้ว ยัง ส่งผลให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมให้สินค้าของไทยเป็นที่นิยม และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยในทุก ๆ พื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองและยัง เป็นการลดการพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศ เป็นผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีลักษณะเศรษฐกิจ ชุมชนที่พอเพียงและมีฐานการผลิตที่มั่นคง

8 . งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

www.flowerhandmade.com (2555: ประวัติดินญี่ปุ่น – ดินไทย) ให้ข้อมูลไว้ว่า จุดเริ่มต้นของดินที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ที่เรียกว่าดินญี่ปุ่นหรือดินไทย มีที่มาจากต่างประเทศ แต่กลับไม่ใช่ประเทศญี่ปุ่นอย่างที่เราเข้าใจกัน โดยแท้เริ่มมาจากประเทศในทวีปยุโรป (ไม่แน่ว่าประเทศไหน เพราะไม่มีการบันทึกไว้) แต่เริ่มที่ยุโรปสักประมาณ 50 - 60 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ.1940 - 1950) ซึ่งเกิดจากความบังเอิญมากกว่า เนื่องจากคนยุโรปในสมัย นั้นมักจะทานอาหารประเภทขนมปังเป็นอาหารหลัก ดังนั้นจึงเกิดแป้งที่เหลือใช้เป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง จึงได้มีผู้ที่คิดลองเอามาปั้นเป็นสิ่งของต่างๆ เช่น ตุ๊กตา ตัวสัตว์ และดอกไม้ จากนั้นก็ได้มีการคิดพัฒนาเรื่อยๆ ๗ จากที่เคยไม่มีสีก็ผสมสีลงไป จากที่โดนแมลงแทะกิน จากที่เกิดเป็นเชื้อราบ้าง ก็ปรับสูตรกันมาเรื่อย ๆ ตามลำดับ

ต่อมาเมื่อประมาณสักปี ค.ศ.1970 หรือประมาณ 30 ปีที่แล้ว เกิดมีชาวญี่ปุ่นเห็นชาวยุโรปปั้นเป็นรูปร่างต่าง ๆ ก็กลับมาคิดพัฒนาเป็นแป้งปั้นของญี่ปุ่นบ้าง แต่ก็มีข้อเสียเหมือนกับทางยุโรปอีก เช่นเคย ด้วยความที่ญี่ปุ่นเป็นนักคิดก็สามารถพัฒนาแป้งปั้นให้เกิดเป็นดินปั้นขึ้นมา จนได้ ที่เรียกว่าเคลย์ (Clay) ส่วนผสมในตอนแรกก็ทำมาจากแป้งทำอาหารเหมือนกัน (แต่ปัจจุบันเกิดแป้งทางเคมี) ที่ประเทศญี่ปุ่นในยุคก่อนนำมาปั้นตุ๊กตาแบบเหมือนจริง ก็จะมีผสมกระดาษปนที่เรียกว่า ดินเยื่อกระดาษ ส่วนการทำดอกไม้ ก็ใช้ดินแป้งทำ และก็มีโรงเรียนเล็ก ๆ เกิดขึ้นมากมาย เพื่อสอนการทำงานฝีมือประเภทนี้ขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ก็เกิดบริษัทที่ผลิต งาน ออกมาจำหน่ายเป็นจำนวนมากเช่นกัน หลากหลายยี่ห้อ ส่วนยี่ห้อที่เราคุ้นดีก็คือ ดิน LUNA CLAY เป็นยี่ห้อหนึ่งที่มีคนใช้มาก (ดินญี่ปุ่น LUNACLAY มีด้วยกันหลายเกรด แต่แบบที่บ้านเราใช้กันเป็นเกรดที่ถูกที่สุดในญี่ปุ่น)

หลังจากนั้นไม่นานนักดินญี่ปุ่นก็เริ่มเข้ามาในประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ.2530 เกิดการนำดินญี่ปุ่นมาปั้นเป็นดอกไม้ เป็นตุ๊กตา โดยผู้สอนก็เป็นอาจารย์ชาวญี่ปุ่น ในตอนนั้นมีคนไทยสนใจเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่แพร่หลาย ทำกันเฉพาะกลุ่ม โดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำเพื่อเป็น งานอดิเรกมากกว่า ไม่ได้ทำเพื่อจำหน่าย หลังจากนั้นไม่นานนักคนไทยที่เป็นคนรักเรื่องงานฝีมือก็คิดประดิษฐ์ดินไทยขึ้นมาบ้าง ก็เกิดจากแป้งเหมือนในทุก ๆ ประเทศที่เริ่มคิดสูตร เท่าที่จำได้ก็เห็นต้นมะพร้าว ต้นกล้วย ขยายกันอยู่ตามชายหาด เช่น แถวบางแสน ก็มากอยู่ และส่วนหนึ่งที่คุณครูที่สอนหนังสือ นำแป้งที่ทำเองมาสอนนักเรียนในวิชางานประดิษฐ์ในหลาย ๆ โรงเรียน ส่วนกลุ่มที่ทำขายก็พัฒนาด้านฝีมือในการทำให้สวยงาม ละเอียดลออ ยิ่งกว่าประเทศต้นแบบเสียอีก ทางด้านผู้ผลิตเองก็พัฒนาสูตรดินมาเกือบจะเทียบเท่าดินญี่ปุ่น

ถึงอย่างไรก็ตาม ทางร้านเราเองเคยไปแสดงสินค้าที่ยุโรป (ประเทศต้นแบบ) ได้เห็นงานของยุโรปในยุคปัจจุบันก็ไม่เหมือนที่บ้านเราทำ ส่วนใหญ่งานของเขาได้ถูกพัฒนาเป็นทางด้านงานเซรามิคมากกว่างานดินปั้น ฝรั่งเองพอเห็นของคนไทยยังทำสิ่งเดียวกันได้เหมือนดอกไม้จริงมาก และที่

ประเทศญี่ปุ่นเองเราก็เคยไปออกงานแสดงสินค้า โดยเอาดอกไม้ดินฝีมือคนไทยไปโชว์ ไปขายก็ได้รับความสนใจมาก ขายดีมาก เพราะที่ญี่ปุ่นเองจะไม่ค่อยมีดินเล็ก ส่วนดินใหญ่งานของเขาจะเป็นเหมือนงานประดิษฐ์ แต่ส่วนงานบ้านเราจะเหมือนดอกไม้จริง ๆ

น้ำผึ้ง - วิสุทธิณี เลิศดับสุวรรณ (2555: 11) อ้างอิงเทคนิคการปั้นดินไทยว่า จากประสบการณ์การปั้นดินญี่ปุ่น - ดินไทย แนว sweet deco มากกว่า 2 ปี เล่าว่า หลังจากที่เรียนจบก็เข้าทำงานเป็นพนักงานตามห้างสรรพสินค้า จนได้เห็นงานการปั้นดินไทยเป็นขนมเบเกอรี่ ออกแนวน่ารัก ๆ หวาน ๆ ก็เกิดความชอบ และด้วยที่เป็นคนชอบงานประดิษฐ์ตั้งแต่เด็กแล้ว จึงคิดว่าตัวเองนั้นก็น่าจะทำงานตัวนี้ได้ จากนั้นจึงเริ่มที่จะลองฝึกหัดปั้นดู โดยไปหาซื้อวัสดุมาทำการทดลองปั้นเอง

ในช่วงแรก ๆ ก็อาศัยวิชาการปั้นจากอินเทอร์เน็ต ใช้เวลาฝึกหัดลองผิดลองถูกกว่า 2 เดือน ก็เริ่มค้นพบวิธีการปั้นและการเลือกวัสดุที่จะนำมาทำการปั้นที่ลงตัว เมื่อทำได้ก็เริ่มปั้นมาเรื่อย ๆ และก็เริ่มนำงานปั้นขนมจิ๋วไปประยุกต์ ตกแต่งลงบนของใช้ต่าง ๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า อย่างพวก **เคสหรือกรอบมือถือ กล้องใส่คอนแทคเลนส์ กระຈก** หรือ **เครื่องประดับ** ก็นำไปตกแต่งได้ เช่นพวก **กิบิติดมม แหวน ตุ่มหู ที่คาดผม** เป็นต้น

“แรก ๆ ก็ทำไว้ใช้เอง แล้วก็เริ่มทำขาย โดยลงขายทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งก็ได้รับการตอบรับจากลูกค้าเป็นอย่างดี มีออเดอร์เข้ามามากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งงานปั้นตัวนี้มีคนทำอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อที่เราจะครองใจลูกค้าได้ งานที่เราทำออกมานอกจากจะต้องเน้นเรื่องสวยงามสมจริงแล้ว ความคงทนก็จะต้องคำนึงถึงด้วย ซึ่งสินค้าที่ทำจะต้องใช้งานได้นาน”

น้ำผึ้งกล่าวต่อไปว่างานปั้นแนว sweet deco แล้วนำไปตกแต่งบนเคสมือถือ ก็กำลังเป็นสินค้าที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในขณะนี้ ซึ่งวันนี้ทีมงาน “ช่องทางทำกิน” ได้สัมภาษณ์ถึงเทคนิคและวิธีการทำ การตกแต่งเคสมือถือด้วยดินปั้นที่เป็นรูปขนม ไอศกรีม มานำเสนอเป็นตัวอย่าง ซึ่งน้ำผึ้งบอกว่าสำหรับการลงทุนเบื้องต้นของการทำงานตัวนี้ ใช้เงินลงทุนไม่สูง ลงทุนประมาณ 2,500 บาท ก็สามารถปั้นขายได้แล้ว

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำ มีดังนี้คือ ...ดินญี่ปุ่น, ดินไทย, สีอะคริลิก, สีลิโคเน (สำหรับตกแต่ง), ที่กลิ้งดิน (ใช้เป็นแท่งอะคริลิกหรือไม้ก็ได้), กาว (ใช้สำหรับติดพวกเครื่องประดับ), คีมหนีบ, หัวบีบที่ใช้แต่งหน้าเค้ก, น้ำยาเคลือบเงา ฯลฯ

ดินที่ใช้ปั้นจะมีทั้งดินไทยและดินญี่ปุ่น งานบางชิ้นก็จะใช้ดินไทยผสมกับดินญี่ปุ่นแล้วถึงปั้น เพราะจะทำให้ปั้นง่าย จัดรูปทรงได้ง่าย แห้งเร็ว

วิธีการทำเริ่มจากออกแบบ วาดรูปแบบที่ต้องการจะทำ หลังจากออกแบบเรียบร้อยแล้วก็ทำการปั้นดินให้เป็นรูปขนมตามที่ต้องการจะนำไปวางตกแต่งลงบนเคสมือถือ โดยการปั้นขนมต่าง ๆ นั้นจะต้องปั้นให้ออกมาสวยงาม สีสันท้องคล้ายสีจริงที่สุด โดยใช้วิธีการดูแบบจากของจริง แล้วก็ทำการปั้น เมื่อทำการปั้นขนมจิ๋วเสร็จแล้วก็ปล่อยให้ตากทิ้งไว้ประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง รอให้แห้ง

การผสมสีลงในดินที่ใช้ทำ จะใช้สี อะคริลิก จะให้ดินเป็นสีอะไรก็ใช้สีนั้นทำการผสมลงไป
ดิน แล้วทำการรดให้สีเข้าเป็นเนื้อเดียวกับดิน ก็จะได้ดินที่เป็นสีตามต้องการ

เมื่อได้ขนมต่าง ๆ ที่ต้องการตามแบบแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนการตกแต่งลงบนเค้กมือถือ เริ่ม
จากการนำเค้กมือถือมาเช็ดทำความสะอาดพื้นผิว เช็ดเอาฝุ่นละอองออกให้หมดก่อน นำซิลิโคนบิ๊บใส่
ลงในถุ่ที่ตัดหัวบิ๊บสำหรับแต่งหน้าเค้ก หลักจากนั้นก็ทำการบีบซิลิโคนลงไปบนเค้กมือถือที่เตรียมไว้
ให้ทั่ว จากนั้นจึงนำขนมต่าง ๆ ที่ปั้นเตรียมไว้ มาทำการจัดวางตามแบบที่ออกไว้บนซิลิโคน (ถ้า
ต้องการให้ติดแน่นก็สามารถใช้กาวร้อนที่ใช้ติดเครื่องประดับทาลงไปบนซิลิโคนก่อนที่จะนำขนมต่าง ๆ
มาติดตกแต่ง)

หลังจากทำการติดตกแต่งจัดวางดินปั้นรูปขนมต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ก็ปล่อยให้ทิ้งไว้ประมาณ 6
ชั่วโมง รอจนงานแห้งสนิท จึงนำมาทำการทาน้ำยาเคลือบเงา ทาทั่วแล้วก็รอให้น้ำยาเคลือบเงาแห้ง ก็
เป็นอันเสร็จขั้นตอน

อำพรพร ทะวะบุตร (2547: คำนำ) กล่าวว่า งานปั้นดินจิ๋วมีหลายประเภท เช่น การปั้นอาหาร
หวาน - คาว ขนมปัง ผลไม้ งานปั้นเป็นงานหัตถกรรม เป็นงานฝีมือ ซึ่งปั้นจากรูปแบบของจริงจะไม่มี
แม่พิมพ์ใด ๆ นอกจากการปั้นขึ้นรูป ดังนั้น การปั้นงานประเภทนี้ต้องอาศัยความมานะ อดทน ใจรัก
และมีทักษะ เพราะชิ้นงานเป็นชิ้นเล็กต้องอาศัยความประณีต และการใช้สีในชิ้นงานต้องอา คัยดูจาก
ของจริง เพื่อการผสมสีที่ถูกต้องเหมือนจริง

อำพรพร ทะวะบุตร (2547: คำนำ) สรุปการปั้นดินจิ๋วไว้ว่า การปั้นเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ใน
สมัยโบราณเราจะปั้นสิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียวและก็ได้ประยุกต์เป็นเซรามิค แต่การปั้นงานประดิษฐ์
ด้านสวยงาม เช่น ดอกไม้ งานปั้นจิ๋ว ซึ่งเป็นงานละเอียดอ่อน จึงมีการประดิษฐ์ดินที่ทำจากแป้งและ
กาว เช่น ดินญี่ปุ่น และดินไทย เนื่องด้วยดินญี่ปุ่นมีราคาค่อนข้างแพงมาก ถ้าเราจะปั้นงานเพื่อเป็น
สินค้าจำหน่ายราคาต้นทุนค่อนข้างสูง แต่ดินไทยราคาพอสมควร แต่คุณภาพใกล้เคียงกัน

การปั้นของจิ๋วเพื่อเลียนแบบของจริง แต่มีขนาดเล็กมากกว่า แต่มีความเหมือนของจริง ซึ่งมี
วิธีการปั้น มีรูปทรงเฉพาะ ไม่มีแม่พิมพ์เหมือนกับการปั้นดอกไม้ การปั้นขนม ก่อนอื่นเราต้องรู้จัก
รูปร่างสีสันของขนมชิ้น ๆ ก่อน ว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง รูปทรงของขนมเป็นอย่างไร เพื่อที่เราจะได้
ขึ้นรูปทรงได้ถูกต้อง ดังนั้น เราจะบอกวิธีการปั้นรูปร่างของขนมชิ้น ๆ สีของขนม ขนาดกับภาชนะที่ได้
การเทเรซินบนขนมที่เป็นน้ำ การผสมสี การทาสีบนขนมต่าง ๆ การจัดวางอย่างสวยงาม

รัตนภรณ์ เทพสนิท , ปวีณา โอบอ้วน (2537: คำนำ) สรุปการปั้นของจิ๋วว่า การปั้นจัดเป็น
ศิลปะแขนงหนึ่งที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย มาตั้งแต่สมัยโบราณ และตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ศิลปะ
การปั้นเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่อยู่คู่กับเรามาช้านาน และเป็นสิ่งใกล้ตัวเราทุกคน เกิดมาต้องรู้จักวิธีการปั้น
ทุกคน จะสวยงามมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการฝึกฝน และที่สำคัญต้องมีใจรัก กในงานปั้น มี
ความคิดสร้างสรรค์ทางจินตนาการ มีความมุ่งมั่น อดทน มีความประณีต และความละเอียดอ่อน

การปั้นของจิ๋ว นับเป็นงานที่ต้องใช้ความอดทนในการทำ เพราะเป็นการย่อขนาดสิ่งของต่าง ๆ ให้ออกมามีขนาดเล็กกว่าของจริง ในสมัยก่อน อาจปั้นจากดิน พอเทคโนโลยีทันสมัยขึ้น วิวัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลง ก็สามารถคิดค้นสิ่งต่าง ๆ นำมาปั้นเป็นชิ้นงานที่มีรูปร่างแปลกตา แตกต่างกันออกไปจากวัสดุชนิดต่าง ๆ

จากการได้ศึกษาจากงานวิจัย สรุปได้ว่า ดินไทยมีพัฒนาการมาจากทวีปยุโรป และประเทศญี่ปุ่นได้นำดินปั้นขมบิงจากยุโรปมาปรับปรุงพัฒนา แล้วนำมาแพร่หลายในประเทศไทย สาเหตุด้วยสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นในการปั้นมีราคาแพง คนไทยจึงคิดประดิษฐ์วัสดุที่ใช้ปั้นเอง และสามารถพัฒนาเป็นดินไทยที่ใช้ปั้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ผนวกกับความสามารถในการคิดประดิษฐ์ เทคนิคต่าง ๆ ในการปั้น เช่น ผลิตภัณฑ์ของจิ๋ว ของที่ระลึก ของประดับในพิธีกรรมต่าง ๆ จึงทำให้ดินไทยนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง “หัตถกรรมดินไทย กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัด สมุทรสงคราม ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอน” ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผลงานศิลปหัตถกรรมดินไทย ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้โดยแบ่งกลุ่มการศึกษาศิลปหัตถกรรมดินไทยจากแหล่งที่ศึกษาแต่ละแหล่ง จำนวน 4 แหล่ง ได้แก่

1. กลุ่มสมาชิกนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง
บ้านเลขที่ 80/1 ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
2. กลุ่มสมาชิก จรูญทรัพย์ ถนอมศาสนะ
บ้าน เลขที่ 9/2 หมู่ 6 ถ.ตลิ่งชัน - สุพรรณบุรี ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง
จังหวัดนนทบุรี
3. กลุ่มสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลในลักษณะภาคสนาม (Field Work) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. กระบวนการขั้นตอนการผลิต
2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์
3. กระบวนการถ่ายทอดความรู้
4. การจัดการด้านการตลาด
5. ข้อมูลประเภทบุคคล คือ กลุ่มช่างหัตถกรรมดินไทย ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร

3. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาและข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกตและการสัมภาษณ์มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายและประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหาตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์มาศึกษาวิเคราะห์ บันทึกข้อมูลต่อไปนี้
 - 2.1 กระบวนการและขั้นตอนการผลิตงาน
 - 2.2 รูปแบบของผลิตภัณฑ์
 - 2.3 กระบวนการถ่ายทอดความรู้
 - 2.4 การจัดการด้านการตลาด
3. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้
4. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานหัตถกรรมดินไทย กรณีศึกษางานหัตถกรรมดินไทย OTOP ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้คือ

1. กระบวนการขั้นตอนการผลิต
2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์
3. กระบวนการถ่ายทอดความรู้
4. การจัดการด้านการตลาด

1. กระบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ

1.1 จากการได้ศึกษาและลงพื้นที่ของกลุ่มหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกยสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะสรุปได้ว่าวัตถุดิบที่ใช้ในกระบวนการผลิต มีส่วนผสมหลักได้แก่

ตาราง 1 ส่วนผสมหลักของกลุ่มสมาชิกนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

ลำดับ	คุณสมบัติของสาร	วัตถุดิบ	ปริมาณ
1	ส่วนที่ทำให้เกิดเนื้อดิน	1. ดินขาว 2. ดินสอพอง	4 ส่วน
2	ส่วนความเหนียวเหน็ด	กาวลาเทค	2 ส่วน
3	สารแต่งกลิ่น	หัวน้ำหอม	1/2 ส่วน
4	สารกันเสีย	โซเดียมเบนโซเอต	1/12 ส่วน
5	สารมัน, วาว	น้ำมันมะกอก	1/4 ส่วน

ส่วนผสมที่ใช้ในการผลิต

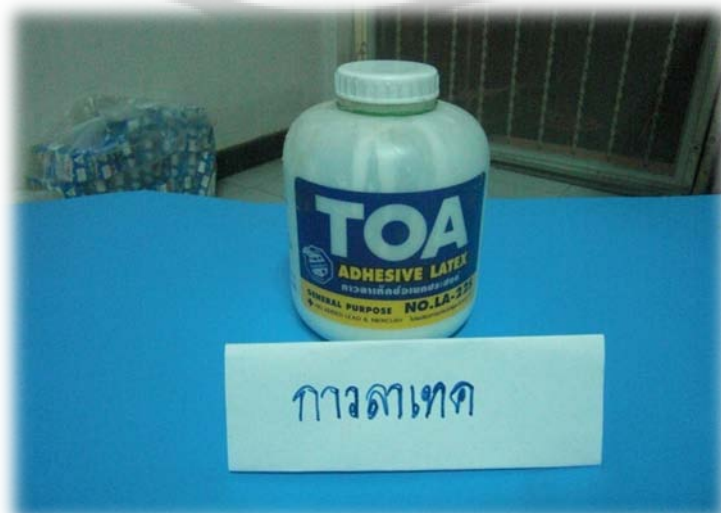
ภาพประกอบ 1 ส่วนผสม

ภาพประกอบ 2 ดินขาว

ภาพประกอบ 3 ดินสอพอง

ภาพประกอบ 4 กาวลาเทค

ภาพประกอบ 5 หัวน้ำหอม

ภาพประกอบ 6 สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต)

ภาพประกอบ 7 น้ำมันมะกอก

1.1.1 กระบวนการและขั้นตอนผลิตคือ จะนำดินขาว 2 ส่วน ผสมกับดินสอพอง 2 ส่วน แล้วร่อนด้วยตะแกรงป่นกัน แล้วนำโซเดียมเบนโซเอต ผสมให้เข้ากัน นำส่วนผสมทั้งหมดใส่และคนให้เข้ากัน นวดให้ดินนิ่ม โดยใช้ ครีมพอนด์สมะนาวทาเมื่อนวดให้ดินเข้ากันจนสามารถปั้นได้ นำมาเก็บใส่ห่อพลาสติกใส เก็บไว้ที่อุณหภูมิปกติสามารถนำมาผสมสีใช้ได้เป็นเวลานานหากไม่ โดนลม ซึ่งสีที่ใช้ในการผสมดินที่ปั้นมักใช้สีน้ำมัน ยีห้อวินเซอร์ หรือสีทำขนม ผสมแล้วนวดให้เข้ากันนำมาห่อถุงพลาสติกเก็บไว้ใช้ได้นาน

1.1.2 ขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ

ภาพประกอบ 8 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง

ภาพประกอบ 9 ร่อนดินสอพองด้วยตะแกรง

ภาพประกอบ 10 นำดินขาวและดินสอพองมาผสมกัน

ภาพประกอบ 11 เติมกาวลาเทค

ภาพประกอบ 12 เติมหัวน้ำหอม

ภาพประกอบ 13 เติมน้ำมันมะกอก

ภาพประกอบ 14 นวดส่วนผสมให้เข้ากัน

ภาพประกอบ 15 ใช้ครีมพอนด์สทามือนวดดินให้เข้ากัน

ภาพประกอบ 16 นำมาแบ่งใส่ถุงจัดเก็บในอุณหภูมิปกติ

จะสังเกตเห็นว่ากระบวนการ และขั้นตอนการผลิตของกลุ่มสมาชิกนาย สิริินทร์ จะใช้ดินขาวและดินสอพองเป็นส่วนผสมหลัก และดินสอพองก่อนใช้ก็จะนำมาบดหรือปั่นให้ละเอียด เวลานวดดินนำมาปั้นจะได้เนื้อดินที่มีความเนียน เนื้อดินมีความละเอียดผลงานจะมีความประณีตสวยงาม

1.2 จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ศึกษาขั้นตอนกระบวนการทำ วัตถุประสงค์หลักของสมาชิกกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนนมศาสนะ จะพบว่าส่วนผสมที่ผลิตวัสดุหลักได้แก่

ตาราง 2 ส่วนผสมที่ผลิตวัสดุหลัก ของกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนนมศาสนะ

ลำดับ	คุณสมบัติของสาร	วัตถุดิบ	ปริมาณ
1	ส่วนที่ทำให้เกิดเนื้อดิน	1. ดินขาว 2. สารทาลคัม	3 ส่วน 1 ส่วน
2	ส่วนความเหนียวเหนียว	กาวลาเทค	2 ส่วน
3	สารแต่งกลิ่น	หัวน้ำหอม	1/2 ส่วน
4	สารกันเสีย	โซเดียมเบนโซเอต	1/12 ส่วน
5	สารมัน, วาว	น้ำมันมะกอก	1/4 ส่วน

1.2.1 กระบวนการและขั้นตอนการผลิต

ส่วนผสมที่ใช้ในการผลิตวัตุดิบ

ภาพประกอบ 17 ดินขาว

ภาพประกอบ 18 น้ำมันมะกอก

ภาพประกอบ 19 สารกลั่น

ภาพประกอบ 20 กาวลาเทค

ภาพประกอบ 21 สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต)

ภาพประกอบ 22 น้ำหอม

ภาพประกอบ 23 ส่วนผสม

1.2.2 ขั้นตอนการผลิตวัตุดิบ

ภาพประกอบ 24 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง

ภาพประกอบ 25 ร่อนสารทัลค์ด้วยตะแกรง

ภาพประกอบ 26 นำกาวลาเทคมาผสม

ภาพประกอบ 27 เติมน้ำมันมะกอก

ภาพประกอบ 28 เติมหั้วน้ำหอม

ภาพประกอบ 29 นวดให้เข้ากัน

ภาพประกอบ 30 นวดด้วยมือ

ภาพประกอบ 31 ห่อด้วยพลาสติกเก็บไว้

นำดินขาวร้อนด้วยตะแกรงให้ดินขาวให้ดินขาวแตกตัวหลายๆครั้งเนื้อดินไม่ติดกันและสารทัลคัมร้อนด้วยตะแกรงหลายๆครั้ง เพื่อไม่ให้สารนั้นติดกันเป็นก้อนนำมาผสมรวมกัน แล้วร่อนด้วยตะแกรงอีกครั้งเพื่อให้เนื้อดินขาวและสารทัลคัมเข้ากันได้ดี นำสารกั้นเสียโซเดียมเบนโซเอต ร่อนรวมกันและคนให้เนื้อดินเข้ากัน หลังจากนั้นจึงนวดด้วยเครื่องนวดหรือมือ หากนวดด้วยมือต้องทาด้วยครีมกันเนื้อดินติดมือ นวดจนได้ที่คือสามารถปั้นได้จึงนำมาแบ่งใส่ถุง ถุงละ 1 ชีด แล้วห่อด้วยพลาสติกกันอากาศเข้า เก็บไว้ที่อุณหภูมิปกติ จะสามารถใช้ดินได้นานถึง 6 เดือน

กระบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ ของกลุ่ม กนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

1.3 จากการได้ลงพื้นที่และสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า กลุ่มของนางกนกจันทร์ นาคทอง จะใช้วัสดุหลักในการผลิตดินไทยได้แก่

ตาราง 3 ส่วนผสมวัตถุดิบหลักของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง

ลำดับ	คุณสมบัติของวัสดุ	วัตถุดิบ	ปริมาณ
1	ส่วนที่ทำให้เกิดเป็นเนื้อดิน	ดินขาว	4 ส่วน
2	ส่วนความเหนียวเหน็ด	กาวลาเทค	2 ส่วน
3	สารแต่งกลิ่น	หัวน้ำหอมสกัด	1/8ส่วน
4	สารกั้นเสีย	โซเดียมเบนโซเอต	1/8ส่วน
5	สารมันวาว	ครีมพอนด์ส มะนาว	1/8ส่วน

1.3.1 กระบวนการและขั้นตอนการผลิต

ส่วนผสมที่ใช้ในการผลิตวัตถุดิบ

ภาพประกอบ 32 ดินขาว

ภาพประกอบ 33 กาวลาเทค

ภาพประกอบ 34 หัวน้ำหอม

ภาพประกอบ 35 สารกันเสีย(โซเดียมเบนโซเอต)

ภาพประกอบ 36 ครีมพอนด์มะนาว

ภาพประกอบ 37 รวมวัตถุดิบที่ใช้ทั้งหมด

1.3.2 ขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ

ภาพประกอบ 38 ร่อนดินขาวด้วยตะแกรง

ภาพประกอบ 39 นำกาวลาเทคมาใส่หม้อตั้งไฟให้เดือด

ภาพประกอบ 40 ใส่ดินขาว

ภาพประกอบ 41 ใส่หัวน้ำหอม

ภาพประกอบ 42 ใส่สารกันเสีย (โซเดียมเบนโซเอต)

ภาพประกอบ 43 คนส่วนผสมให้เข้ากัน

ภาพประกอบ 44 นวดให้เข้ากัน

ภาพประกอบ 45 หากดินตืดมือใช้ครีมพอนด์สวดมือ

ภาพประกอบ 46 นวดจนดินเข้ากันได้ดี

ภาพประกอบ 47 นำแบ่งใส่ถุงกันดินแห้ง

ภาพประกอบ 48 จัดเก็บในอุณหภูมิกักตุน

ขั้นตอนการผลิตดินไทย โดยนำดินขาวมาร่อนใส่ตะแกรง เพื่อไม่ให้ดินจับเป็นก้อน นำกาวลาเทคใส่หม้อตั้งไฟให้เดือด แล้วนำดินขาว โซเดียมเบนโซเอต หัวน้ำหอมกลิ่นตามใจชอบ คนให้เข้ากันจนทั่วแล้วนวดให้เข้ากันจนได้ที่ หากติดมือจะใช้ ครีมพอนด์สมะนาวช่วยในการทามือและนวดดิน ทำให้ดินไม่ติดมือ นวดจนแบ่งเข้ากันได้ดี นำแบ่งใส่ ถุงกันดินแห้ง เก็บไว้ที่อุณหภูมิกักตุน ดินจะเก็บไว้ใช้ได้นาน 3-6 เดือน

สรุปจะสังเกตว่าการทำดินไทยที่ใช้ปั้นของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง นั้นจะใช้วัตถุดิบหลักได้แก่ ดินขาว แล้วผ่านกระบวนการทำให้เป็นเนื้อดินโดยใช้ความร้อนเข้าช่วยทำให้กาวลาเทคสามารถช่วยในการละลายให้ดินเข้ากับกาวได้ดี แล้วนำส่วนผสมต่างๆนำมาผนวกกัน สามารถนำไปผลิตเป็นรูปแบบต่างๆเก็บไว้ใช้ได้ยาวนาน

จะสังเกตว่าการผลิตวัตถุดิบที่ทำให้เกิดดินไทยของทั้ง 3 แหล่งนั้นจะใช้ดินขาวเป็นส่วนผสมหลัก และกาวลาเทค ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการนวดดิน ขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการของแต่ละแหล่งในการนวด และวิธีการเก็บรักษาให้ดิน ไม่แข็ง และสามารถนำมาใช้ได้ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง จะพบว่าการผลิตวัตถุดิบนั้นหากมีปริมาณที่ต้องการมากๆ จะใช้อุปกรณ์ต่างๆเป็นเครื่องมือเข้ามาช่วยในการอำนวยความสะดวกในการผลิต ซึ่งได้แก่ เครื่องร่อนแป้ง เครื่องนวดไฟฟ้า ซึ่งจะทำให้ทุ่นแรงกว่าที่จะใช้แรงงานคน และส่วนผสมก็จะมีคุณสมบัติที่ดี เมื่อนำเนื้อดินมาผสมสีสำหรับปั้นสามารถปั้นได้เหมือนจริงตามธรรมชาติ และสีที่เป็นส่วนผสมหลักหากใช้ปริมาณมากจะใช้สีผสมอาหาร หากใช้ในปริมาณที่เป็นงานฝีมือเล็กๆจะใช้สีน้ำมัน ซึ่งคุณสมบัติของสีน้ำมันทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแวววาวเหมือนจริงตามธรรมชาติ และสามารถสร้างรูปแบบของผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลาย เพราะมีโทนของสีต่างๆให้เลือกได้อย่างมากมาย จึงเป็นที่นิยมของช่างทั่วไปในการผลิตรูปแบบของงานหัตถกรรม

2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์

2.1 การผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ และทำการศึกษาถึงรูปแบบการผลิตดินไทย จากกลุ่มของสมาชิก นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จะพบว่าสมาชิกส่วนมาก ของกลุ่มจะมีความถนัดที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความชอบ และความง่าย ของช่างแต่ละประเภทที่มีความชำนาญ และเชี่ยวชาญที่ต่างกัน หากเป็นช่างรุ่นเก่าๆที่มีอายุ จะผลิตรูปแบบงานที่มีความยาก และซับซ้อนมากกว่า ส่วนช่างที่มีความชำนาญและประสบการณ์น้อยกว่าก็จะผลิตหัตถกรรมดินไทยที่มีความยากไม่ซับซ้อนมากนัก

2.1.1 ขั้นตอนการปั้นรูปแบบหัตถกรรมดินไทยผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. เตรียมดิน

ภาพประกอบ 49 ดินขาว

2. เตรียมอุปกรณ์

ภาพประกอบ 50 พู่กัน

ภาพประกอบ 51 กรรไกร

3. ขั้นตอนการเตรียมมาลัยดิน

3.1 นำดินมาผสมกับสี

ภาพประกอบ 52 ดินผสมสีแล้ว

3.2 ปั้นดินเป็นรูปหยดน้ำ

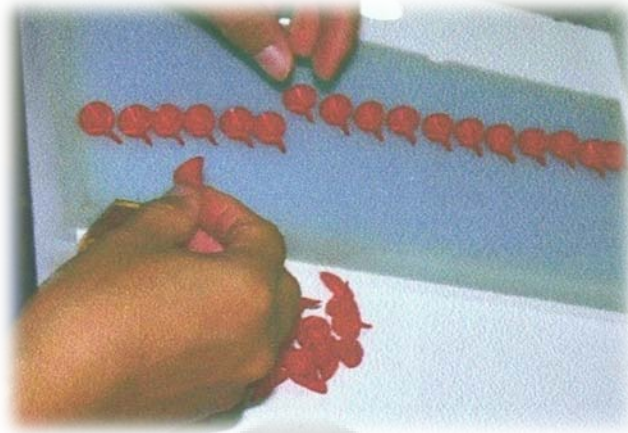
ภาพประกอบ 53 ดินปั้นเป็นหยดน้ำ

3.3 ใช้กระจกขนาด 2x2 นิ้ว กดให้เป็นรูปกลีบ

ภาพประกอบ 54 กดดินด้วยกระจก

3.4 ผึ่งให้แห้งแล้วนำมาจับจีบ

ภาพประกอบ 55 นำดินมาผึ่ง

3.5 เจาะกลีบสำหรับร้อย

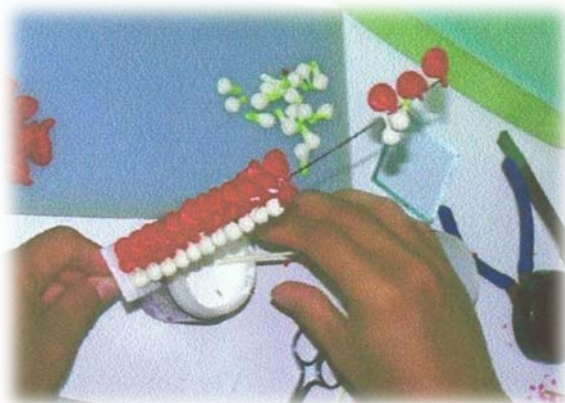
ภาพประกอบ 56 เจาะรู

3.6 นำกลีบมาร้อยในเข็มมาลัย

ภาพประกอบ 57 นำดินมาร้อย

3.7 ระหว่างกลีบทาด้วยขาว

ภาพประกอบ 58 ทากาว

3.8 จะได้ตัวมาลัยหรือมาลัยเดี่ยว

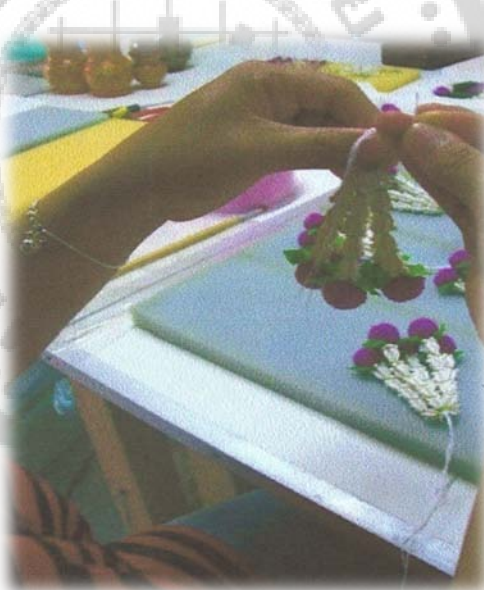
ภาพประกอบ 59 ตัวมาลัยที่ร้อยเสร็จ

3.9 นำเข็มร้อยด้ายถอดมาลัยผูกด้วยแกนทิ้งไว้ให้แห้ง

ภาพประกอบ 60 นำมาผูกกับแกน

3.10 นำดอกไม้ดินหอมมาร้อยเป็นช่อบตามที่ต้องการ

ภาพประกอบ 61 ร้อยช่อบ

3.11 ประกอบมาลัยกับอุบะ

ภาพประกอบ 62 ประกอบพวงมาลัย

3.12 ตกแต่งประกอบบรรจุภัณฑ์

ภาพประกอบ 63 พวงมาลัยในบรรจุภัณฑ์ 1 ภาพประกอบ 64 พวงมาลัยในบรรจุภัณฑ์ 2

ภาพประกอบ 65 พวงมาลัยในบรรจุภัณฑ์ 3 ภาพประกอบ 66 พวงมาลัยในบรรจุภัณฑ์ 4

2.1.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำการผลิตของกลุ่ม คือ

1.รูปแบบการปั้นดอกไม้

ภาพประกอบ 67 ดอกบานไม่รู้โรย

ภาพประกอบ 68 ดอกกุหลาบ

ภาพประกอบ 69 ดอกหน้าวัว

ภาพประกอบ 70 ดอกกล้วยไม้

ภาพประกอบ 71 ดอกกล้วยไม้

ภาพประกอบ 72 ดอกทิวลิป

ภาพประกอบ 73 ดอกแวนด้าม่วง

ภาพประกอบ 74 ดอกแวนด้าแดง

ภาพประกอบ 75 ดอกอลิสซาเบธ

ภาพประกอบ 76 ดอกแคทลียา

2.รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก

ภาพประกอบ 77 มาลัยกลมเล็ก

ภาพประกอบ 78 มาลัยกลมใหญ่

ภาพประกอบ 79 มาลัย 2 ชาย ลายสลับแดง ภาพประกอบ 80 มาลัย 2 ชาย ลายสลับเหลือง

ภาพประกอบ 81 มาลัยชายเดี่ยว

ภาพประกอบ 82 มาลัยแต่งงาน

3. รูปแบบการปั้นพานแห่นาค

ภาพประกอบ 83 พานพระธาตุ

ภาพประกอบ 84 พานพระธาตุ

ภาพประกอบ 85 พานเครื่องทองน้อย

ภาพประกอบ 86 พานพุ่มเดี่ยว

ภาพประกอบ 87 พานพุ่มคู่

ภาพประกอบ 88 พานพุ่มเฉลิมพระเกียรติ

4. รูปแบบการปักเครื่องแขวน

ภาพประกอบ 89 อุบะ 3 ชาย

ภาพประกอบ 90 อุบะ 3 ชาย

ตาราง 4 สรุปรูปแบบการปักของกลุ่ม นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

ลำดับ	รูปแบบการปัก	ประเภท	ชนิด
1	รูปแบบการปักดอกไม้	- ดอกกล้วยไม้ - ดอกกุหลาบ - ดอกบานไม่รู้โรย - ดอกรัก - ดอกจำปี - ดอกพุด - ดอกจำปา	- แคทลียา - ทิวไป
2	รูปแบบการปักผลไม้	-	-
3	รูปแบบการปักเป็นตัวสัตว์	-	-
4	รูปแบบการปักเป็นของจำลอง	-	-
5	รูปแบบการปักเป็นของที่ระลึก	- พวงมาลัย	- พวงมาลัยกลม - พวงมาลัย 2 ชาย - พวงมาลัย 1 ชาย
6	พานแห่นาค	- ดอกรัก - ดอกพุด - ดอกบานไม่รู้โรย	-
7	เครื่องแขวน	- อุบะ	- อุบะ 3 ชาย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลของรูปแบบ ของกลุ่มหัตถกรรมดินไทย นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสาคร จะพบว่า กลุ่มของนายสิรินทร์ จะมีความชำนาญ และเชี่ยวชาญในการผลิตพวงมาลัย ประเภทต่างๆ เป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มจนได้รับ รางวัล ประกาศนียบัตร หนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล ในระดับ 3 ดาว นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้รายได้เสริมจาก ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกะลามะพร้าว เพราะเนื่องด้วยบริเวณท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมรอบๆพื้นที่มีการ ปลูกมะพร้าวเป็นจำนวนมาก จึงได้คิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์เสริมจากกะลามะพร้าว ให้เป็นรูปร่างแบบต่างๆ อย่างมากมาย และทางกลุ่มยังได้รวมตัวกันพัฒนามีฝีมือ ฝึกฝน ในการจินตนาการวาดภาพลงบนผืน ผ้าใบ ให้เป็นรูปแบบต่างๆตามจินตนาการของกลุ่ม ซึ่งจะมีนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง เป็นกำลังหลัก สำคัญ ในการเป็นผู้นำของกลุ่มในเรื่องการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆในการวาดภาพ และทำการฝึกฝน ทักษะการวาดภาพด้วยตนเองให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งนอกเหนือจากงานหัตถกรรม ดินไทย ให้ผู้ซื้อได้ซื้อเป็นของที่ระลึกตามความพอใจของแต่ละคน

2.1 การผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ และทำการศึกษารูปแบบหัตถกรรมดินไทย ของกลุ่มนางกนก จันทร์ นาคทอง ตำบลบางแคเหนือ อำเภอบางแค กรุงเทพมหานคร จะพบว่า การผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทำจากดินไทยนั้น จะมีสมาชิกที่รับไปทำที่บ้าน และจะมีความถนัด หรือเชี่ยวชาญตา มรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และผลงานที่มีผู้ซื้อสั่งเข้ามาเป็นจำนวนมากๆ หากมีผลิตภัณฑ์ที่ รูปแบบที่นิยม สมาชิกก็จะรวมตัวกัน ช่วยเหลือกันในการผลิตผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีผู้สั่งเข้ามา มากให้พอกับความต้องการของตลาดซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มได้ผลิตเป็นหลักๆได้แก่

2.2.1 ขั้นตอนการปั้นรูปแบบหัตถกรรมดินไทย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. เตรียมดิน

ภาพประกอบ 91 ดินขาว

2. เตรียมอุปกรณ์

ภาพประกอบ 92 สี

ภาพประกอบ 93 กรรไกร

3. ภาพประกอบ 94 ตะกร้า

ภาพประกอบ 95 กาว

ขั้นตอนการทำผลไม้จิ๋ว (มังคุด)

3.1 ผสมสีดิน

ภาพประกอบ 96 ดินผสมสี

3.2 หยิบดินสีม่วงและม่วงแดง ออกมาปั้นขนาดเท่าเม็ดถั่วลิสง

ภาพประกอบ 97 ปั้นดินเป็นรูปทรง

3.3 ใช้ดินสีเขียวปั้นขนาดเท่าถั่วลิสงเท่ากัน

ภาพประกอบ 98 ปั้นดินเป็นรูปทรง

3.4 นำมาคลึงให้ได้ขนาดความหนาประมาณไม้จิ้มฟัน

ภาพประกอบ 99 ปั้นดินเป็นรูปทรง

3.5 บีบออกมาเล็กน้อย

ภาพประกอบ 100 ปั้นดินเป็นรูปทรง

3.6 นำด้ามพู่กันมากดให้แบนใช้ทำเป็นขั้วทั้งสี่ของม้งคูด

ภาพประกอบ 101 ปั้นดินเป็นรูปทรง

3.7 นำตัวม้งคูดมาทากาวส่วนหนึ่ง แล้วนำขั้วมาติดให้ครบทั้งสี่ด้าน

ภาพประกอบ 102 ทากาว

ภาพประกอบ 103 นำชิ้นส่วนมาประกอบ

ภาพประกอบ 104 นำชิ้นส่วนมาประกอบ

3.8 นำกรรไกรตัดดินสียเขียวที่เหลือ (เป็นเส้น) ตัดแนวเฉียงขนาดไม่กี่มิล

ภาพประกอบ 105 ส่วนประกอบขั้วม้งคูด

3.9 นำมาติดกับตัวลูกม้งคูดที่เตรียมไว้ จัดตกแต่งลงตะกร้า

ภาพประกอบ 106 ประกอบชิ้นส่วนสุดท้าย

ภาพประกอบ 107 จัดแต่งใส่ตะกร้า

2.2.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำการผลิตของกลุ่ม คือ

1. รูปแบบการปั้นของจำลองขนาดเล็ก

ภาพประกอบ 108 ขนมไทยจิ๋ว

ภาพประกอบ 109 พืชผักสวนครัวจิ๋ว

ภาพประกอบ 110 อาหารทะเลจิ๋ว

ภาพประกอบ 111 อาหารไทยจิ๋ว

ภาพประกอบ 112 ผลไม้จิ๋ว

ภาพประกอบ 113 ดอกไม้จิ๋ว

ตาราง 5 สรุปรูปแบบการปั้นของกลุ่ม นางกนกจันทร์ นาคทอง

ลำดับ	รูปแบบการปั้น	ประเภท	ชนิด
1	รูปแบบการปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ขนมไทย - ขนมฝรั่ง - อาหารไทย - พืชผักสวนครัว - ดอกไม้ในกระถาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทองหยิบ - ทองหยอด - ฝอยทอง - ขนมหั่น - พริกชี้หู - แต่งกวา - มะนาว - ฝักกาด - ฝักคะน้า - ฝักบุง - ฝักกะเจด - ฝักกะหล่ำปลี - แครอท - พริกหยวก - พริกหวาน - หัวปลี - เห็ดนางฟ้า - เห็ดหูหนู - กุหลาบ - แคทลียา - ว่านสี่ทิศ - ทานตะวัน - บานไม่รู้โรย - บานบุรี - เยปี่ว่า
2	รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึกขนาดเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ตุ๊กตา - เห็ดประดับขอนไม้ - ดอกไม้ติดเสื้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - การ์ตูน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการปั้นของกลุ่มหัตถกรรมดินไทย กลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร จะพบว่า กลุ่มจะมีการผลิตผลิตภัณฑ์ มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก หรือขนาดจิ๋ว และรูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก ขนาดจิ๋ว ได้แก่ สินค้าประเภทขนมไทย ขนมฝรั่ง อาหารไทย พืชผักสวนครัว ดอกไม้กระถาง ตุ๊กตา เห็ดประดับขอนไม้ ดอกไม้ติดเสื้อ ซึ่งการผลิตสินค้าแต่ละประเภทจะมากขึ้นอยู่กับจำนวนที่ผู้ซื้อสั่งยอดเข้ามา

2.3 การผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มสมาชิกจรรยาทรัพย์ ถนนมศานะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ และทำการศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทย ของกลุ่มสมาชิกจรรยาทรัพย์ ถนนมศานะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จะพบว่า สมาชิกของกลุ่มจะมีการรวมตัวกันในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีจำนวนมากๆ แต่จะมีการรับงานไปทำตามบ้านของตน หากงานนี้ มีผู้สั่งเป็นจำนวนมาก และต้องการกำลังผลิตมากๆ แต่ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นที่ผลิตก็จะส่งมารวบรวมที่นางจรรยาทรัพย์ ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่ม และเป็นประธานกลุ่ม รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้แก่

2.3.1 ขั้นตอนการปั้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีขั้นตอนดังนี้

1. เตรียมดิน

ภาพประกอบ 114 ดินขาว

2. เตรียมอุปกรณ์

ภาพประกอบ 115 เครื่องรีดดิน

ภาพประกอบ 116 ดัมเบล

ภาพประกอบ 117 พิมพ์กด

ภาพประกอบ 118 กรรไกร

3. ขั้นตอนการปั้นดอกกล้วยไม้ แคทลียา

3.1 รีดดินสีชมพูอ่อนด้วยเครื่องรีดดิน

ภาพประกอบ 119 การรีดดิน

3.2 กัดกลีบเลี้ยงด้วยพิมพ์ แล้วนำไปกดตาย

ภาพประกอบ 120 การใช้พิมพ์กดดินตามแบบ

ภาพประกอบ 121 ดินที่ได้จากการกดพิมพ์

3.3 นำดัมเบลมาคลึงให้โค้งนิดหน่อย ใช้เหล็กกดด้านหลังเพื่อให้เข้าดอกง่าย

ภาพประกอบ 122 การคลึงด้วยดัมเบล

ภาพประกอบ 123 การกดด้านหลังด้วยเหล็ก

3.4 การปั้นเกสร ใช้ดินขาวปั้นเป็นหยดน้ำ คัลายเม็ดถั่วแตยาวหน่อย

ภาพประกอบ 124 การปั้นดินเป็นรูปหยดน้ำ

ภาพประกอบ 125 การคลึงให้มีลักษณะยาว

3.5 ใช้ปลายเหล็กคลึงกดด้านหลังให้แบน ใช้ปลายแหลมตแต่งให้คล้ายเกสรกล้วยไม้

ภาพประกอบ 126 ใช้เหล็กคลึงด้านหลังให้แบน

ภาพประกอบ 127 ใช้ปลายเหล็กแหลมแต่งเป็นเกสร

3.6 นำมาเสียบลวด

ภาพประกอบ 128 นำดินที่ปั้นเสร็จมาเสียบลวด

ภาพประกอบ 129 เกสรดอกไม้

3.7 ทาสีตกแต่งทุกกลีบดอกไม้ให้เหมือนจริง

ภาพประกอบ 130 ลงสีกลีบดอกไม้

ภาพประกอบ 131 ลงสีกลีบดอกไม้

ภาพประกอบ 132 ลงสีกลีบดอกไม้

3.8 หนึ่งดอกประกอบด้วย ปาก 1 ชั้น, ปีก 2 ชั้น, กลีบเลี้ยง 3 ชั้น

ภาพประกอบ 133 ส่วนประกอบดอกแคทลียา 1 ดอก

3.9 นำเกสรมาติดกับตัวปาก แล้วจึงนำปีกมาติด ข้าย-ขวา

ภาพประกอบ 134 การประกอบกลีบดอก

3.10 การติดปีกให้สวยควรติดให้อยู่ใกล้กันด้านบนคล้ายรูปตัว “วี” V

ภาพประกอบ 135 การประกอบกลีบดอก

3.11 ติดกลีบเลี้ยง 3 ชั้น ต่อ 1 ดอก เป็นชั้นตอนสุดท้าย

ภาพประกอบ 136 การทากาวประกอบกลีบดอก

ภาพประกอบ 137 ดอกแคทลียาที่เสร็จสมบูรณ์

ตาราง 6 สรุปรูปแบบการปั้นของกลุ่ม นายจตุฤทธิ์ทรัพย์ ถนอมศาสนะ

ลำดับ	รูปแบบการปั้น	ประเภท	ชนิด
1	รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกกล้วยไม้ - ดอกกุหลาบ - ดอกบานไม่รู้โรย - ดอกทานตะวัน - เยบี่ร่า - หม้อข้าวหม้อแกงลิง - ต้นกล้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - แคทลียา - ฝี่เสื่อเต็นระบำ - เอื้องหลวง - เอื้อง - ฟาแลน - ช้างแดง - ช้างกละ - ควีนสิริกิติ์ - กุหลาบมอญ - กุหลาบหนู
2	รูปแบบการปั้นเป็นผลไม้	<ul style="list-style-type: none"> - สตรอเบอรี่ - ฝรั่ง - กล้วย - มังคุด - น้อยหน้า - ส้ม 	-
3	รูปแบบการปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ขนมไทย - ขนมฝรั่ง - อาหารไทย - อาหารญี่ปุ่น - ผลไม้จิ๋ว 	<ul style="list-style-type: none"> - ฝรั่ง - เงาะ - พุทราองุ่น - ลำไย

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับ	รูปแบบการปั้น	ประเภท	ชนิด
		- พืชผักสวนครัว	<ul style="list-style-type: none"> - ก๋วยเตี๋ยว - มะพร้าว - มังคุด - น้อยหน้า - ส้มโอ - แตงโม - พริก - แตงกวา - มะนาว - พริกหยวก - แครอท - มะขาม - กระเทียม - หอม - ถั่วงอกยาว
4	รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก	- ตุ๊กตา	<ul style="list-style-type: none"> - ตุ๊กตาคารตูน - ตุ๊กตาไทย - ตุ๊กตานานาชาติ

2.3.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำการผลิตของกลุ่ม คือ

1. รูปแบบการปั้นดอกไม้

ภาพประกอบ 138 ดอกกล้วยไม้

ภาพประกอบ 139 ดอกกุหลาบ

ภาพประกอบ 140 ดอกกล้วยไม้

ภาพประกอบ 141 ดอกกล้วยไม้

2. รูปแบบการปั้นเป็นผักและผลไม้

ภาพประกอบ 142 ผลไม้จิ๋ว

จากการได้ศึกษาจากแหล่งผลิตของนางจรรยาทรัพย์ ทัศนศาสตร์ จะพบว่าทางกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด และความสามารถของช่างแต่ละประเภทที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ช่างที่ชำนาญแต่ละด้านจะรับงานไปทำที่บ้านครบปริมาณที่ต้องการก็จะนำมาส่งที่ผู้นำกลุ่ม คือ นางจรรยาทรัพย์ ทัศนศาสตร์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่างๆ จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับ ปริมาณการขาย การตลาด หากสินค้าประเภทใดขายได้ราคาดี เป็นที่นิยมก็จะมีการผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเป็นจำนวนมากๆ ซึ่งสมาชิกแต่ละคนก็สามารถที่ทำงานหัตถกรรมดินไทย ในรูปแบบเดียวกันด้วย กระบวนการถ่ายทอดความรู้กันในกลุ่ม โดยนางจรรยาทรัพย์ จะเป็นผู้กำหนดปริมาณสินค้าให้กลุ่มผลิตด้วยตนเอง สินค้าที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่ม ไม่ได้แก่ รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้ รูปแบบการปั้นเป็นผลไม้ รูปแบบการปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก และรูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก จากการได้ลงพื้นที่ จะพบว่านอกจากทางกลุ่มจะผลิตรูปแบบหัตถกรรมดินไทยประเภทต่างๆแล้ว ยังสามารถผลิตผลิตภัณฑ์จำลองที่ทำจากไม้ เป็นโมเดลยอสส์ วนสำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายอันได้แก่ รถเข็นขายผลไม้ รถเข็นขายขนม รถเข็นขายผัก ชั้นโชว์ ใส่ของขนาดเล็ก โต๊ะวางของ ชุดเครื่องครัว ชุดขายก๋วยเตี๋ยว โดยรูปแบบจะรักษาจากของจริง และนำมาย่อส่วน เพื่อให้ใกล้เคียงกับของจริง เพื่อให้สินค้าหัตถกรรมดินไทยมีบรรจุภัณฑ์ที่น่าดู เพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และแฝงไว้ด้วยความงามเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับผู้ซื้อ

จากการได้ศึกษารูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทยของทั้ง 3 แหล่ง จะมีข้อสังเกตว่ารูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทย แต่ละแหล่งที่ผลิตจะมีความแตกต่างกัน ผลิตภัณฑ์บางอย่างก็เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความยากง่ายและลำดับขั้นตอน ของการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากแค่ไหน แต่เอกลักษณ์หรือผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น แต่ละกลุ่มนั้นจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความชำนาญในเชิงช่างของผู้นำแต่ละกลุ่ม และความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่ได้ส่งคัดสรร ให้ได้รับประกาศนียบัตร ในระดับต่างๆ ของโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จะเห็นสินค้านั้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม จากการศึกษสามารถเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 7 เปรียบเทียบรูปแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่ม

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์	กลุ่มนายสิรินทรีย์ ยศรุ่งเรือง		กลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง		กลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ	
			จำนวน การผลิต คิดเป็น %		จำนวน การผลิต คิดเป็น %		จำนวน การผลิต คิดเป็น %
1	รูปแบบการปั้น เป็นดอกไม้	✓	10%	✓	-	✓	20%
2	รูปแบบการปั้น เป็นผลไม้	-	-	-	-	-	20%
3	รูปแบบการปั้น เป็นตัวสัตว์	-	-	-	-	-	-
4	รูปแบบการปั้น เป็นของจำลอง ขนาดเล็ก	-	-	✓	50%	✓	30%
5	รูปแบบการปั้น เป็นของที่ระลึก	✓	80%	✓	50%	✓	20%
6	รูปแบบการปั้น เป็นรูปอื่นๆ - พานแห่ - นาค	✓	10%	-	-	✓	10%

หมายเหตุ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากผลิตภัณฑ์รูปแบบที่ผลิตในร้านทั้งหมด

จากการศึกษาวิจัยจะพบว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยที่ผลิตนั้น กลุ่มสมาชิคนายสิรินทรีย์ ยศรุ่งเรืองจะผลิตรูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึกโดยเฉพาะพวงมาลัยถึง 80% ส่วนรูปแบบการปั้นดอกไม้ต่างๆจะมีเพียง 10% และการจัดทำพานแห่ขนาด 10% ของปริมาณที่ผลิตทั้งหมดในร้าน ส่วนกลุ่มของนางกนกจันทร์ นาคทอง มีการผลิตรูปแบบของจำลองขนาดเล็ก 50% และรูปแบบการปั้นของที่ระลึก 50% และผลิตรูปแบบอื่น ขึ้นอยู่กับการจองของผู้ซื้อ ส่วนกลุ่มของนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ จะมีการผลิตของจำลองขนาดเล็ก 30% รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้ปริมาณ 20% รูปแบบการปั้น

เป็นผลไม้ 20% รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก 20% และรูปแบบการปั้นเป็นตัวสัตว์ 10% จากปริมาณการผลิตสินค้าของทั้ง 3 แห่ง จะสังเกตได้ว่ามีการผลิตรูปแบบของหัตถกรรมดินไทย ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความชำนาญของแต่ละพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญต่างกัน แต่มวลการผลิตเป็นจำนวนมากขึ้นอยู่กับปริมาณการสั่งซื้อจากกลไกตลาดภายนอก ให้เป็นตัวกำหนดประเภท และปริมาณรูปแบบของสินค้าว่ามีความนิยมต้องการของลูกค้ามากน้อยเพียงไร

3. กระบวนการถ่ายทอดความรู้

1. กลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ของกลุ่มคือ จากการทำบรรพบุรุษของนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง เป็นคนจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรโดยมีสวนมะพร้าว และแม่น้ำลำคลองไหลผ่าน จึงทำให้วัฒนธรรมต่างๆตามลุ่มแม่น้ำทำให้เกิดขนบธรรมเนียมอันดีงาม ถ่ายทอดรุ่นแล้วรุ่นเล่าในทางศาสนา และความละเอียดอ่อนในเชิงศิลปะ และวัฒนธรรมของชาวแม่กลอง เกิดการถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานโดยนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง เคยเป็นผู้ช่วยครูมาก่อนจึงมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการสอน ผนวกกับเป็นคนละเอียดอ่อนมีความสามารถในเชิงช่าง จึงทำให้เกิดแนวคิดตามกระบวนการที่ตนได้รับสะสมมาคือ ผลงานต้องมีความสวยงาม มีความประณีต ละเอียดเหมือนจริงมากที่สุด ทำให้เกิดการถ่ายทอดแนวคิดนี้สู่ชนรุ่นหลัง

2.3.2 ลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มคือ

1. เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาด้วยกัน
2. เกิดจากการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริง
3. การเรียนรู้ที่เกิดจากการแก้ปัญหาในชีวิตจริง
4. การเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานในลักษณะเป็นเครือข่าย

2.3.3 การสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง โดยจะมีวิธีการถ่ายทอดจากครูไปสู่ศิษย์ โดยมีหลักและวิธีการคือ

1. จะสร้างความตระหนัก ทศนคติที่ดีให้กับงานที่ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยให้เห็นถึงความงาม จุดเด่น เอกลักษณะ หรือส่วนสำคัญของผลงานที่จะสอน
2. ครูจะเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม พร้อมทั้งบอกชนิดประเภท วิธีใช้ การเก็บรักษา ให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้กับครูผู้สอนและผู้เรียน

3. ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้จะสอนด้วยตนเองตัวต่อตัวกับลูกศิษย์ โดยให้ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนของจริง และลงมือปฏิบัติ ทีละขั้นตอน เมื่อพบปัญหาที่จะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิด สนทนากัน โดยครูจะเป็นผู้ชี้แนะ และทำให้ดูทีละขั้นตอน หรือทำซ้ำๆจนผู้เรียนสามารถทำได้

4. ขั้นการกระตุ้นด้วยแรงเสริม หากมีการทำได้ใกล้เคียงตัวอย่าง ครูจะชี้แนะและกล่าวชม เพื่อสร้างแรงเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงบวก และพัฒนามากยิ่งขึ้น

5. ขั้นการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ เพื่อทำให้เกิดความชำนาญ โดยครูจะคอยกำกับติดตามผลงานของผู้เรียน แล้วให้นำมาเรียงกันเปรียบเทียบความสวยงาม เพื่อให้ผู้เรียนได้หาข้อบกพร่องและสามารถนำส่วนที่ดีที่สุดไปพัฒนา

6. ระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้ โดยครูจะเป็นผู้กำหนดเริ่มสอนเมื่อใด โดยดูความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก ส่วนเวลาเลิกกิจกรรมนั้นไม่ตายตัวแน่นอน ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าได้รับความรู้มากน้อยเพียงไร ในผลงานในการปฏิบัติกิจกรรม

7. การประเมินผลงาน โดยครูและผู้เรียนจะวิภาควิจารณ์ผลงานผู้เรียนพร้อมกัน ในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความชำนาญให้กับผู้เรียน และสามารถนำไปพัฒนา และสามารถนำกลับไปทำที่บ้านได้

จากการได้ศึกษาข้อมูลในการลงพื้นที่จะพบว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง นั้น จะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยตนเองเป็นหลัก จะมีการถ่ายทอดทั้งกลุ่มและเดี่ยว โดยการให้ความรู้ผู้สอนที่เป็นกลุ่มเกิน 3 คนขึ้นไป ซึ่งมักจะได้แก่ สถาบันต่างๆ ที่ต้องการเสริมทักษะทางการปั้นดินไทย การทำพวงมาลัย ก็จะเน้นการสอนทีละขั้นตอนซ้ำๆ โดยให้ดูตัวอย่างจากของจริง แต่จะไม่ใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วย โดยต้องใช้วิธีการพรีสอน พรีบอกซ้ำๆ จึงมักจะอธิบายด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ส่วนการสอนถ่ายทอดการเรียนรู้รายเดี่ยว จะสอนตัวต่อตัว ละในบางครั้งนายสิรินทร์ ก็มักได้รับความรู้จากผู้เรียน ที่มักจะพบวิธีใหม่ๆ เสมอ ในขณะที่ทำกิจกรรม การถ่ายทอดความรู้จากผู้เรียน และเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทางลัดอีกด้วย

ภาพประกอบ 143 การถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

2. กลุ่มของกนกจันทร์ นาคทอง ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

กลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง ซึ่งมีพื้นเพ เป็นคนกรุงเทพฯ และบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย มีความชื่นชอบ และเป็นช่างที่มีความชำนาญในเชิงช่างด้านต่างๆ นางกนกจันทร์ นาคทอง จึงได้ รับการ สั่งสมทางด้านศิลปะมาแต่เยาว์วัย และประกอบกับนางกนกจันทร์ นาคทอง เป็นคนรักสวย รักงาม รัก ความเป็นศิลปะ และมีความสนใจในเรื่องของการปั้นต่างๆ และได้เป็นสมาชิกชมรมของจำลองขนาด เล็ก หรือชมรมของจิ๋ว และก็ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้มาจากอาจารย์ดร.ณีนารถ นาคคง ซึ่ง เป็นประธานชมรมของจิ๋ว และเป็นบุคคลดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดประสบการณ์ต่างๆ อย่างมากมาย สั่งสมมา จนทำให้เกิดแนวคิดของกลุ่มที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน คือผลงาน การประดิษฐ์หรือการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ต้องมีความประณีต สวยงาม มีความละเอียดอ่อนในเชิงช่าง ผลงานย่อส่วนต้องมีขนาดใกล้เคียงกับของจริง และเหมือนของจริง เอกลักษณะ และแนวคิดที่โดดเด่น คือการปั้นจิ๋ว ที่มีความงดงาม และขนาดได้สัดส่วน มีความกลมกลืนกันในความสวยงาม และความ ประณีต ในกระบวนการของการปั้นจิ๋วที่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

2.2 ลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มคือ

1. เกิดจากการได้รับการถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์ แล้วฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ
2. เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ที่มีความสนใจในงาน ทัศนกรรมดินไทย

3. เกิดจากการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริง
4. เกิดจากการเรียนรู้ที่แก้ปัญหาในการปฏิบัติ
5. เกิดจากการเรียนในลักษณะของกลุ่มร่วมกัน แลกประสบการณ์กัน
6. เกิดจากการได้รับข่าวสาร แล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในกลุ่ม

2.3 การสอนที่ทำให้เกิดกระบวนการถ่ายทอด หรือการเรียนรู้ของกลุ่ม นางกนกจันทร์ นาคทอง มีเทคนิคและแนวการสอนที่ทำให้ เกิดการเรียนรู้ของกลุ่ม คือ

1. เริ่มจากให้ศึกษาผลงานต่างๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ให้เห็นถึงความงามของหัตถกรรมดินไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนรู้ให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์วิธีการของงานหัตถกรรมดินไทยที่ดี ให้อำนาจในการฝึกฝน และเข้าใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2. สื่อ, อุปกรณ์ต่างๆของการเรียนรู้ของผู้ถูกถ่ายทอด จะถูกเตรียมพร้อมโดยครูผู้สอน ซึ่งช่วงสอนก็จะได้รับการอธิบายถึงการใช้ ประโยชน์ การเก็บรักษาของเครื่องมือแต่ละชนิด

3. วิธีการถ่ายทอดความรู้จะเริ่มจากสอนสิ่งที่ง่ายก่อน ตามลำดับขั้นตอน เมื่อผู้เรียนเข้าใจ และเรียนรู้ได้แล้ว ก็จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนและฝึกตามรูปแบบที่ยากขึ้น เป็นลำดับ

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆที่นำมาช่วยในการเรียนรู้ และการถ่ายทอด ผู้สอนจะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และเข้าใจวิธีการใช้ให้ชำนาญก่อน จึงสามารถสร้างผลงานหัตถกรรมดินไทย หรือรูปแบบของงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

5. การฝึกทบทวนซ้ำๆให้กับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความชำนาญที่ถาวร และสามารถสร้างสรรค์รูปแบบเทคนิคได้ด้วยตนเอง จึงทำให้รูปแบบเกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

6. การเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน และของครูภูมิปัญญาอื่น ทั้งกับผู้สอน และผู้เรียน ที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ และการวิพากษ์วิจารณ์งาน จะมีส่วนซึ่งกันและกัน จะมีส่วนสร้างความสัมพันธ์ ในการทำงาน และเกิดความเอื้ออาทรในการทำงาน เหมือนเป็นพี่น้องเครือญาติ ทำให้เกิดรูปแบบหัตถกรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน ในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆร่วมกัน

จากการได้ศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่ จะพบว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่ม นางกนกจันทร์ นาคทอง จะถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาที่ได้สะสมมา และการได้เป็นสมาชิกของชมรมหัตถกรรมดินไทย และสมาชิกกลุ่มเครื่องปั้นจิ๋ว จึงทำให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์ แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่ได้เรียนรู้จะเข้าใจวิธีการและประสบการณ์สามารถนำไปสร้างรูปแบบงานหัตถกรรมดินไทยได้อย่างหลากหลาย และผลงานของกลุ่มจะมีความสวยงามใกล้เคียงกับธรรมชาติ มี

ความละเอียดอ่อนในการใช้สี และรูปแบบที่มีการพัฒนาของสมาชิกในกลุ่มที่ไม่ซ้ำรูปแบบกัน แต่จะคงไว้ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่โดดเด่น ให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายในท้องตลาดได้อย่างยั่งยืน

ภาพประกอบ 144 การถ่ายทอดความรู้กลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง

3. กลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนนศาสนาสนะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

3.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

โดยนางจรรยาทรัพย์ ถนนศาสนาสนะ เดิมทีไม่ได้ทำอาชีพหัตถกรรมดินไทย แต่ด้วยสภาพแวดล้อม และจำเป็นในการดำรงชีพ จึงได้หันเหวิถีทางมาผลิตหัตถกรรมดินไทยขายด้วยความสนใจในเชิงช่าง และงานศิลป์ จึงทำให้สิ่งที่ได้อบรมและศึกษาจากผู้รู้นำมาพัฒนางาน และรูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทยอย่างหลากหลาย จนทำให้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการผลิตผลงานหัตถกรรมดินไทย โดยยึดถือความงามจากธรรมชาติเป็นตัวกำหนดให้รูปแบบของผลงานของกลุ่มต้องมีความเหมือนจริงตามธรรมชาติ และความโดดเด่นในเรื่องของการใช้สี และความประณีตในผลงาน ที่ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสามารถถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นต่อไปได้

3.2 ลักษณะกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของกลุ่ม คือ

นางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ จะเป็นผู้ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้สิ่งที่ได้รับจาก ครูที่เป็นผู้ถ่ายทอด ต้องได้ผลในการเรียน และสามารถนำแก้ปัญหาในรูปแบบหัตถกรรมดินไทยได้อย่างหลากหลาย และสามารถพัฒนารูปแบบ ให้มีความสวยงาม มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถยืนหยัดในท้องตลาดได้ ลักษณะการถ่ายทอดในกระบวนการเรียนรู้คือ

1. ครูผู้สอน จะมีการเตรียมการสอนอย่างรัดกุม โดยสร้างความตระหนักให้เน้นถึงความหมาย ความสัมพันธ์ของงานหัตถกรรมดินไทย
2. การเตรียมสื่อ และเครื่องมืออุปกรณ์ ต้องมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน และช่วยอำนวยความสะดวก ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้เร็ว
3. การถ่ายทอดควา มรู้ จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทางด้านทักษะ ได้เห็นจริง ทำจริง และสามารถปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง
4. ในกิจกรรมการเรียนการสอนหากผู้เรียนมีปัญหา ครูจะเข้าไปแนะนำและสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระ
5. จะใช้เทคนิคการ สอนหลายๆอย่าง แบบบูรณาการ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารการเรียนรู้ได้เร็ว
6. ลักษณะการสอนมีการสร้างบรรยากาศ เป็นกันเองแบบแม่สอนลูก พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน
7. ในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้กำกับเวลา และยืดหยุ่นตามความพอใจของผู้สอนและผู้เรียน
8. ครูเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการปฏิบัติหลายๆครั้งจนเกิดความชำนาญ
9. สร้างแรงจูงใจและแรงเสริม ให้ผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนางานและรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง

จากการได้ศึกษาสัมภาษณ์และลงพื้นที่ จะพบว่ากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของกลุ่มผู้สอนหรือครูภูมิปัญญา จะใช้เทคนิควิธีการสอนหลายๆอย่าง และสามารถนำไปบูรณาการร่วมกับชีวิตประจำวันได้ บรรยากาศการเรียนการสอน สอนเหมือนแม่สอนลูก พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน พี่สอนน้อง รูปแบบและผลงานผลิตภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่ง ที่สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน สามารถปรับปรุงพัฒนางานหรือประยุกต์งาน ให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และได้รับความนิยมในตลาดต่างๆไป

จากการได้ลงพื้นที่ในการศึกษางานหัตถกรรมดินไทยของทั้ง 3 แหล่งในกระบวนการถ่ายทอด การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญา ที่ต้องการเผยแพร่ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไป ปลูกคนอื่นรุ่นหนึ่ง เพื่อเป็น แนวทางอีกทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้ เสริมจากรายได้หลัก และสามารถพัฒนารูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทย ให้มีความโดดเด่น และมีความ ยั่งยืน ยืนหยัดการเป็นสินค้า หรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง คน ในชุมชนรักถิ่นฐานบ้านเกิด สามารถมีรายได้เสริมและพึ่งตนเองได้ ผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนารูปแบบของหัตถกรรมดินไทยให้มีความก้าวหน้า ยิ่งขึ้นไป กระบวนการถ่ายทอดความรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญ อย่างยิ่งที่ผู้นำกลุ่มต้องใช้ความสามารถ ศาสตร์ และศิลป์ ในหลายๆด้านมาประกอบทำให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้สามารถเข้าถึงชุมชน ทั่วไปได้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่ม นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วย ตนเองเป็นหลัก จะมีการถ่ายทอดทั้งกลุ่มแล ะเดี่ยว โดยการให้ความรู้ผู้สอนที่เป็นกลุ่มเกิน 3 คนขึ้นไป กระบวนการถ่ายทอดก็จะเน้นการสอนทีละขั้นตอนช้าๆ โดยให้ดูตัวอย่างจากของจริง แต่จะไม่ใช้สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาช่วย จะถ่ายทอดด้วยการพรีสอน พรีบอก และอธิบายวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจน ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ สามารถฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ส่วนกลุ่มของนางกนกจันทร์ นาคทอง จะถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมา และการ ได้เป็นสมาชิกของชมรมหัตถกรรมดินไทย และสมาชิกกลุ่มเครื่องปั้นจิ๋ว จึงทำให้มีการถ่ายทอด ประสบการณ์ แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียน ที่ได้เรียนรู้จะเข้าใจวิธีการ และประสบการณ์ สามารถนำไปสร้างรูปแบบงานหัตถกรรมดินไทยได้อย่างหลากหลาย กระบวนการถ่ายทอดจะสร้าง ความตระหนัก และความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆให้พร้อม การสอนและถ่ายทอดความรู้ จะถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ฝึกทำให้ดู และให้ทำตาม โดยมีตัวอย่างของจริง หรือรูปแบบงานหัตถกรรม ดินไทย เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจในการฝึกฝนของผู้เรียน ฝึกฝนให้ทำซ้ำๆ บ่อยๆ มีการ เปรียบเทียบผลการพัฒนาในรูปแบบครั้งแรกและครั้งหลังๆ ให้เห็นการพัฒนาในรูปแบบ จนสามารถ สร้างสรรค์ และเกิดแนวคิดในการจินตนาการได้เอง รู ปแบบที่มีการพัฒนาของสมาชิกในกลุ่มที่ไม่ซ้ำ รูปแบบกัน แต่จะคงไว้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่โดดเด่น สามารถยืนหยัดจัดจำหน่ายในท้องตลาด ได้

ส่วนกลุ่มของ นางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ จะเป็นผู้ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอด การเรียนรู้ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้สิ่งที่ได้รับจากครูผู้ถ่ายทอด รูปแบบ การเรียนรู้ให้กับศิษย์ จะถ่ายทอดรูปแบบจากง่ายไปยาก และฝึกให้ทำรูปแบบแต่ละรูปแบบซ้ำๆจน เกิดความชำนาญ จึงให้ผู้เรียนมีความพร้อม และพัฒนารูปแบบได้ตามต้นแบบได้เรียนรู้เพิ่มเติมจาก

รูปแบบที่ยากขึ้นตามลำดับ กระบวนการเรียนรู้จึงมีส่วนสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ให้เกิดความเป็นเอกภาพ การสร้างรายได้ของอาชีพในชุมชน การพัฒนารูปแบบงานหัตถกรรมดินไทยที่ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม สามารถจัดจำหน่ายในท้องตลาดได้ พัฒนาชุมชน องค์กร และรักถิ่นฐานบ้านเกิด

ภาพประกอบ 145 การถ่ายทอดความรู้ของนางจรรยาทรัพย์ ฅนอมศาสนาณะ

4. การจัดการด้านการตลาด

4.1 กระบวนการจัดการด้านการตลาด ของกลุ่มสมาชิก นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง ที่ต้องการให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมในท้องตลาดได้นั้น การดำเนินการด้านการจัดจำหน่าย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของกลุ่ม คือ สร้างทัศนคติของผู้บริโภคให้มีความสนใจในสินค้า และสอดคล้องกับธุรกิจและตลาด และพิจารณาทัศนคติของผู้บริโภค ให้มีความสนใจในสินค้า และสอดคล้องกับธุรกิจและตลาด และพิจารณาทัศนคติของผู้บริโภค ที่ได้เห็นสินค้ามีการตอบสนองของสินค้าอย่างไร ซึ่งโดยทั่วไปการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับทัศนคติทำให้สินค้าเกิดความต้องการของตลาด โดยสมาชิกของกลุ่มยึดองค์ประกอบทัศนคติ 3 ส่วนคือ

1. สร้างความเข้าใจ ทำให้ผู้ซื้อเกิดความเชื่อเกี่ยวกับตราสินค้าที่ได้รับเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม
2. ส่วนของความรู้สึก เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ซื้อมีความพึงพอใจในความงาม ความประณีตของผลิตภัณฑ์
3. ส่วนของพฤติกรรม ที่ทำให้ผู้ซื้อเกิดทัศนคติ และพฤติกรรมที่ชื่นชอบในผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมดินไทย ที่ทางสมาชิกของกลุ่มร่วมกันสร้าง ความเป็นเอกลักษณ์ และทำให้ผู้ซื้อเกิด

พฤติกรรมในด้านความพึงพอใจ อันก่อให้เกิดการจัดการด้านการตลาดอย่างเป็นระบบ และเป็นแนวคิดสำคัญเกิดเป็นตัวแปรทางการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่กลุ่มสมาชิกได้ดำเนินงาน คือ

1. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถผลิตเป็น นวัตกรรม และมีความโดดเด่นสมาชิกในกลุ่มสามารถผลิตได้จนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มอันได้แก่ รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้ รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก (พวงมาลัย) รูปแบบการปั้นเป็นรูปทรงอื่นๆ ได้แก่ พานแห่นาค ซึ่งเป็นตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์จะใช้ชื่อ นวัตกรรมดินไทยบ้าน ดินหอม เป็นสัญลักษณ์ของสินค้า การบรรจุหีบห่อโดยจะใช้ของพลาสติก กรอบรูป กรอบไม้ และวัสดุธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนประกอบ ให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และเพิ่มราคาสินค้า การจัดหีบห่อด้วยกล่องพลาสติก ที่ทำให้สินค้าลดการกระแทก ขณะขนส่ง และเพิ่มความงามในผลิตภัณฑ์ ให้โดดเด่นหน้ามอง ทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้ซื้อ

2. ราคา โดยทางกลุ่มได้กำหนดมูลค่าในการจำหน่ายสินค้า โดยกำหนดราคาไว้ดังนี้ คือ

ตาราง 8 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์	ราคา				หมายเหตุ
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	บรรจุใส่ กรอบ ไม้	
1	รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้ต่างๆ	60	125	250	700	จัดซื้อ
	- ดอกบานไม่รู้โรย	60	125	250	700	
	- ดอกกุหลาบ	60	125	250	700	
	- ดอกรัก	60	125	250	700	
2	รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก					
	- พวงมาลัยกลม	125	250	350	750	
	- พวงมาลัยผ่าซีก	125	250	350	750	
	พวงมาลัยแต่งงาน	1200	1800	2500		

จากการกำหนดราคาของสินค้า ทางกลุ่มจะกำหนดที่ราคาจากต้นทุนของการใช้ดินไทย สำหรับปี 2565 รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาในการปั้น สีและองค์ประกอบด้านบรรจุภัณฑ์ เป็นฐานสำหรับการนำมาคิดเป็นราคาของผลิตภัณฑ์

3. การจัดจำหน่าย โดยทางกลุ่มสมาชิกมีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าสมาชิกอื่นทำให้ งานหัตถกรรมดินไทย ไปสู่ผู้บริโภคในหลายช่องทางอันได้แก่

1. การจัดจำหน่ายในร้านของชุมชน บ้านนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง
2. งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดสมุทรสงคราม
3. งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในงานโอท็อปซิติ ของทางรัฐบาล

เมืองทองธานี

4. ผู้ซื้อรายย่อยจากการสั่งจองทางอินเทอร์เน็ต

4. การส่งเสริมทางการตลาด ซึ่งทางกลุ่มโดยนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงตลาดต่างๆ ด้วยการ จัดทำโฆษณาทางอิน เตอร์เน็ต โปสเตอร์นำสินค้า ป้ายโฆษณา ในชุมชน ข่าวสารสินค้าทางไปปลิวิ การอบรมกลุ่มผู้สนใจต่างๆ

5. กระบวนการตลาด โดยทางกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะเป็นผู้วางแผนทางการตลาด และเป็นผู้นำในการจัดจำหน่ายสินค้า การลงพื้นที่ การกำหนดราคาจำหน่าย การมองตลาด เพื่อหวังผลกำไร และสู่ทางการจัดจำหน่าย โดยจะมีการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพคู่ทางการจัดจำหน่าย ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และหาช่องทางร่วมกับกลุ่มในการวางแผนงานของกลุ่มให้งานหัตถกรรมดินไทยดำเนินไปตามแผน และเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมเพื่อให้รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น สมควรค่าแก่ราคา สถานการณ์ และจรรโลงอยู่ในตลาดให้ได้

6. การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยทางกลุ่มจะมีการประชุมและสรุปการ วิเคราะห์สถานการณ์ ด้วยผู้นำกลุ่ม คือ

1. ศึกษาเรื่องสถานการณ์ทางการตลาดปัจจุบันเดือนละครึ่ง
2. การวิเคราะห์ตลาด ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่ายประเภทใดจำหน่ายได้อย่างไร
3. การวิเคราะห์ (SWOT) กำหนดจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนา คือ จุดเด่น ของสินค้า คือ 1. ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นในงานพวงมาลัย
2. ผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตสวยงามเหมือนจริง
3. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจและมีให้เลือกหลายประเภท

4. ราคาเย่อเยา และมีให้เลือกหลายราคา

จุดด้อย ของสินค้าคือ 1. ราคาวัสดุในการผลิตแพงขึ้น

2. ตลาดส่งเสริมการขายมีน้อย

3. แหล่งผลิตอยู่ไกลชุมชน

4. ต้นทุนการประชาสัมพันธ์มีน้อย

5. ขาดแรงงานช่างรุ่นใหม่

7. การวางแผนการตลาดของกลุ่มในอนาคต โดยทางกลุ่มได้มีการวางแผนการตลาดของกลุ่มในอนาคตคือ

1. รูปแบบการผลิตหัตถกรรมดินไทยรูปแบบอื่นๆ
2. การจัดหาหรืออบรมช่างรุ่นใหม่ เข้ามาเสริมอาชีพในชุมชน
3. การปรับปรุงด้านราคาสินค้าให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
4. การติดต่อประสานงานกับแหล่งจำหน่ายต่างๆให้มากขึ้น
5. การส่งเสริมทางการตลาดประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

ภาพประกอบ 146 บ้านดินหอมร้านของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง

4.2 กระบวนการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง โดยมีนางกนก จันทร์ นาคทอง ที่ได้ให้ความสำคัญ และทัศนคติที่ดีให้ผู้ซื้อ หรือตลาดได้เห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมดินไทย ของสมาชิกในกลุ่มของตน ให้สินค้ายืนหยัด และมีความโดดเด่นในท้องตลาด โดยหัวหน้ากลุ่ม หรือผู้นำกลุ่ม ต้องเป็นผู้นำในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้ผู้บริโภคได้เลือกตัดสินใจซื้อสินค้า โดยสร้างความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ คือ

1. สร้างทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคในความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์
2. สำนวจวิเคราะห์ ความต้องการของผู้ซื้อ และพิจารณาว่ามีทัศนคติอย่างไร

แล้วจึงพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการ

ซึ่งจะพบว่าการพัฒนา สินค้าของกลุ่มนั้นสามารถทำได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ซื้อซึ่งต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่างอัน ได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจในสินค้า และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ และตราสินค้า
2. ความคิดความรู้สึก ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ในการแสดงความพึงพอใจ หรือไม่พอใจในสินค้านั้น

3. สร้างพฤติกรรมในการสร้างความพอใจใน ราคา รูปแบบ และตราสินค้า ให้มีความโดดเด่นและเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม

เป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งของตลาดสมัยใหม่ ที่มีส่วนผสม คือ ตัวแปร ทางการตลาดหรือจัดจำหน่าย เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมายหลักมี ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) สิ่งที่สามารถตอบสนองความจำเป็นของตลาด และให้มีความโดดเด่นในสินค้า และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม โดยผลิตภัณฑ์ต่างๆของกลุ่มที่จัดทำอัน ได้แก่ รูปแบบต่างๆดังนี้ คือ

1. รูปแบบการปั้น เป็นของจำลองขนาดเล็ก อันได้แก่ การปั้นขนมไทย ขนมฝรั่ง อาหารไทย พืชผักสวนครัว ดอกไม้เล็กดอกไม้จิ๋วในกระถาง และรูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก เช่น ตุ๊กตา ดอกไม้ติดเสื้อ เห็ดประดับดอกไม้ โดยกลุ่มใช้ชื่อ หัตถกรรมดินไทยปั้นจิ๋ว เลดีเคย์เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม และบรรจุหีบห่อ โดยใช้พลาสติก กรอบรูป กรอบไม้ ขอนไม้ กระถางเคลือบ ลวด ดัด กล่องไม้ และวัสดุต่างๆ เข้ามาเป็นองค์ประกอบในการผลิตสินค้าให้มีความโดดเด่น และเพิ่มราคา สินค้า และลดการกระแทก สินค้าไม่ชำรุด มีหีบห่อที่สวยงาม

2. ราคา โดยกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง และสมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้กำหนด และประเมินราคาสินค้าจากต้นทุนการผลิต รูปแบบ ระยะเวลา ความยาก ง่ายของการผลิตประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ สี และความประณีต มาใช้เป็นองค์ประกอบในการกำหนดราคาสินค้า โดยกำหนดในส่วนของราคาผลิตภัณฑ์ไว้ดังนี้คือ

ตาราง 9 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนางนกจันทร์ นาคทอง

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์	ราคาผลิตภัณฑ์				
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	บรรจุกรอบไม้	
1	รูปแบบการปั้นเป็น ของจำลองขนาด เล็ก	- ชนมไทย	10	50		
		- ชนมฝรั่ง	10	50		
		- อาหารไทย	10	50		
2	รูปแบบการปั้นเป็น ของจำลองขนาด เล็ก ประเภทพืชผัก สวนครัว	- พริกชี้หนู	10	50		
		- แตงกวา	10	50		
		- มะนาว	10	50		
		- ผักกาด	10	50		
		- ผักคะน้า	10	50		
		- ผักบุ้ง	10	50		
		- ผักกะเฉด	10	50		
		- ผักกะหล่ำปลี	10	50		
		- แครอท	10	50		
		- พริกหยวก	10	50		
		- พริกหวาน	10	50		
		- หัวปลี	10	50		
		- เห็ดนางฟ้า	10	50		
- เห็ดหูหนู	10	50				
3	รูปแบบการปั้นของ จำลองขนาดเล็ก ประเภทดอกไม้ใน กระถาง	- กุหลาบใบ	19	50	-	
		- แคทรียา	19	50	-	
		- ว่านสี่ทิศ	19	50	-	
		- ดอกทานตะวัน	19	50	-	
		- บานไม่รู้โรย	19	50	-	
		- บานบุรี	19	50	-	
		- เยบี่ร่า	19	50	-	
4	รูปแบบการปั้นเป็น ของที่ระลึก	- ตุ๊กตาไทย	10	50	-	
		- ตุ๊กตาจีน	10	50	-	
		- ตุ๊กตาฝรั่ง	10	50	-	
		- ตุ๊กตาอินเดีย	10	50	-	

จากการได้ศึกษาจากข้อมูลจะพบว่า รูปแบบการปั่นผลิตภัณฑ์ของนางกนกจันทร์ นาคทอง กลุ่มสมาชิกส่วนมากจะรวมตัวกันในการกำหนดราคาสินค้า ให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบของสินค้า และความนิยมของผู้บริโภค รวมถึงการจัดจำหน่ายที่ต้องมีค่ารถขนส่งด้วย

3. การจัดจำหน่าย โดยทางกลุ่มสมาชิกมีช่องทางการจัดจำหน่าย สินค้าหัตถกรรมดินไทย ไปสู่ผู้บริโภคไว้ ดังนี้ คือ

1. การจัดจำหน่ายที่บ้านพักของผู้ในกลุ่ม
2. งานแสดงสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกรุงเทพมหานคร งานไอทีอปซิติ เมืองทองธานี
3. งานแสดงสินค้าตามห้างสรรพสินค้า
4. ผู้ซื้ออวยย่อยจากการส่งจอบทางอินเทอร์เน็ต
5. พิพิธภัณฑน์หุ่่นซีั้งไทย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

4. การส่งเสริมการตลาด ซึ่งทางกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทอง จะมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงตลาดต่างๆด้วยการ จัดทำแผ่นพับใบปลิว และ การโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต ใบแนะนำสินค้า ป้ายโฆษณาในชุมชน การอบรมกลุ่มผู้สนใจต่างๆ การรับเชิญให้เป็นวิทยากรเผยแพร่งานหัตถกรรมดินไทยให้กับองค์กรต่างๆ

5. กระบวนการตลาด โดยนางกนกจันทร์ นาคทอง จะเป็นผู้วางแผนทางการตลาด และเป็นแกนนำในการกำหนดราคาสินค้า ลงพื้นที่การกำหนดราคาจำหน่ายในท้องตลาด ซึ่งผลกำไรและสู่ทางการจัดจำหน่ายนั้น จะมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และสภาพสู่ทางการจัดจำหน่าย และการได้ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนในการได้ติดต่อ อบรมกับกลุ่มต่างๆที่เป็นเครือข่าย หรือพันธมิตรทางด้านการค้า ที่ทำให้กระบวนการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้

การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยทางกลุ่มจะมีการวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยผู้นำกลุ่ม คือ

1. วิเคราะห์ปริมาณผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่าย
2. วิเคราะห์กลุ่มประชากรที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากกลุ่มใดและแหล่งใดมากที่สุด
3. ศึกษาสถานการณ์ของสินค้าที่ควรผลิตเพิ่มในอนาคต
4. ศึกษาสถานการณ์ของตลาดในช่วงวันและเทศกาลต่างๆ
5. การวิเคราะห์ (SWOT) กำหนดจุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนา คือ

จุดเด่น ของสินค้า คือ

1. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของจำลองขนาดเล็ก
2. ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่หลากหลายและไม่ซ้ำแบบใคร
3. ผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีต และมีความเหมือนจริงตามธรรมชาติ
4. ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

จุดด้อย ของสินค้า คือ

1. ต้นทุนการผลิตที่ทำจากดินมีราคาแพงขึ้น
2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตจึงต้องใช้เวลา
3. ช่างรุ่นใหม่ที่ไม่ให้ความสนใจในการสืบทอดงานมีน้อย
4. สถานที่สำหรับกระจายสินค้านั้นมีน้อย
5. เงินทุนการประชาสัมพันธ์สินค้านั้นมีไม่มาก
6. กลุ่มผู้ซื้อสินค้าส่วนมากเป็นเด็กและวัยรุ่น
7. ผลิตภัณฑ์รูปแบบสินค้าต่างๆมีขนาดเล็ก จึงไม่ดึงดูดให้ผู้ซื้ออยากซื้อ

6. การวางแผนการตลาดของกลุ่มในอนาคตโดยทางกลุ่มได้มีการวางแผนทางการตลาดของ

กลุ่มในอนาคต คือ

ที่ใช้

1. ผลิตสินค้าที่ใช้เวลาในการผลิตหลายๆให้น้อยลง และเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าเวลาน้อยให้มากขึ้น

สินค้าให้มากขึ้น

2. ฝึกอบรมช่างรุ่นใหม่ เสริมรายได้ในยามว่าง
3. ประสานงานกับกลุ่มหัตถกรรมดินไทยกลุ่มต่างๆในการหาสถานที่จัดแสดง
4. ผลิตรูปแบบสินค้าให้เข้าถึงกลุ่มวัยต่างๆให้มากขึ้น
5. ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

ภาพประกอบ 147 สถานที่ขายสินค้าของกลุ่ม สมาชิกนกจันทร์ นาคทอง

4.3 กระบวนการจัดการด้านการจัดการตลาดของกลุ่มสมาชิกจรรยาภรณ์ ถนนศาสนา โดยนางจรรยาภรณ์ ถนนศาสนา เป็นผู้นำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน โดยเป็นผู้ให้ความสำคัญ และรักในอาชีพงานหัตถกรรมดินไทย ที่เป็นสินค้าหลักของชุมชน ได้มีการพัฒนาขึ้นจากความคิดความสามารถ และมีใจรักในศิลปหัตถกรรมดินไทย เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคได้มีความรู้อย่างหลากหลายในทันที จะซื้อหรือตัดสินใจโดยได้ให้ความสำคัญกับผู้ซื้อ

1. เสริมสร้างทัศนคติในเรื่องรูปแบบ ให้มีความโดดเด่นในเรื่องของเหมือนจริงตามธรรมชาติ
2. เสริมสร้างทัศนคติในเรื่องของราคาสินค้าที่ไม่เอาเปรียบลูกค้าให้เลือกซื้อด้วยความ เป็นธรรมกับราคา

จากกการวิเคราะห์จะทำให้ทราบว่าความสามารถของกลุ่มในการ ผลิตสินค้านั้นจะมีมากด้วยรูปแบบอย่างหลากหลาย สินค้ามีความสวยงามเหมือนธรรมชาติจึงทำให้ ผลิตภัณฑ์สามารถยืนหยัด ด้วยระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบในหลายอย่าง ได้แก่

1. สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของผู้บริโภค และรักษาตลาด , สินค้า ให้รองรับ ความ ต้องการจากบุคคลหลายๆกลุ่ม
2. ตระหนักในการสร้างความพึงพอใจการประชาสัมพันธ์ และบริการสินค้า
3. เสริมสร้างความพึงพอใจใน และสร้างความรู้สึกลงในความงามของรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นในเรื่องสี, ความเหมือนจริง, ขนาดเท่าของจริง

ด้วยแนวคิดในหลายๆด้านประกอบกัน จึงทำให้เกิดเป็นแนวคิดหลักของกลุ่มในอันที่จะให้กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของกลุ่มในเรื่องของรูปแบบ และสีสันทัน ขนาดที่เหมือนจริงตามธรรมชาติ เพื่อตอบสนองความต้องการตลาด ทางกลุ่มจึงมีเป้าหมายหลักดังนี้คือ

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) การผลิตผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มจะมีความหลากหลาย และสร้างรูปลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถจดจำหน้าที่ได้ๆก็ตาม ผู้บริโภคสามารถกำหนดได้ว่าผลิตภัณฑ์นี้มาจากแหล่งใด ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ได้จัดทำในกลุ่มคือ รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้ , รูปแบบการปั้นเป็นผลไม้ , รูปแบบการปั้นเป็นของจำ ลองขนาดเล็ก , รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก รูปแบบการผลิตผลิตภัณฑ์จำลองที่ทำจากไม้โมเดลย่อส่วน โดยความโดดเด่นของสินค้าของสินค้าในหลายๆประเภทที่เป็นเอกลักษณ์ของร้านได้แก่ การผลิตรูปแบบดอกไม้ต่างๆอันได้แก่ ดอกกล้วยไม้ , ดอกกุหลาบ , ดอกทานตะวัน , ดอกเย็บี่ว่า , ดอกลีลาวดี , ดอกบานไม่รู้โรย ฯลฯ โดยได้มีการบรรจุรูปแบบของผลิตภัณฑ์ด้วยกล่องพลาสติก , กรอบรูป , หีบห่อกระดาษ กรอบไม้อย่างสวยงาม เพื่อเพิ่มความสวยงามในรูปแบบผลิตภัณฑ์ และทางเลือกแก่ผู้ต้องการรูปแบบสำเร็จรูป

2. ราคา โดยกลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ และสมาชิกในกลุ่มจ ะเป็นผู้กำหนด และประเมินราคาสินค้า จากต้นทุนการผลิต , รูปแบบ , ระยะเวลา , ความยากง่ายของผลิตภัณฑ์ สีและความประณีตในผลงาน มาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดราคาสินค้าโดยกำหนดในส่วนของราคาผลิตภัณฑ์ไว้ดังนี้คือ

ตาราง 10 แสดงราคาสินค้าของกลุ่มนางจตุรภัทรย์ ถนนอมศาสนะ

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์		ราคาผลิตภัณฑ์		
			เล็ก	กลาง	ใหญ่
1	รูปแบบการปั้นเป็นดอกไม้	ดอกกล้วยไม้	60	120	250
		- แคทลียา	60	120	250
		- ฝีเสื่อเต็นระบำ	60	120	250
		- เคื่องหลวง	60	120	250
		- เคื่อง	60	120	250
		- ฟาแลน	60	120	250
		- ช้างแดง	60	120	250
		- ช้างกละ	60	120	250
		กุหลาบ		120	250
		- คิวินสิริกิตต์	60	120	250
		- กุหลาบมอญ	60	120	250
		- กุหลาบหนู	60	120	250
		- บานไม่รู้โรย	60	120	250
		- ทานตะวัน	60	120	250
		- เยปี่ว่า	60	120	250
		- หม้อข้าวหม้อแกงลิง	60	120	250
- ต้นกล้วย	60	120	250		
2	รูปแบบการปั้นเป็นผลไม้	- สตรอเบอรี่	5	10	-
		- ฝรั่ง	5	10	-
		- กล้วย	5	10	-
		- มังคุด	5	10	-

ตาราง 10 (ต่อ)

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์	ราคาผลิตภัณฑ์			
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	
		- มะพร้าว	5	10	-
		- ส้ม	5	10	-
		- ละมุด	5	10	-
		- มังคุด	5	10	-
3	รูปแบบการปั้นเป็นของจำลอง ขนาดเล็ก	- ขนมไทย	17	29	-
		- ขนมฝรั่ง	17	29	-
		- อาหารไทย	17	29	-
		- อาหารไทย	17	29	-
		- อาหารญี่ปุ่น	17	29	-
		- ผลไม้จืด	5	10	-
		- ฝรั่ง	5	10	-
		- เงาะ	5	10	-
		- พุทรา	5	10	-
		- องุ่น	5	10	-
		- ลำไย	5	10	-
		- มะละกอ	5	10	-
		- กัลฉวย	5	10	-
		- มะพร้าว	5	10	-
		- มะปราง	5	10	-
		- มังคุด	5	10	-
		- น้อยหน้า	5	10	-
		- ส้มโอ	5	10	-
		- แตงโม	5	10	-
		- พืชผักสวนครัว	5	10	-
		- พริก	5	10	-
		- แตงกวา	5	10	-
		- มะนาว	5	10	-
		- พริกหยวก	5	10	-
		- แครอท	5	10	-

ตาราง 10 (ต่อ)

ลำดับ	รูปแบบผลิตภัณฑ์		ราคาผลิตภัณฑ์		
			เล็ก	กลาง	ใหญ่
		<ul style="list-style-type: none"> - กระเทียม - หอม - ถั่วฝักยาว ดอกไม้จิ๋วใน กระถาง - กุหลาบ - ทานตะวัน - ฟาแลน - เฟื่องฟ้า - ลีลาวดี - กล้วยไม้ 	5 5 5 19 19 19 19 19 19	10 10 10 - - - - - -	- - - - - - - - -
		<ul style="list-style-type: none"> - แคทรียา - กุหลาบ - ชบา - ว่านสีทศ - ต้นกล้วย - เชื่องผึ้ง - สาวน้อยต้นระบำ - ฝี่เสื่อ 	19 19 19 19 19 19 19 19	- - - - - - - -	- - - - - - - -
4	รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก	ตุ๊กตา <ul style="list-style-type: none"> - ตุ๊กตาคารตูน - ตุ๊กตาไทย - ตุ๊กตานานาชาติ 	59 59 59	- - -	- - -

การกำหนดราคาสินค้านั้น นางจรรยาทรัพย์ ฤนอมศาสนะ จะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้า และการประชุมกลุ่มสมาชิกเพื่อคำนวณราคา และสถานการณ์ตลาด ตลอดจนความต้องการของรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยประเภทต่างๆ ที่มีปริมาณในการผลิตมาก ๆ โดยจะผลิตสินค้าประเภทนั้นๆ

3. การจัดจำหน่าย ซึ่งช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยของกลุ่ม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ไปสู่กลุ่มผู้สนใจในผลิตภัณฑ์ได้แก่

1. การจัดจำหน่ายในร้านของชุมชนบ้าน นางจรรยาทรัพย์ ฤนอมศาสนะ
2. งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม
3. งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในงานโอท็อปซีดี ของรัฐบาล ที่เมืองทองธานี
4. ศูนย์จำหน่ายหัตถกรรมดินไทยตลาดจตุจักร (AXART)
5. ผู้ซื้อรายย่อยส่งจอบทางอินเทอร์เน็ต

4. การส่งเสริมการตลาด โดยทางกลุ่มจะมีการส่งเสริมด้วยการประชาสัมพันธ์จากแผ่นพับ ใบประชาสัมพันธ์ และทางอินเทอร์เน็ต การจัดจำหน่ายในหน่วยงานห้างร้านต่างๆ ที่ได้รับเชิญมา และจากการอบรมผู้สนใจต่างๆ

5. กระบวนการตลาด โดยกลุ่ม นางจรรยาทรัพย์ ฤนอมศาสนะ จะเป็นผู้วางแผนทางการตลาด เพื่อเป็นผู้กำหนดแนวทาง และกระบวนการทางตลาด การลงพื้นที่ การกำหนดวัด ฤติบ กระบวนการผลิต และการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้แก่ช่างรุ่นใหม่ เพื่อหวังผลให้ผลิตภัณฑ์มีสู่ทางการจัดจำหน่ายที่ดี โดยจะมีการวิเคราะห์สถานการณ์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และหาแนวทางในการร่วมมือกันกับกลุ่มผลิตหัตถกรรมดินไทยผู้ค้ากลุ่มอื่นๆ ให้งานหัตถกรรมดินไทยของกลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมอยู่ในตลาด และเป็นที่ต้องการของสังคมไทย

การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยทางกลุ่มจะร่วมมือ และศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพและสถานการณ์ตลาดโดยผู้นำกลุ่ม คือ

1. ศึกษาสภาพการของการจัดจำหน่ายสินค้า
2. ศึกษาสถานการณ์ของรูปแบบหัตถกรรมดินไทยที่มีการจัดจำหน่ายและเป็นที่ยอมรับของตลาด
3. ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ที่เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า
4. การวิเคราะห์ (SWOT) ของกลุ่ม โดยกำหนดจุดเด่น, จุดด้อย, จุดควรพัฒนา คือ

จุดเด่น ของสินค้า คือ 1.ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นในรูปแบบของดอกไม้ประเภทต่างๆ

- เลือกซื้อ
2. ผลิตภัณฑ์ที่มีศูนย์การจำหน่ายที่แน่นอน และในย่านชุมชน คือร้านค้า
สวนจตุจักร (AXART)
 3. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ และมีหลากหลายให้ผู้บริโภคได้
 4. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีหลายขนาด และมีการบรรจุภัณฑ์ตามขนาด
สินค้า เพิ่มมูลค่าการจัดจำหน่าย
 5. ราคาเหมาะสมกับสินค้า และสินค้าบางอย่างหรือบางประเภทไม่มีใน
ร้านอื่น

จุดด้อย ของสินค้าคือ 1. ราคาวัตถุดิบในการผลิตแพงขึ้น

2. ตลาดส่งเสริมการขายมีน้อย

3. ขาดแรงงานช่างรุ่นใหม่

4. ต้นทุนการประชาสัมพันธ์จากการขายสินค้ามีน้อย

5. สถานการณ์การจำหน่ายลดลงเนื่องจากสภาพน้ำท่วม

4. การวางแผนการตลาดของกลุ่มในอนาคต โดยทางกลุ่มได้มีการวางแผนและวางแนวทางการตลาดของกลุ่มในอนาคต คือ

1. ปรับปรุงรูปแบบหรือผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมดินไทยรูปแบบอื่นๆให้มากขึ้น
2. ฝึกอบรมช่างรุ่นใหม่เข้ามาช่วยเสริมรายได้ในยามว่าง
3. ร่วมมือและประชาสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานองค์กรต่างๆให้มากขึ้น

ภาพประกอบ 148 หน้าร้านจำหน่ายสินค้า กลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ถนนมสาสนะ

จากการได้ศึกษากระบวนการจัดการด้านการตลาด ของกลุ่มหัตถกรรมดินไทย

นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะพบว่าทางกลุ่มได้มีการวิเคราะห์ถึงผลผลิตของการจัดจำหน่ายสินค้า อันเป็นรายได้ที่นำมาช่วยพัฒนาองค์กรชุมชน โดย ได้มีการศึกษาในเรื่องการจัดจำหน่าย การส่งเสริมด้านการตลาด กระบวนการตลาด และการวิเคราะห์สถานการณ์ตลาด ศึกษาสภาพการณ์ตลาดในปัจจุบัน วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์รูปแบบหัตถกรรมดินไทยประเภทใดเป็นที่นิยมของตลาด ทำให้ทางกลุ่มมีจุดเด่น และสิ่งที่ได้เปรียบต่างจากผู้ผลิตรายอื่นคือ ในด้านรูปแบบหัตถกรรมดินไทยประเภทพวงมาลัย ผลิตภัณฑ์มีความประณีตสวยงามเหมือนจริง รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ และมีให้เลือกหลายประเภท ราคาสินค้าย่อมเยา และมีให้เลือกราคาได้หลายประเภท และจุดด้อยของกลุ่มคือ ราคาวัสดุสำหรับผลิตดินปั้นแพงขึ้น การส่งเสริม มทางการตลาดมีน้อย ขาดแรงงานช่างรุ่นใหม่ ทางกลุ่มจึงได้มีวางแผนทางการตลาดในอนาคตคือ รูปแบบการผลิตดินไทยในรูปแบบในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น จัดหาช่างรุ่นใหม่เข้ามาเสริมอาชีพในชุมชน ปรับปรุงด้านราคาสินค้าให้เหมาะสมกับราคาสถานการณ์ปัจจุบัน ติดต่อบริษัทต่างๆ ให้มากขึ้น และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น

ส่วนกลุ่มหัตถกรรมดินไทยของนางกนกจันทร์ นาคทอง ได้มีการสร้างสรรค์คติที่ดีต่อผู้บริโภค ลสำรวจวิเคราะห์ความต้องการของผู้ซื้อ สร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมความพึงพอใจให้แก่ผู้ซื้อ โดยกลุ่มได้มีการวิเคราะห์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ราคาการจัดจำหน่าย วิธีการจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการด้านการตลาด และวิเคราะห์สถานการณ์ตลาด ที่ทำให้ทางกลุ่มมีจุดเด่น จุดได้เปรียบ ในเชิงรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่กลุ่มอื่นไม่มี ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของจำลองขนาดเล็ก มีรูปแบบที่หลากหลายประเภท และไม่ซ้ำกับผู้ค้ารายใด ผลิตภัณฑ์มีความประณีต มีสีสันเหมือนจริงตามธรรมชาติ ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ทำให้พบจุดด้อยของกลุ่มคือ ต้นทุนการผลิตวัตถุดิบแพงขึ้น ราคาผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความประณีตต้องใช้เวลานาน ช่างรุ่นใหม่ให้ความสนใจในงานหัตถกรรมดินไทยมีน้อย สถานที่การจัดจำหน่ายสินค้ามีน้อย การประชาสัมพันธ์ขาดงบประมาณ กลุ่มผู้ซื้อไม่แพร่หลายส่วนมากจะเป็นเด็กวัยรุ่น ผลิตภัณฑ์สินค้ามีขนาดเล็ก และผลิตไม่ทัน ทางกลุ่มจึงได้มีการวางแผนทาง การตลาดในอนาคตคือ ลดปริมาณการผลิตสินค้าที่ใช้เวลามากให้น้อยลง และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้ง่ายลง เสริมให้ความรู้เพิ่มช่างรุ่นใหม่ ร่วมมือจัดหาตลาดแหล่งอื่นเข้ามากระจายสินค้า ผลิตภัณฑ์รูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างอื่น ๆ ให้มากขึ้น ส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

ส่วนกลุ่มของนางจรรยาทรัพย์ วัฒนาศาสนะ จะมีการจัดการตลาดของกลุ่มคือ สร้างความตระหนักและความสำคัญของผู้บริโภค ในผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ดังนี้คือ การวิเคราะห์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์ในเรื่องราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมด้านการตลาด กระบวนการและวิธีทางตลาด และสถานการณ์ทางการตลาด จึงทำให้เห็นความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มคือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยมีรูปแบบของดอกไม้ประเภทต่างๆที่แตกต่างจากกลุ่มผู้จำหน่ายรายอื่น และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจมีหลายชนิด หลายสีให้เลือก ราคาสินค้ามีความเหมาะสมอย่างเป็นธรรมชาติไม่เอาเปรียบผู้ซื้อ มีร้านจัดจำหน่ายที่จัดจ้านแน่นอน ทำให้จุดด้อยของกลุ่มคือ ราคาวัตถุดิบในการผลิตแพงขึ้น ขาดแรงงานช่างรุ่นใหม่ การส่งเสริมการตลาดมีน้อย ผลผลิตขาดตลาด ปัญหาจากสถานการณ์น้ำท่วม ขาดต้นทุนการประชาสัมพันธ์ ทางกลุ่มจึงได้มีการวางแผนทางการตลาดคือ ปรับปรุงรูปแบบหรือผลิตหัตถกรรมดินไทยรูปแบบอื่นๆให้มากขึ้น อบรมช่างรุ่นใหม่ให้มากขึ้น เพิ่มงบการประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการจัดแสดง และจำหน่ายสินค้าให้มีการออกสู่ตลาดอื่นๆมากขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา วิเคราะห์งานหัตถกรรมดินไทยในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ในประเด็นการบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ การจัดการด้านการตลาด

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์งานหัตถกรรมดินไทยในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และ กรุงเทพมหานคร ในประเด็น
 - 1.1 กระบวนการและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ
 - 1.2 รูปแบบของผลิตภัณฑ์
 - 1.3 กระบวนการถ่ายทอดความรู้
 - 1.4 การจัดการด้านการตลาด

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษางานหัตถกรรมดินไทยในเขตจังหวัดภาคกลางตอนล่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ

1. กลุ่มสมาชิกนายศิริรินทร์ ยศรุ่งเรือง บ้านเลขที่ 80/1 ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
2. กลุ่มสมาชิกจรูญทรัพย์ ทัศนศาสตร์ บ้านเลขที่ 69/2 ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
3. กลุ่มสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง บ้านเลขที่ 999 /147 แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลในลักษณะ ภาคสนาม (Field Work) ดังแผนการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. กระบวนการขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบ
2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์
3. กระบวนการถ่ายทอดความรู้

4. การจัดการด้านการตลาด

5. ข้อมูลประเภทบุคคล คือ กลุ่มช่างหัตถกรรมดินไทย ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร

การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Survey)

ผู้วิจัยรวบรวมค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับงานหัตถกรรมดินไทยก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลในภาคสนาม แลในขณะที่ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ผู้วิจัยก็พยายามศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเพิ่มเติมในพื้นที่เท่าที่จะทำได้ รวมถึงภายหลังทำการศึกษาภาคสนามเสร็จสิ้น

ข้อมูลด้านเอกสารดังกล่าว ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ งานหัตถกรรมดินไทย ผลงานวิจัย ตำราวิชาการ การค้นคว้าข้อมูลจากทางราชการ วารสาร บทความ การศึกษาจากเอกสารเหล่านี้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์การศึกษาความเป็นมา ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งวิเคราะห์ตีความ ประเด็นที่ศึกษา

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Work) ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาในเชิงบรรยาย(Descriptive Research) โดยค้นคว้ารวบรวมแหล่งศึกษาค้นคว้าที่ปรากฏข้อมูลงานหัตถกรรมดินไทย ในแหล่งความรู้ต่างๆ และใช้วิธีเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพบช่างภูมิปัญญาในพื้นที่ เพื่อทำการทำการศึกษจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของงานหัตถกรรมดินไทย เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ และขอถ่ายภาพงานหัตถกรรมดินไทยของช่างแต่ละแหล่งเป็นกระบวนการกลุ่ม 3 กลุ่ม

2.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการ โดยสอบถามเจ้าหน้าที่ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง

2.2.1 สัมภาษณ์ช่างหัตถกรรมดินไทย ช่างพื้นบ้าน 3 กลุ่ม

2.2.2 สัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

2.3 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลในขณะที่สังเกตการณ์หรือสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วน

2.3.1 การบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

2.3.2 การบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง

2.3.3 การบันทึกด้วยกล้องถ่ายรูป

การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อบรรยายข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์จากช่างหัตถกรรมดินไทย และผู้เป็นเจ้าของผลงาน ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ ทั้งยังเป็นผู้เชี่ยวชาญงานหัตถกรรมดินไทย โดยเฉพาะ และเป็นที่ยอมรับในชุมชนนั้นๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยบรรยาย (Descriptive Research) ผู้วิจัยมุ่งวิจัย ข้อเท็จจริง (Facts) ต่างๆ และแปลความหมาย เนื้อหาสาระจาก การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การณ์ การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ การค้นคว้าที่รวบรวมจากเอกสาร มาทำการวิเคราะห์ โดยผ่านการตรวจสอบ และเสนอแนะจากผู้มีความรู้ด้านหัตถกรรมดินไทย และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผล

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องงานหัตถกรรมดินไทย กลุ่มสมาชิกนายศิริรินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มสมาชิกนางจรรยาทรัพย์ ถนนมศาสตร์ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี และกลุ่มสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแคจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 แห่ง การผลิต ผลของการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้ คือ

1. กระบวนการผลิตและขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะ

1.1 วัสดุที่ใช้ในการทำดินไทย คือ

- 1.1.1 ดินขาว ใช้สำหรับเป็นเนื้อดินวัสดุหลักสำหรับปั้น
- 1.1.2 กาวลาเท็กซ์ ใช้สำหรับทำให้ดินเหนียวและยึดเกาะติดกันจนเป็นเนื้อเดียวกัน
- 1.1.3 หัวน้ำหอมกลิ่นต่างๆ ใช้สำหรับผสมให้ดินที่ปั้นมีกลิ่นหอม นำปั้น
- 1.1.4 โซเดียมเบนโซเอท ใช้สำหรับผสมไม่เกิดเชื้อราหรือดินเสีย
- 1.1.5 น้ำมันมะกอก ใช้ผสมเพื่อทำให้เนื้อดินมีความเหนียวและมัน
- 1.1.6 ครีมพอล(มะนาว) ใช้สำหรับทาผิวเพื่อไม่ให้ดินติดมือและง่ายต่อการสร้างสรรค์งานปั้น
- 1.1.7 สารทาลคัม ส่วนผสมในเนื้อดิน ช่วยในการให้ดินเกาะติดกันกับกาว

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานหัตถกรรมดินไทย คือ

- 1.2.1 กะละมังอลูมิเนียมหรือกะละมังพลาสติก ใช้สำหรับเทส่วนผสมต่างๆในการปั้นดินไทย
- 1.2.2 ไม้พายด้ามไม้ ใช้สำหรับคนดินกับกาวลาเท็กซ์ให้เนื้อดินเข้ากัน
- 1.2.3 ถูพลาสติก ใช้สำหรับห่อดินไม่ให้แข็ง
- 1.2.4 ตะแกรงร่อนแป้ง ใช้สำหรับร่อนแป้งผสมกับกาว เพื่อให้แป้งไม่ยึดติดกันเป็นก้อน ก่อนผสมกาว

ผสมกาว

1.2.5 ถ้วยตวง ใช้สำหรับตวงวัตถุดิบต่างๆ ก่อนผสมกันและนวดให้เข้ากัน

1.3 ขั้นตอนการผลิตดินไทย

1.3.1 นำดินขาวหรืออาจจะใช้แป้ง นำมาร่อนใส่ตะแกรงเพื่อให้ดินแตกตัวเป็นผงละเอียด โดยใช้ดินขาวในอัตราส่วน 4 ถ้วยตวง

1.3.2 ร่อนดินขาวและดินสอพองหรือสารทัลคัมผสมรวมกันโดยใช้ไม้พายคนให้เข้ากัน

1.3.3 นำกาวยาเท็กซ์ 2 ถ้วยตวง เทใส่ผสมกับแป้งดินขาวหรือนำกาวยาเท็กซ์ใส่หม้อตั้งไฟ ใช้พายคนให้เข้ากัน

1.3.4 นำสารกันบูด 1 ช้อนโต๊ะ เทใส่เพื่อกันเชื้อราและไม่ให้ดินบูดเก็บไว้ได้นาน คนให้เข้ากัน

1.3.5 ใช้มือทาครีมพอล (มะนาว) เพื่อกันดินติดมือ ทาให้ทั่วมือ ทำการนวด ให้ดินเข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน

1.3.6 แบ่งใส่ถุงพลาสติกเป็นก้อน ก้อนละ 1 ชีด และห่อให้มิดชิด กันอากาศเข้า เก็บไว้ในอุณหภูมิปกติ

1.3.7 เมื่อจะนำดินมาใช้ควรแบ่งดินตามรูปแบบที่ต้องการ ส่วนที่เหลือห่อเก็บไว้ได้อย่างเดิม สามารถเก็บไว้ได้นานถึง 6 เดือน

จากการได้ลงสังเกต ,สัมภาษณ์ จะเห็นว่า วัสดุที่ใช้ในการทำให้เกิดเนื้อดินของทั้ง 3 แหล่ง มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มนายศิริินทร์ ยศรุ่งเรือง จะใช้ดินขาวกับดินสอพอง กลุ่มนางจรรยาทรัพย์ ทัศนอมศาสนะ จะใช้ดินขาวกับสารทัลคัม ส่วนกลุ่มนางกนกจันทร์ นาคทองจะใช้ดินขาว ส่วนวัสดุอื่นๆ จะมีความเหมือนกัน ซึ่งการใช้วัสดุที่แตกต่างกันของทั้ง 3 แหล่งมีผลเนื่องมาจากแต่ละแหล่งผลิตรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ด้วยดินไทย เฉพาะกลุ่มไม่เหมือนกันดังนั้นการใช้ วัสดุของ กลุ่ม จึงขึ้นอยู่กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์และความชำนาญในเชิงช่างประกอบด้วย

2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์

2.1 กลุ่มหัตถกรรมดินไทยนายศิริินทร์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นายศิริินทร์ ยศรุ่งเรือง ประธานกลุ่ม จึงทำให้ทราบได้ว่า ทางกลุ่มสามารถผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมดินไทย คือ รูปแบบการปั้นเป็นของที่ระลึก อันได้แก่ พวงมาลัยต่างๆ เช่น พวงมาลัยกลม พวงมาลัยแบน พวงมาลัย 2 ชาย พวงมาลัย 1 ชาย มาลัยชีก เป็นสินค้ามีชื่อของกลุ่ม และได้รับรางวัลประกาศนียบัตรในระดับ 3 ดาว ในการคัดสรร เช่น ดอกกล้วยไม้ ดอกกุหลาบ ดอกบานไม่รู้โรย ดอกรัก ดอกจำปี ดอกพุด ดอกจำปา ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง ส่วน ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้แก่ รูปแบบการปั้นดอกไม้ พานแห่นาคที่ประกอบด้วยดอกรัก ดอกพุด ดอกบานไม่รู้โรยและดอกกล้วยไม้ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังนำมาประดิษฐ์ภาควาดด้วยน้ำมันและสีอะคริลิค ผลิตภัณฑ์จากกะลา เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เสริมใน รูปแบบต่างๆ ให้กับทางกลุ่มและยังเป็นทางเลือกให้ผู้ซื้อเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย

2.2 กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นางจรูญทรัพย์ ทัศนอมศาสนะ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ นางจรูญทรัพย์ ทัศนอมศาสนะ ประธานกลุ่ม ผู้ผลิตงานหัตถกรรมดินไทย ทำให้ทราบว่าทางกลุ่มสามารถผลิตรูปแบบงานหัตถกรรมดินไทย ที่มีชื่อของกลุ่ม ได้แก่ ประเภทดอกไม้ต่างๆ และสามารถส่งเสริม ในผลิตภัณฑ์เด่นของกลุ่ม และในระดับตำบล ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่หัตถกรรมดินไทย ในรูปแบบต่างๆ อย่างมากมาย เช่น ดอกกล้วยไม้ประ เภทต่างๆ กัน ได้แก่ แคทลียา , ฝีเสื้อเต็นระบำ, เอื้องหลวง, เอื้อง, ฟาแลน, ช้างแดง, ช้างกระ ประเภทกุหลาบ ได้แก่ ควีนสิริกิติ์ กุหลาบหนู กุหลาบมอญ ดอกไม้ประเภทอื่น เช่น บานไม่รู้โรย , ทานตะวัน , เยอบีร่า , หม้อข้าวหม้อแกงลิง , ต้นกล้วย ประเภทผลไม้ ได้แก่ สตรอเบอรี่, ฝรั่ง, กล้วย, มังคุด, น้อยหน่า, ส้มรูปแบบ การปั้นเป็นของจำลองขนาดเล็ก เช่น ขนมไทย ขนมฝรั่ง อาหารไทย อาหารญี่ปุ่น ผลไม้จืดต่างๆ เช่น ฝรั่ง เงาะ พุทรา องุ่น ลำไย มะละกอก กล้วย มะพร้าว มะปราง มังคุด น้อยหน่า ส้มโอ แดงโม ประเภทพืชผักสวนครัว เช่น พริกขี้หนู พริกหยวก พริกขี้ฟ้า แดงกวา มะนาว แครอท มะขาม กระเทียม หอม ถั่วฝักยาว พัก แฟง ประเภทดอกไม้จืดใน กระถาง ได้แก่ ต้นทานตะวัน, กุหลาบ, ฟาแลน, เฟื่องฟ้า, ลิลาวดี, กล้วยไม้, แคทรียา, กุหลาบ, ชบา, ว่าน สี่ทิศ, ต้นกล้วย, เอื้องผึ้ง, สาวน้อยเต็นระบำ, ฝีเสื้อ รูปแบบการปั้นเป็น ของที่ระลึก ได้แก่ ตุ๊กตา เช่น ตุ๊กตา การ์ตูน, ตุ๊กตาไทย, ตุ๊กตานานาชาติ, นอกจากหัตถกรรมดินไทยที่มีรูปแบบต่างๆแล้วทางกลุ่มยังได้ผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์จำลองแบบย่อส่วนที่ทำจากไม้ หรือโมเดลย่อส่วน เพื่อหารายได้อีกทางหนึ่งด้วย เช่น รถเข็นขายผลไม้จำลอง , รถเข็นขายขนมจำลอง, รถเข็นขายผักจำลอง , ชั้นโชว์ของจำลอง , ตู้โชว์ขนาดจิ๋วจำลอง, ชุดเครื่องครัว, ชุดขายก๋วยเตี๋ยว, รถเข็นขายกาแฟ ผลิตภัณฑ์รูปแบบที่จัดทำขึ้นนี้เพื่อเป็นการเสริม รายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม และเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ซื้อ และสามารถใช้เป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้า หัตถกรรมดินไทยด้วย

2.3 กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นางกนกจันทร์ นาคทอง ตำบลบางแคเหนือ อำเภอบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีนางกนกจันทร์ นาคทอง เป็นผู้นำกลุ่มสมาชิก จากการได้สัมภาษณ์ จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มสมาชิกสามารถผลิตงาน หัตถกรรมดินไทย และสามารถนำไปสู่หัตถกรรมเดิมของชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จำลองขนาดเล็ก หรือผลิตภัณฑ์ของจิ๋ว ซึ่งมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ขนมไทย ได้แก่ ทองหยิบ , ทองหยอด, ฝอยทอง, เม็ดขนุน, ขนมชั้น, ขนมหม้อแกง, ขนมฝรั่ง, อาหารไทย, พืชผักสวนครัวจำลองขนาดเล็ก ได้แก่ พริกขี้หนู, แดงกวา, มะนาว, ผักกาด, ผักคะน้า, ผักบุ้ง, ผักกะเจด, ผักกะหล่ำปลี, แครอท, พริกหยวก, พริกหวาน, หัวปลี, เห็ดหูหนู, เห็ดนางฟ้า ดอกไม้จำลองขนาดเล็กในกระถาง ได้แก่ กุหลาบ , แคทรียา, ว่านสี่ทิศ, ดอกทานตะวัน, บานไม่รู้โรย, บานบุรี, เยอบีร่า รูปแบบการปั้นของที่ระลึกจำลอง เช่น ตุ๊กตา การ์ตูน, เห็ดประดับดอกไม้ , ดอกไม้ติดเสื้อ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้ผลิตผลิตภัณฑ์เสริม ขึ้นจากงาน หัตถกรรมดินไทย ได้แก่ รูปสัตว์ติดตู้เย็น เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้แก่สมาชิกในครอบครัว และเป็น ทางเลือกให้แก่ผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการปั้นหรือผลิตงานหัตถกรรมดินไทย เป็นการเรียนรู้สิ่งสมมุติบัญญัติที่สืบทอด และพัฒนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน และยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงานของสมาชิกร่วมกัน ในการพึ่งพาการทำงานร่วมกันของชาวบ้านในการอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้อาชีพหัตถกรรมดินไทยยังคงดำรงอยู่ เพื่อสร้างคุณค่าทางศิลปหัตถกรรม และ สร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจในการดำรงอยู่ได้ ดังนั้นภูมิปัญญาจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ที่มีการถ่ายทอด ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบนอกระบบ โดยอาศัยการถ่ายทอดแบบปฏิบัติจริง ให้ดูก่อน และการเข้าไปสัมผัสกระบวนการที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญา และทำไปสู่การปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญ และสืบทอดกันมาอย่างชนรุ่นต่อไป จึงทำให้งานหัตถกรรมดินไทยยังสามารถดำรงรูปลักษณะของกลุ่มหรือสมาชิกในกลุ่มได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในวัฒนธรรมของกลุ่มได้ และในปัจจุบันก็ยังมีสถานศึกษาต่างๆ ที่จัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาในระบบต่างๆ มากมาย เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา วิทยาลัยต่างๆ ที่ให้ความสำคัญของภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษา

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากการสังเกต, สัมภาษณ์ วิธีชีวิตของช่างหัตถกรรมดินไทยยังอยู่กันแบบเครือญาติ ช่วยเหลือกัน การถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพ นั้นไม่ได้เป็นระบบ แต่ใช้วิธีทำงานโดยฝึกฝน และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของมนุษยชาติ เช่นเดียวกัน จากการเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ช่วยให้มนุษย์ค่อยๆ ใช้ประโยชน์จากบทเรียนของบรรพบุรุษเมื่อความผิดพลาดในอดีต ความรู้ช่าง พื้นฐานที่ได้จากการสังเกต ความสนใจในงานหัตถกรรมดินไทย และการได้รับคำแนะนำจากช่างอาวุโสอย่างถูกต้อง กระบวนการถ่ายทอดบางทีก็เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มาก่อนทำให้เกิดความภูมิใจ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนตามศักยภาพ และความสามารถ ของช่างแต่ละคน สามารถสืบทอดได้ด้วยการฝึกฝน ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ได้งานหัตถกรรมดินไทยที่มีคุณภาพสืบต่อไป

จากการได้ลงพื้นที่ในการศึกษางานหัตถกรรมดินไทยของทั้ง 3 แหล่งในกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญา ที่ต้องการเผยแพร่ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางอีกทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้เสริมจากรายได้หลัก และสามารถพัฒนารูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทยให้มีความโดดเด่น และมีความยั่งยืน ยืนหยัดก้าวเป็นสินค้า หรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สามารถอยู่ได้โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนรักถิ่นฐานบ้านเกิด สามารถมีรายได้เสริมและพึ่งตนเองได้ ผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนารูปแบบของงานหัตถกรรมดินไทยให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป กระบวนการถ่ายทอดความรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้นำกลุ่มต้องใช้ความสามารถ ศาสตร์ และศิลป์ ในหลายๆ ด้านมาประกอบการให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ สามารถเข้าถึงชนรุ่นหลังๆ ได้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มนายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง จะมีการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาด้วยตนเองเป็นหลัก จะมีการถ่ายทอดทั้งกลุ่ม

และเดี่ยว กระบวนการถ่ายทอดก็จะเน้นการสอนที่ละขั้นตอนซ้ำๆ โดยให้ดูตัวอย่างจากของจริง แต่จะไม่ใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วย จะถ่ายทอดด้วยการพำสาธิต พำสาธิต และอธิบายวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ใจได้ สามารถฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มของนางกนกจันทร์ นาคทอง จะถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาที่ได้สะสมมา และการได้เป็นสมาชิกของชมรมหัตถกรรมดินไทย และสมาชิกกลุ่มเครื่องปั้นจิ๋ว จึงทำให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่ได้เรียนรู้จะเข้าใจวิธีการ และประสบการณ์สามารถนำไปสร้างรูปแบบงานหัตถกรรมดินไทยได้อย่างหลากหลาย กระบวนการถ่ายทอดจะสร้างความตระหนัก และความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม การสอนและถ่ายทอดความรู้จะถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ฝึกทำให้ดูและให้ทำตาม โดยมีตัวอย่างของจริงหรือรูปแบบงานหัตถกรรมดินไทย เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจในการฝึกฝนของผู้เรียน ฝึกฝนให้ทำซ้ำๆ บ่อยๆ มีการเปรียบเทียบผลการพัฒนาในรูปแบบครั้งแรก และครั้งหลังๆ ให้เห็นการพัฒนาในรูปแบบ จนสามารถสร้างสรรค์และเกิดแนวคิดในการจินตนาการได้เอง รูปแบบที่มีการ พัฒนาของสมาชิกในกลุ่มที่ไม่ซ้ำรูปแบบกัน แต่จะคงไว้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่โดดเด่น สามารถยื่นหยัดจัดจำหน่ายในท้องตลาดได้ ส่วนกลุ่มของ นางจรรยาทรัพย์ ถนอมศานะ จะเป็นผู้ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ของผู้เรียนให้สามารถ เรียนรู้สิ่งที่ได้รับจากครูผู้เป็นผู้ถ่ายทอด รูปแบบการเรียนรู้ให้แก่ศิษย์ จะถ่ายทอดรูปแบบจากง่ายไปหายาก และฝึกให้ทำรูปแบบแต่ละรูปแบบซ้ำๆ กันจนเกิดความชำนาญ จึงให้ผู้เรียนมีความพร้อม และพัฒนารูปแบบได้ตามต้นแบบ ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากรูปแบบที่ยากขึ้นตามลำดับ กระบวนการเรียนรู้จึงมีส่วนสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ให้เกิดความ เป็นเอกภาพ การสร้างรายได้ของอาชีพในชุมชน และพัฒนารูปแบบของหัตถกรรมดินไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ เฉพาะกลุ่มสามารถจัดจำหน่ายในท้องตลาดได้ พัฒนาชุมชน องค์กร และรักถิ่นฐานบ้านเกิด

จากการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาหัตถกรรมดินไทยทั้ง 3 แห่ง จะพบว่า ทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะการถ่ายทอดเหมือนกัน จำแนกได้ คือ

1. รูปแบบการถ่ายทอดภายในสมาชิก มีการถ่ายทอดความรู้และทักษะในการผลิตหัตถกรรมดินไทยจากผู้มีประสบการณ์สู่ชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นการสืบทอดงานหัตถกรรมดินไทยให้คงอยู่ การเรียนรู้กระบวนการผลิตเป็นไปในลักษณะของการสอนแบบ พ่อแม่สอนลูก หรือครูสอนศิษย์ ในลักษณะบอกเล่า และปฏิบัติให้ดู เพื่อให้รู้จักสังเกต กระบวนการจากผู้ใหญ่ แล้วลงมือปฏิบัติตาม จากนั้นเมื่อ ฝึกทักษะจนเกิดความชำนาญจึงสามารถปฏิบัติได้เอง จึงทำให้เกิดชนรุ่นใหม่ในกลุ่มสมาชิก

2. รูปแบบการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้จากบุคคลภายนอก ในปัจจุบันการผลิตหัตถกรรมดินไทย นอกจากตอบสนองของผู้ซื้อแล้ว ยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยการรวมตัวกันในกลุ่มสมาชิก เพื่อผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละกลุ่มในชุมชนขึ้นมา และยังมีการปรับปรุงรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทำให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมากมาย การสืบทอดภูมิปัญญาได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในการ

ผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบจะมีการสร้างสรรค์ขึ้นอยู่กับลูกค้าที่สั่งทำและความต้องการของตลาดว่าต้องการให้ทางสมาชิกผลิตรูปแบบใด หน่วยงานที่ส่งเสริม ได้แก่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากการศึกษาและรวบรวม ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมดินไทย จะพบว่าผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นเกิดจากฝีมือของสมาชิกที่แฝงไว้ด้วยความละเอียดความงามที่ถ่ายทอดจากธรรมชาติ จนนำไปสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่มีการสืบทอดกระบวนการเรียนรู้ต่อมา มีคุณค่าทางความงาม และการคิดค้นสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด และวิธีการแต่ละ กลุ่มมีความเหมือนกัน คือต้องการให้มีความสามารถใช้เครื่องมือในการทำงานหัตถกรรมดินไทยให้ได้

ด้านขั้นตอน และกระบวนการถ่ายทอดความรู้วิธีการสอน และมีขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องขั้นตอนการถ่ายทอดบางขั้นตอน แต่ผู้สอนจะเน้นการใช้ทักษะปฏิบัติเหมือนกันทุกกลุ่ม

ด้านวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ในการปฏิบัติ พบว่าวัตถุดิบหลักๆใช้เหมือนกัน แต่บางกลุ่มจะเพิ่มเติมบ้างตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิต ส่วนประเภทเครื่องมือที่ใช้ในงานผลิตทุกกลุ่มจะเหมือนกัน ยกเว้นรูปแบบงานที่เล็กหรือใหญ่มาๆก็จะมีการใช้เครื่องมือที่คิดค้นขึ้นเองบ้างของสมาชิกในกลุ่ม

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการลอกเลียนแบบการผลิต เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบสานจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างเป็นระบบ เป็นมรดกทางภูมิปัญญา ที่สืบทอดต่อกันมา และมีพัฒนาการในกา รประยุกต์ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการผลิต งานหัตถกรรมดินไทยของทั้ง 3 แหล่ง จะมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้เหมือนกัน จะมีความแตกต่างกัน ก็เฉพาะรูปแบบบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์เด่นแต่ละแหล่งเท่านั้น

งานหัตถกรรมดินไทยของไทยหากดูผิวเผิน จะเห็นเป็นเพียงการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาเวลาว่างในการหารายได้เสริมของชาวบ้านไม่เพียงเท่านั้นแต่แท้จริงยังเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านในเรื่องการปั้น หัตถกรรมดินไทยยังเป็นการสืบทอดฝีมือซึ่งมีเอกลักษณ์และความสวยงาม ในแบบฉบับเฉพาะกลุ่ม จา กลุ่มลูกสูหลานต่อเนื่องไปไม่มีวันจบสิ้น ชุมชนรักถิ่นฐานบ้านเกิดสร้างความรัก ความสามานสามัคคี เป็นการช่วยพัฒนาชาติอีกทางหนึ่งด้วย

4. การจัดการด้านการตลาด

จากการได้ทำการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมดินไทยของทั้ง 3 แห่ง จะพบว่าการจัดการด้านการตลาด ของทั้ง 3 แห่งนั้น จะมีการกำหนดของราคาสินค้าโดยขึ้นอยู่กับ การใช้วัตถุดิบ คือ ดินไทย และสีที่ใช้ในการผสมให้งานต่างๆมีรูปแบบที่คล้ายคลึงธรรมชาติ ระยะเวลาในการทำรูปแบบของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท ความยากง่าย และขนาดของผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน ผนวกกับความประณีตของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของทั้ง 3 แห่งที่มีความเหมือนกัน หากสินค้ามีผู้สั่งเข้ามามากๆราคาของสินค้าจะมีการปรับลดตามความเหมาะสม และอีกประการหนึ่งก็คือ หากรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มากและมีปริมาณการสั่งจากลูกค้ามาก มีช่างสมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำมากๆ สินค้านั้นก็มีการลดราคาให้แก่ผู้ซื้อ การขาดแรงงานช่างผู้ผลิตจึงเป็นตัวกำหนดของราคาสินค้าที่ต้องเพิ่มขึ้นด้วย

จากการได้ศึกษากระบวนการจัดการด้านการตลาด ของกลุ่มหัตถกรรมดินไทย นายศิริพันธ์ ยศรุ่งเรือง จะพบว่าทางกลุ่มได้มีการวิเคราะห์ถึงผลผลิตของการจำหน่ายสินค้าอันเป็นรายได้ที่นำมาพัฒนาองค์กร ชุมชน โดยได้มีการศึกษาในเรื่องการจัดจำหน่าย การส่งเสริมด้านการตลาด กระบวนการตลาด และการวิเคราะห์สถานการณ์ตลาด ศึกษาสถานการณ์ตลาดในปัจจุบัน วิเคราะห์ผลิ ตภัณฑ์รูปแบบหัตถกรรมดินไทยประเภทใดเป็นที่นิยมของตลาด ทำให้ทางกลุ่มมีจุดเด่นและสิ่งที่ได้เปรียบต่างจากผู้ผลิตรายอื่นคือ ในด้านรูปแบบหัตถกรรมดินไทยประเภทพวงมาลัย ผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตสวยงามเหมือนจริง รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจและมีให้เลือก หลายประเภท ราคาสินค้าย่อมเยาและมีให้เลือก ราคาได้หลายประเภท และจุดด้อยของกลุ่มคือ ราคาวัสดุสำหรับผลิตดินปั้นแพงขึ้น การส่งเสริมทางการตลาดมีน้อย ขาดแรงงานช่างรุ่นใหม่ ทางกลุ่มจึงได้มีการวางแผนการตลาดในอนาคตคือ รูปแบบการผลิตดินไทยในรูปแบบอื่นๆเพิ่มขึ้น จัดหาช่างรุ่นใหม่เข้ามาเสริมอาชีพในชุมชน ปรับปรุงด้านราคาสินค้าให้เหมาะสมกับราคาสถานการณ์ในปัจจุบัน ติดต่อบริษัทต่างๆกับแหล่งจำหน่ายต่างๆให้มากขึ้น และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ส่วนกลุ่มหัตถกรรมดินไทยของนางกนกจันทร์ นาคทอง ได้มีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้บริโภค สำนววจวิเคราะห์ความต้องการของผู้ซื้อ สร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมความพึงพอใจให้แก่ผู้ซื้อ โดยกลุ่มได้มีการวิเคราะห์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ , ราคากำหนด , การส่งเสริมการตลาด กระบวนการด้านการตลาด และวิเคราะห์สถานการณ์ตลาดที่ทำให้ทางกลุ่มมีจุดเด่น จุดได้เปรียบในรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่กลุ่มอื่นไม่มี ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของจำลองขนาดเล็ก มีรูปแบบที่หลากหลายประเภท และไม่ซ้ำกับผู้ค้ารายใด ผลิต ภัณฑ์ที่มีความประณีต มีสีสันเหมือนจริงตามธรรมชาติ ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ จุดด้อยของกลุ่มคือ ต้นทุนการผลิตวัตถุดิบแพงขึ้น ราคาผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความประณีตต้องใช้เวลาช่างรุ่นใหม่ให้ความสนใจในงานหัตถกรรมดินไทยมีน้อย สถานการณ์การกระจายสินค้ามีน้อย การประชาสัมพันธ์ขาดงบประมาณ กลุ่มผู้ซื้อไม่แพร่หลาย ส่วนมากจะเป็นกลุ่มเด็ก-วัยรุ่น การตลาดในอนาคต

คือ ลดปริมาณการผลิตสินค้าที่ใช้เวลามากให้น้อยลง และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้ง่ายลง เสริมให้ความรู้เพิ่มข้างรุ่นใหม่ ร่วมมือจัดหาตลาดแหล่งอื่นเข้ามากระจายสินค้า ผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นๆให้มากขึ้น ส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ส่วนกลุ่มของนางจรรยาทรัพย์ ฤทธศาสตร์ จะมีการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มคือ สร้างความตระหนักและความสำคัญของผู้บริโภคให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในรูปแบบของสินค้า เพื่อเป็นการดึงดูดให้มีการซื้อของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ดังนี้ คือ การวิเคราะห์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์ในเรื่องราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมด้านการตลาด กระบวนการและวิธีทางตลาดและสถานการณ์ทางการตลาด จึงทำให้เป็นความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มคือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยมีรูปแบบของดอกไม้ประเภทต่างๆที่แตกต่างจากกลุ่มผู้จำหน่ายรายอื่น และรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมีหลายชนิด หลายสี ให้เลือก ราคาสินค้า มีความเหมาะสมอย่างเป็นธรรมชาติไม่เอาเปรียบผู้ซื้อ มีร้านจัดจำหน่ายที่สวนจตุจักร แนนอน ทำให้จุดด้อยของกลุ่มคือ ราคาวัตถุดิบ ในการผลิตแพงขึ้น ขาดแรงงานข้างรุ่นใหม่ การส่งเสริมการตลาดมีน้อย ผลผลิตขาดตลาด ปัญหาจากสถานการณ์น้ำท่วม ขาดต้นทุนการประชาสัมพันธ์ ทางกลุ่มจึงได้มีการวางแผนทางการตลาดคือ ปรับปรุงรูปแบบหรือผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยรูปแบบอื่นๆให้มากขึ้น ผลิตอบรมข้างรุ่นใหม่ให้มากขึ้น เพิ่มงบการประชาสัมพันธ์และร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าให้มีการออกสู่ตลาดอื่นๆมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานหัตถกรรมดินไทย (OTOP) ของกลุ่มนายศิริพันธ์ ยศรุ่งเรือง ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มสมาชิกจรรยาทรัพย์ ฤทธศาสตร์ ตำบลละหาร อำเภอบางขันของจังหวัดนันทบุรี และสมาชิกกนกจันทร์ นาคทอง แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมงานหัตถกรรมดินไทยควรกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนารูปแบบงานหัตถกรรมดินไทยให้สอดคล้อง กับกระแสเศรษฐกิจ และสภาวะสังคมในปัจจุบัน โดยส่งเสริมช่างหัตถกรรมดินไทยในแหล่งผลิตให้เกิดการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้
2. สถานศึกษาควรกำหนดหรือสร้างหลักสูตรหัตถกรรมดินไทย เสริมในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมให้นักเรียนนักศึกษาและผู้สนใจศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานหัตถกรรมดินไทยให้คงอยู่ต่อไป

3. ภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ มีแหล่งจำหน่าย ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องทั้งในกรุงเทพมหานคร และตามภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ

4. ภาครัฐ เอกชน ศูนย์ฝึกอาชีพ หรือหน่วยงานส่งเสริมการฝึกอาชีพควรเข้ามามีส่วนร่วมในการ นำวิทยากรมาให้การฝึกอบรมรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดินไทยในรูปแบบ ที่สร้างสรรค์ ผู้ครุภูมิปัญญา และการศึกษาอย่างจริงจังในการพัฒนาสู่สู่ทางการจัดจำหน่ายในอนาคต และตลาดในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาค้นคว้าเรื่องรูปแบบ การผลิตหัตถกรรมดินไทย เพื่อรวบรวมขั้นตอนการผลิต และรูปแบบการผลิตในแหล่งอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดงาน หัตถกรรมดินไทย แก่ผู้สนใจได้อีกต่อไป

2. การศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับผลกระทบในด้านต่างๆของงานหัตถกรรมดินไทยจากสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อโรงงานหัตถกรรมดินไทยไม่พัฒนาไปสู่ตลาดในต่างประเทศ

3. ควรศึกษางานหัตถกรรมดินไทยจากแหล่งอื่นๆที่ได้พัฒนารูปแบบต่างๆที่ไม่ซ้ำแบบใคร เน้นความคิดสร้างสรรค์รูปแบบอื่นนอกเหนือจากรูปแบบที่ลอกเลียนแบบรูปแบบจากธรรมชาติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง (2541 ข). *อุทศาสตร์การพึ่งตนเองและเศรษฐกิจชุมชน*.
กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2528). *หัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2538). *รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย*.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม
- กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม. (2545, เมษายน). *หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์*.
พัฒนาชุมชน. 41(4): 13-14.
- กิตติ ถนอมศาสนะ. (2555, 12 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดิน
ไทย เจ แอนด์ อาร์ต ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.
- จรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ. (2555, 12 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรม
หัตถกรรมดินไทย เจ แอนด์ อาร์ต ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- จิระวดี วชิรานนท์. (2547). *การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์กับ
การพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มทอผ้าในอำเภอนบพิตำ จังหวัดขอนแก่น*.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ. (2531). *ทฤษฎีและปฏิบัติเรื่องการพัฒนาโครงการและการประเมิน โครงการ
การศึกษานอกระบบ*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยรัตน์ ปรานี. (2543). *การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ค. (พัฒนาศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- นกจันทร์ นาคทอง. (2555, 14 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดิน
ไทย เลดีเค แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร.
- นวลจันทร์ เสมาทอง. (2555, 7 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดิน
ไทย เจ แอนด์ อาร์ต ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.
- นันทสาร สีสล้ม; และคนอื่นๆ. (2542 มกราคม – มิถุนายน). "ภูมิปัญญาไทย. *วารสาร มศว*.
ศิลปวัฒนธรรม. 2(41): 18.

- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2529). *ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธวิธีการพัฒนาชนบทกับการย้ายถิ่น*.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนาศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี สีนบริสุทธิ. (2555, 7 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดินไทย
 ตำบลโรงหัน อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม.
- พจน์ เทียมศักดิ์. (2543). *ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.
 (พัฒนาศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ถ่ายเอกสาร.
- มารุต อัมรานนท์. (2533). *ศิลปะพื้นบ้าน เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม
 คณะสังคมศาสตร์ ฯลฯ มนุษย์ศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*. ชลบุรี: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- มารุต อัมรานนท์. (2544, มกราคม – มิถุนายน). การอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะพื้นบ้าน.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. *วารสารสถาบันวิจัย*.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2527). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: บางนา.
- (2535). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง.
- (2537). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ปาณายา.
- (2540). *ศิลปะภูมิปัญญาไทย. โลกกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: พรินติ้งเซ็นเตอร์.
- (2540, 18 ตุลาคม). *ศิลปะวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาไทย: โลกกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ:
 ม.ป.พ.
- (2537). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ปาณายา.
- วิรุณ ชึ่งเจริญ. (2527). *ศิลปะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: วัฒนอลอาร์ต.
- (2527). *ศิลปะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: วัฒนอลอาร์ต.
- (2534). *มนุษย์กับความงาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียมสโตร์.
- (2534). *ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียมสโตร์.
- (2536). *ศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอเดียมสโตร์.
- ศิรินทร์ ยศรุ่งเรือง. (2555, 6 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดินไทย
 ตำบลโรงหัน อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม
- ศุภโชค ชุนอิว. (2543, พฤศจิกายน). *เรื่องน่ารู้ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. เอกสารข่าวรัฐสภา*.
 27 (636): 95-115.
- ศุภพินิจ นาคทอง. (2555, 14 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดิน
 ไทย เลดีเค แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร.

- สยมพร ลิ้มไทย. (2545, มีนาคม). หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. *พัฒนาชุมชน*. 41(3): 10-11.
- ล้าง พรศรี. (2524). *ศิลปะพื้นบ้าน*. พิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
- ล้าง พรศรี. (2524). *ศิลปะพื้นบ้าน*. ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา (เอกสารเย็บเล่ม)
พระนครศรีอยุธยา
- สุขะ เสมาทอง. (2555, 7 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดินไทย
เจ แอนด์ อาร์ต ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.
- สุชาติ เกาทอง. (2532). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์
- สุเทพ สุนทรภัสส์. (2532). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีอีสาน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง.
- เสวี พงศ์พัทธ์. (2534) วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. *บทความประกอบการสัมมนาทางวิชาการ
เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป.
- หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สถานพื้นธุรกิจ. (2546, มกราคม). *เศรษฐกิจวิเคราะห์*. 21(1): 16-20.
- อภิศักดิ์ บุญเลิศ. (2548). *การศึกษาวิเคราะห์งานหัตถกรรมหล่อทองเหลืองชุมชนบ้านท่ายาง อำเภอ
เมืองชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัศวพล วรรณสุทธ. (2543). *ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง:
ศึกษาเฉพาะกรณีเศรษฐกิจเปรียบเทียบบ้านศิลารักษ์กับบ้านถิ่นสำราญ อำเภอพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อารี ยศรุ่งเรือง. (2555, 7 มกราคม). สัมภาษณ์โดย กรีนากร แสงสกุล ที่ชมรมหัตถกรรมดินไทย
ตำบลโรงหัน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2533). *ประสบการณ์สุนทรีย์*. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- (2516). *ศิลปะที่มองเห็น*. กรุงเทพฯ: พนิช.
- (2528). *ศิลปะนิยม*. กรุงเทพฯ: กระดาษสา.
- (2536). *ศิลปะนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2521). *ศิลปะพื้นบ้าน* กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(เอกสารเย็บเล่ม).

แบบฟอร์มแนวข้อสัมภาษณ์
การศึกษาหลักสูตรดินไทยในเขตจังหวัดต่างๆ

แนวข้อสัมภาษณ์

การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

1.1 ชื่อ – สกุล อายุ.....ปี

1.2 อาชีพหลัก

1.3 การศึกษาสูงสุด

1.4 สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรสชื่อ อาชีพ.....

- มีบุตรจำนวนคน

1.5 ภูมิลำเนาเดิม

2. สถานที่ทำงาน

ชื่อหน่วยงาน เลขที่..... หมู่.....

ตำบล อำเภอ..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์.....

3. ที่อยู่ปัจจุบัน

ชื่อหมู่บ้าน เลขที่..... หมู่.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์.....

4. สาเหตุที่ทำให้สนใจในการทำงานหัตถกรรมดินไทย

.....

.....

5. ได้รับความรู้และประสบการณ์ทำงานหัตถกรรมดินไทยมาจากใคร/อย่างไร

.....

.....

6. มีประสบการณ์ทำงานหัตถกรรมดินไทยมาแล้ว.....ปี

7. มีกระบวนการผลิตอย่างไร

7.1 เครื่องมือ

.....

.....

7.2 วัสดุ/อุปกรณ์

.....

.....

7.2.1 ดินไทย

- ลักษณะดินไทยเป็นอย่างไร

.....

.....

- แหล่งดินไทยได้มาจากไหน

.....

- ได้ดินไทยมาอย่างไร

.....

- มีวิธีการเตรียมดินอย่างไร

.....

.....

- ดินไทยที่จะนำมาปั้นต้องมีส่วนผสมอะไรบ้าง.....

.....

- ดินที่เตรียมและพร้อมที่จะปั้นได้ดีต้องมีลักษณะอย่างไร.....

.....

- คุณสมบัติของดินไทยมีความพิเศษหรือแตกต่างจากแหล่งดินที่อื่นอย่างไร.....

.....

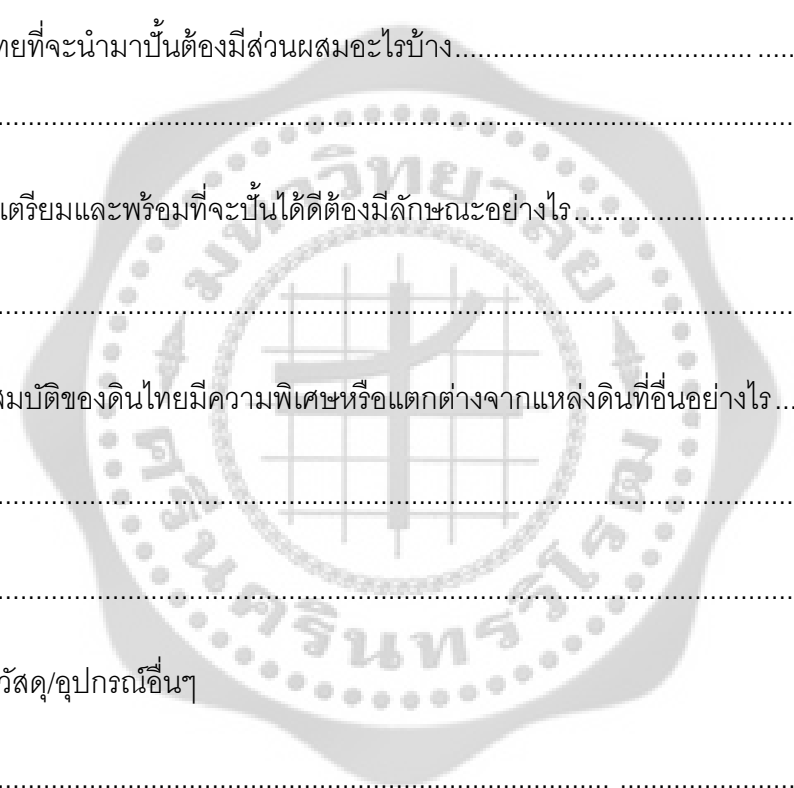
.....

7.2.2 วัสดุ/อุปกรณ์อื่นๆ

.....

.....

.....

7.3 ขั้นตอนการผลิต

7.3.1 ขั้นตอนและกระบวนการปั้น

.....

.....

.....

7.3.2 ขั้นตอนและกระบวนการการแต่งลวดลาย ลงสี

.....

.....

.....

7.3.3 ขั้นตอนและกระบวนการประกอบกับวัสดุต่างๆ

.....

.....

.....

7.3.4 ขั้นตอนและกระบวนการบรรจุผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

8. รูปแบบของผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

9. จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

10. ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

11. ด้านการจัดการ

11.1 สภาพการทำงานเป็นแบบในครัวเรือนหรือเป็นแบบอุตสาหกรรมขนาดย่อย

.....

.....

11.2 การรวมกลุ่มในการผลิตหรือจำหน่าย

- หัวหน้ากลุ่ม.....
- สมาชิกในกลุ่มมีจำนวน.....คน อายุเฉลี่ย.....ปี
- มีการศึกษาโดยรวมอย่างไร.....
- มีการแบ่งสายงานหรือการทำงานเป็นกลุ่ม อย่างไร

.....

.....

.....

11.3 การจัดการด้านการตลาด

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product)

.....

.....

.....

- การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

- ตำแหน่งผลิตภัณฑ์ในตลาด (Place)

* ลักษณะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

.....
.....

* กลุ่มเป้าหมายของลูกค้า

.....
.....

* สถานที่/ร้านในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

.....
.....

* การส่งเสริมการขาย (Promotion)

.....
.....

12. มีการถ่ายทอดความรู้ของช่างและสร้างช่างรุ่นใหม่อย่างไร

.....
.....

13. ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งผลิตกับชุมชน

13.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งผลิตกับชุมชนมีสภาพอย่างไร

.....

.....

13.2 มีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันหรือไม่ระหว่างแหล่งผลิตกับชุมชน

.....

.....

13.3 แหล่งผลิตเป็นหนึ่งในความภาคภูมิใจของชุมชนหรือไม่

.....

.....

13.4 การยอมรับ/ชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์และชุมชน

.....

.....

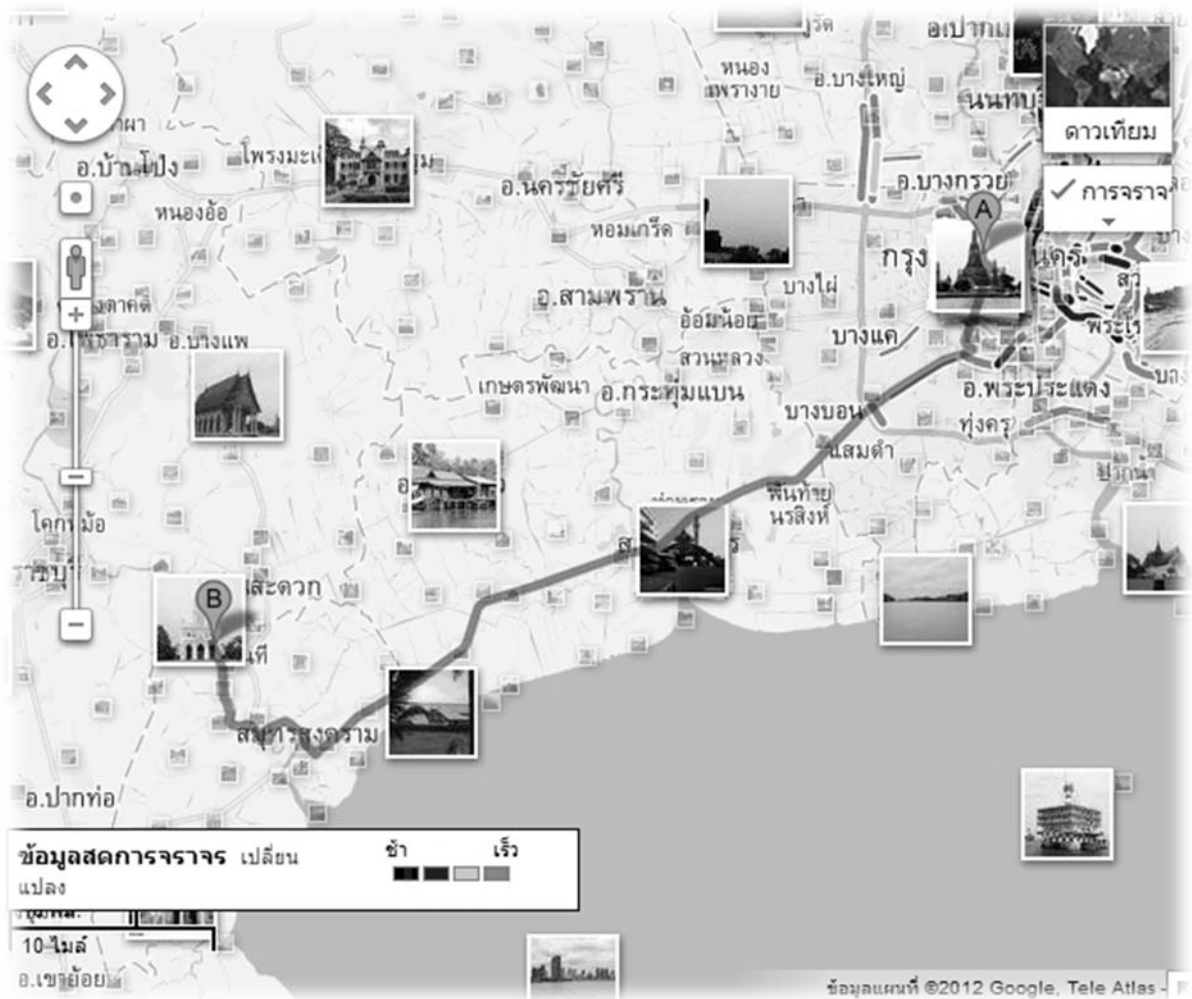
14. วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

15. สถานที่ในการสัมภาษณ์และผู้บันทึกข้อมูล.....

16. ผู้บันทึกข้อมูล.....

แผนที่และสถานที่ตั้ง

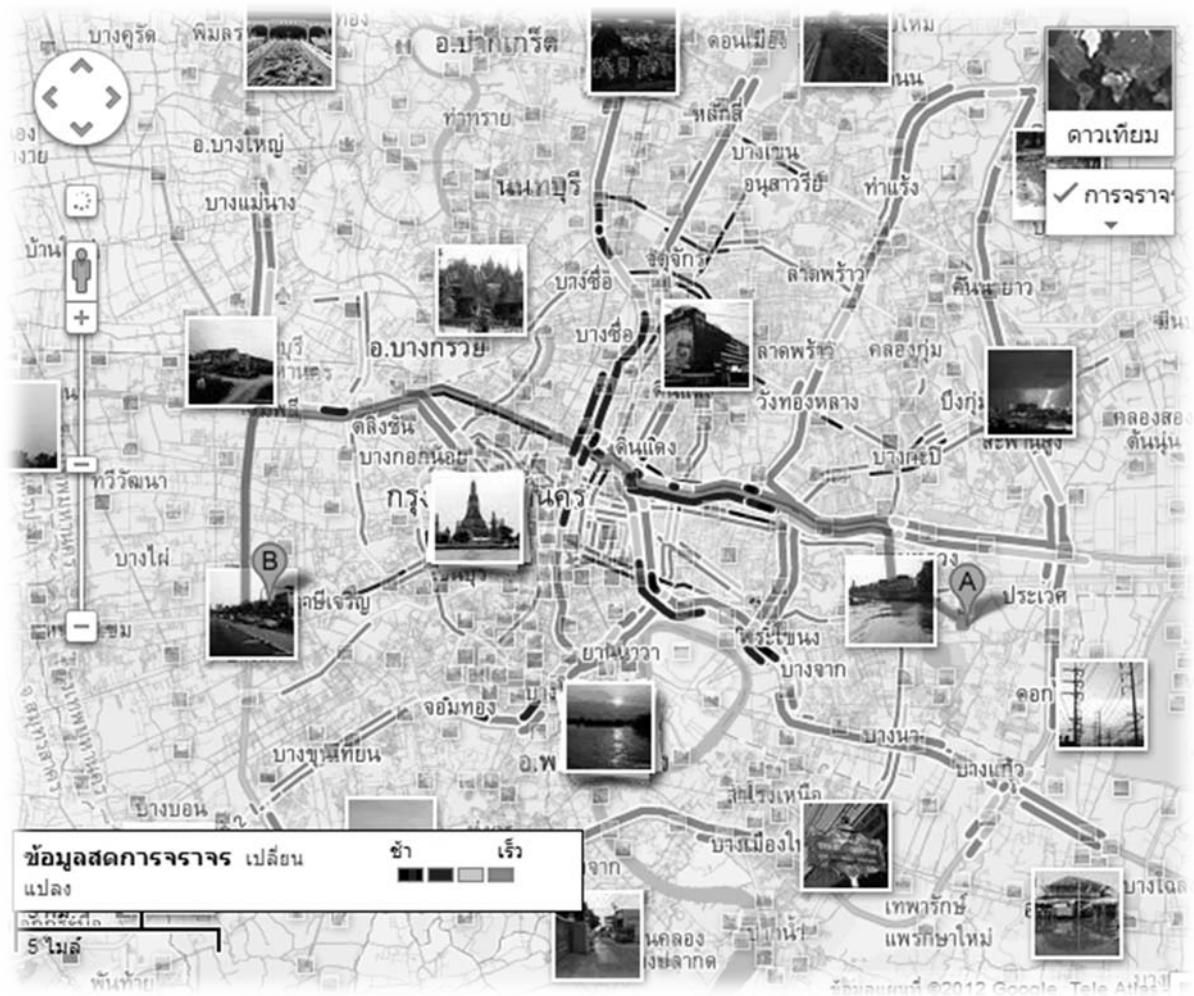
กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นายศิริพันธ์ ยศรุ่งเรือง

ภาพประกอบ 149 แผนที่ต.โรงหีบ อ.บางคนที สมุทรสงคราม

แผนที่และสถานที่ตั้ง

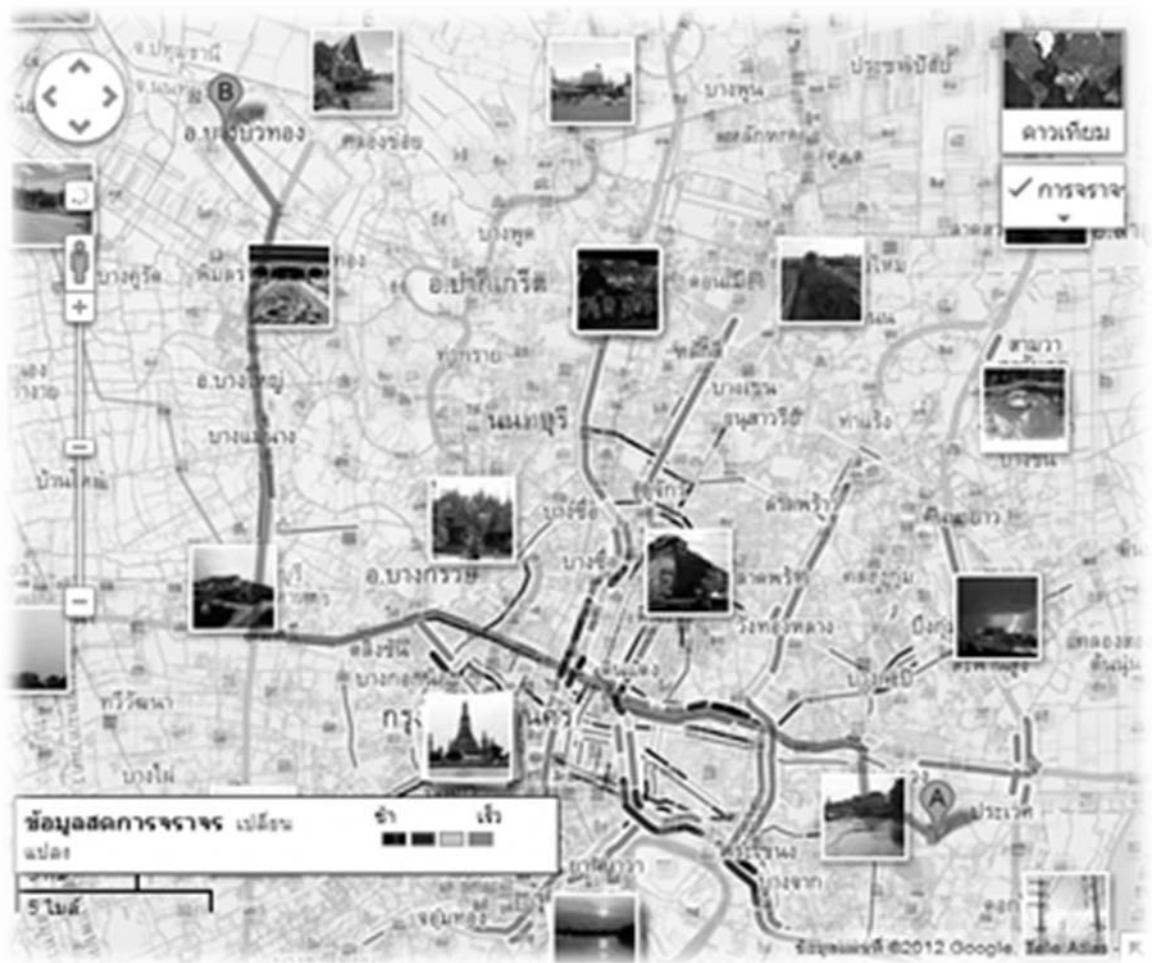
กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นางนกจันทร์ นาคทอง

ภาพประกอบ 150 แผนที่เขตบางแคเหนือ กรุงเทพมหานคร

แผนที่และสถานที่ตั้ง

กลุ่มหัตถกรรมดินไทย นางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ

ภาพประกอบ 151 แผนที่ ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ประวัติและผู้นำกลุ่มหัตถกรรมดินไทยในจังหวัดต่างๆ

นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง อายุ 54 ปี (ประธานกลุ่ม)

อาชีพหลัก ประดิษฐ์ดินหอม

การศึกษาสูงสุด อนุปริญญา

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นางอารี ยศรุ่งเรือง
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 7 หมู่ 5 บ้านดินหอม ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

รหัสไปรษณีย์ 75120 โทร. 08 1395 3171 , 08 3160 2284

นางอารีย์ ยศรุ่งเรือง อายุ 52 ปี

อาชีพหลัก ประดิษฐ์ดินหอม

การศึกษาสูงสุด ประถมศึกษาปีที่ 7

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นายสิรินทร์ ยศรุ่งเรือง
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 7 หมู่ 5 บ้านดินหอม ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
รหัสไปรษณีย์ 75120 โทร. 08 1395 3171 , 08 3160 2284

นางจุญทรัพย์ ถนนมศาสตร์ (ประธานกลุ่ม)

อาชีพหลัก ประดิษฐ์ดินหอม

การศึกษาสูงสุด ปวช.การบัญชี

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นายกิตติ ถนนมศาสตร์
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 69/120 ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ 12100

นายกิติติ ถนอมศาสนะ

อาชีพหลัก พนักงานบริษัท

อาชีพเสริม ประดิษฐ์ดินไทย

การศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นางจรรยาทรัพย์ ถนอมศาสนะ
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 69/120 ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ 12100

นางกนกจันทร์ นาคทอง อายุ 52 ปี (ประธานกลุ่ม)

อาชีพหลัก ประดิษฐ์ดินปั้นจิ๋ว

การศึกษาสูงสุด ปริญญาโท (ศศ.ม.) การจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นายศุภพินิจ นาคทอง
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 999 /147 ศิลปหัตถกรรม เลดี เคลย์ ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10160

นายศุภพินิจ นาคทอง อายุ 58 ปี

อาชีพหลัก ข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร

อาชีพเสริม ประดิษฐ์ดินปั้นจิ๋ว

การศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี

สถานภาพครอบครัว

- คู่สมรส นายศุภพินิจ นาคทอง
- มีบุตรจำนวน 2 คน

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

สถานที่ทำงานและที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 999 /147 ศิลปหัตถกรรม เลดี เคลย์ ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10160

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายกริธากร แสงสกุล
วันเดือนปีเกิด	30 สิงหาคม พ.ศ. 2498
สถานที่เกิด	สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	302 ซ.อ่อนนุช 70/1 ถ.สุขุมวิท 77 แขวงประเวศ เขตประเวศ กรุงเทพฯ
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดใต้ (ราษฎร์นिरมิต) เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนแสงหิรัญ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2518	ประกาศนียบัตรประโยควิชาชีพลีขิปหัตถกรรม (ปวช.) จากโรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2520	ประกาศนียบัตรวิชาชีพลีขิปสูง (ปวส.) ประติมากรรม จากโรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2523	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) ศิลปกรรม จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (วิทยาเขตเพาะช่าง)
พ.ศ.2555	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) ศิลปศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร